בע"ה

גליון ע' // כ"ד אלול ה'תשפ"ו-א' תשרי ה'תשפ"ז

לְשַׁקֵּד

עַל דַּלְתֵי יוֹם יוֹם

שִׁעוּרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנָיוֹת

כְּתַקָּנַת מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבּוּרְג שְׁלִיטָ"א

שָׁבוּעַ רִאשׁ־הַשָּׁנָה תשפ"ז

נ"ך: דברי־הימים־ב ב"ח-ל"ד

משנה: חולין פרק ג'

שיעור שבועי: פעולת השופר בכל בחות הנפש

הוספות: חת"ת והפטרה // לוח הילולא דצדיקיא // סיפור חסידי

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומבורך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, כ"ד אלול – א' תשרי, שבוע ראש השנה תשפ"ז, זמן של התחדשות והתחלה חדשה בלמוד התורה, נמשיך בחסד ה' בלימוד הנ"ך את ספר דברי הימים ב' (פרקים כ"ח–ל"ד), כמעט עד סיום, מתכוננים לסיום הנ"ך ההיסטורי בפעם השלישית – בגליון הבא בע"ה, הכונו לחדושים! השבוע, לסיום ממש, נלמד על מלכות אחז, חזקיהו, מנשה, אמון, יאשיהו וימי המלכים האחרונים עד לחורבן הבית והכרזת כורש. במשנה נלמד השבוע את פ"ג במסכת חולין, העוסק בהלכות טרפות, סימני כשרות בבהמה ובחיה, בעוף ובדגים. במדור 'השיעור השבועי' נלמד השבוע על דרכו המיוחדת של השופר המעורר את הנפש, וכיצד תוקעים בכל כחות הנפש לקראת יום הדין והמלכת ה' בשמחה ובפנימיות.

אנחנו מציינים ציון דרך מיוחד גם לגליון לשקד, שחוגג השבוע שבעים גליונות! מזל טוב, והמשכה בחילא יתיר! שבוע הבא מתחיל המבצע ההיסטורי של לשקד – מי שלומד נ"ך, משנה וספור חסידי, מקבל חוברות חנם לחדש קדימה! עוד לא רשומים?! קדימה!!!

בברכת שנה טובה ומתוקה, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו תמיד,

המערכת

***

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הקדשות, הערות והארות – lishcod@gmail.com

טבלת הלִמוד לחדש תשרי

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת־קדש
כ"ד אלול דבהי"ב כ"ח	**כ"ה אלול** דבהי"ב כ"ט	**כ"ו אלול** דבהי"ב ל'	**כ"ז אלול** דבהי"ב ל"א	**כ"ח אלול** דבהי"ב ל"ב	**כ"ט אלול** דבהי"ב ל"ג	**א' תשרי** ראש השנה דבהי"ב ל"ד חולין פ"ג
ב' תשרי ראש השנה דבהי"ב ל"ה	**ג' תשרי** גדליה דבהי"ב ל"ו סיום הנ"ך	**ד' תשרי** יהושע א'	**ה' תשרי** יהושע ב'	**ו' תשרי** יהושע ג'	**ז' תשרי** יהושע ד'	**ח' תשרי** האזינו יהושע ה' חולין פ"ד
ט' תשרי יהושע ו'	**י' תשרי** יום הכיפורים יהושע ז'	**י"א תשרי** יהושע ח'	**י"ב תשרי** יהושע ט'	**י"ג תשרי** יהושע י'	**י"ד תשרי** יהושע י"א	**ט"ו תשרי** חג הסוכות יהושע י"ב חולין פ"ה
כ"ב תשרי שמחת תורה יהושע י"ט חולין פ"ו	**י"ז תשרי** חוה"מ סוכות יהושע י"ד	**י"ח תשרי** חוה"מ סוכות יהושע ט"ו	**י"ט תשרי** חוה"מ סוכות יהושע ט"ז	**כ' תשרי** חוה"מ סוכות יהושע י"ז	**כ"א תשרי** הושענא רבא יהושע י"ח	**כ"ג תשרי** אסרו חג יהושע כ'
כ"ד תשרי יהושע כ"א	**כ"ה תשרי** יהושע כ"ב	**כ"ו תשרי** יהושע כ"ג	**כ"ז תשרי** יהושע כ"ד	**כ"ח תשרי** שפטים א'	**כ"ט תשרי** בראשית שפטים ב' חולין פ"ז	

יום ראשון // כ"ד אלול

חומש - ראשון פרשת האזינו

(פרק ל"ב) (א) {פרשת האזינו} {פ} הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי:

אַצִיתוּ שְׁמַיָּא וַאֲמַלֵּיל וְתִשְׁמַע אַרְעָא מֵימְרֵי פּוּמִי.

האזינו השמים - שאני מתרה בהם לישראל, ותהיו עדים בדבר, שכך אמרתי להם שאתם תהיו עדים, וכן תשמע הארץ. ולמה העיד בהם שמים וארץ? אמר משה: אני בשר ודם, למחר אני מת, אם יאמרו ישראל: לא קבלנו עלינו ברית, מי בא ומכחישן. לפיכך העיד בהם עדים שהם קיימים לעולם. ועוד: שאם יזכו, יבואו העדים הללו ויתנו שכרם: הגפן תתן פריה, והארץ תתן יבולה, והשמים יתנו טלם (זכריה ח', י"ב). ואם יתחייבו, יד העדים תהיה בם תחילה: ועצר את השמים וגו' והאדמה לא תתן את יבולה (דברים י"א, י"ז), ואחר כך: ואבדתם מהרה (דברים י"א, י"ז) על ידי האומות.

(ב) יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי תִּזַּל כַּטַּל אִמְרָתִי כִּשְׂעִירִם עֲלֵי־דֶשֶׁא וְכִרְבִיבִים עֲלֵי־עֵשֶׂב:

יִבְסַם כְּמִטְרָא אוּלְפָנִי יִתְקַבַּל כְּטַלָּא מֵימְרִי כִּרוּחֵי מִטְרָא דְּנָשְׁבִין עַל דִּתְאָה וְכִרְסִיסֵי מַלְקוֹשָׁא דְּעַל עִשְׂבָּא.

יערף כמטר לקחי - זו היא העדות שתעידו, שאני אומר בפניכם: תורה נתתי להם לישראל, שהיא חיים לעולם, כמטר הזה שהוא חיים לעולם, כאשר יערפו שמים טל ומטר. **יערף** - לשון יטיף, לשון נטיפה, וכן: יערפו טל (דברים ל"ג, כ"ח), תזל, ירעפו טל (משלי ג', כ'), ירעפון דשן (תהלים ס"ה, י"ב). **תזל כטל אמרתי** - שהכל שמחין בו, לפי שהמטר - יש עציבין, כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלא יין. **כשעירים** - לשון רוח סערה, כתרגומו: כרוחי מטרא. מה הרוחות הללו מחזיקין את העשבים ומגדלין אותן, כך דברי תורה מגדלין את לומדיהן. **וכרביבים** - טיפי מטר. ונראה לי: על שם שהוא יורה כחץ נקרא רביב, כמה דאת אמר: רובה קשת (בראשית כ"א, כ'). **דשא** - אירבדיץ, עטיפת הארץ נקרא דשא מכוסה בירק עשב. **עשב** - קלח אחד קרוי עשב, וכל מין ומין לעצמו קרוי עשב.

(ג) כִּי שֵׁם יְ־הוָה אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵא־לֹהֵינוּ:

אֲרֵי בִּשְׁמָא דַּיְיָ אֲנָא מְצַלֵּי הַבוּ רְבוּתָא קֳדָם אֱלָהָנָא.

כי שם י"י אקרא - הרי כי משמש בלשון כאשר, כמו: כי תבואו אל הארץ (ויקרא כ"ג, י'), כלומר: כשאקרא שם י"י ואזכירנו, אתם הבו גודל וברכו שמו. מכאן שעונין במקדש: ברוך שם כבוד מלכותו אחר כל ברכה וברכה (בבלי תענית ט"ז:).

(ד) הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל־דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵ־ל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא:

תַּקִּיפָא דְּשָׁלְמִין עוֹבָדוֹהִי אֲרֵי כָּל אוֹרְחָתֵיהּ דִּינָא אֱלָהָא מְהֵימְנָא דְּמִן קֳדָמוֹהִי עַוְלָא לָא נָפֵיק מִן קֳדָם דְּזַכַּאי וְקַשִּׁיט הוּא.

הצור תמים פעלו - אף על פי שהוא חזק, כשיביא פורענות על עוברי רצונו, לא בשטף הוא מביא, אלא תמים פעלו. אל אמונה - לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא, ואף על פי שמאחר את תגמולם, סופו לאמן את דבריו. ואין עול - אף לרשעים משלם שכר צדקתם לעולם הזה. צדיק וישר הוא - הכל מצדיקים עליהם את דינו, וכך ראוי וישר להם. צדיק - מפי הבריות, וישר הוא - וראוי להצדיקו.

(ה) שִׁחֵת לוֹ לֹא בָנָיו מוּמָם דּוֹר עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל:

חַבִּילוּ לְהוֹן לָא לֵיהּ בְּנָיָא דִּפְלַחוּ לְטָעֲוָתָא דָּרָא דְּאַשְׁנִי עוֹבָדוֹהִי וְאִשְׁתַּנְיוּ.

שיחת לו - כתרגומו: חבילו להון לא ליה. בניו מומם - בניו היו, והשחתה שהשחיתו הוא מומם. בניו מומם - מומם של בניו, ולא מומו שלו. דור עקש - עקום ומעוקש, כמו: ואת הישרה יעקשו (מיכה ג', ט'), ובלשון משנה: חולדה שיניה עקומות ועקושות (השוו בבלי חולין נ"ו.). ופתלתל - אנטורטלייץ בלעז, כפתיל הזה שגודלין אותו ומקיפין סביבות הגדיל. פתלתל - מן התיבות הנכפלות, כמו: ירקרק (ויקרא י"ג, מ"ט), אדמדם (ויקרא י"ג, מ"ט), סחרחר (תהלים ל"ח, י"א), סגלגל (בבלי נדרים ס"ו, ב).

(ו) הַ לְיְהוָה תִּגְמְלוּ־זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם הֲלוֹא־הוּא אָבִיךָ קָנָךְ הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ:

הָא קֳדָם יְיָ אִתּוּן גָּמְלִין דָּא עַמָּא דְּקַבִּילוּ אוֹרָיְתָא וְלָא חַכִּימוּ הֲלָא הוּא אֲבוּךְ אַתְּ דִּילֵיהּ הוּא עֲבָדָךְ וְאַתְקְנָךְ.

הליי"י תגמלו זאת - ה"י לשון תימה: וכי לפניו אתם מעציבין, שיש בידו ליפרע מכם, ושהיטיב לכם בכל טובות? עם נבל - ששכחו את העשוי להם. ולא חכם - להבין הנולדות, שיש בידו להטיב ולהרע. הלוא הוא אביך קנך - שקנאך, שקינך בקן הסלעים ובארץ חזקה, שתיקנך בכל מיני תקנה. הוא עשך - אומה באומות. ויכוננך - אחרי כן בכל מיני בסיס וכַן: מכם כהניכם, מכם נביאיכם, מכם מלכיכם, כרך שהכל בו.

שירת הדעת

בשירת האזינו משה רבינו מחדיר דעת לבני ישראל. יש בתנ"ך עשר שירות, כפי שהן מנויות בתרגום לתחילת שיר-השירים, ומתוכן שירת האזינו שייכת לספירת הדעת.

הדעת היא התקשרות פנימית, לא רק חכמה והבנה שאינם 'נוגעים' לי באמת. לא לחנם נקרא חיבור איש ואשה ידיעה ("והאדם ידע את חוה אשתו"). אם נדייק, בתנ"ך יש שתי צורות למושג: דֵּעָה ו-דַּעַת.

והנה רמז מובהק בפתיחת השירה, "הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם": **האזינו = דעה. האזינו השמים = דעת.** יותר מזה: **דעת = 6 פעמים דעה.** ומכאן **ש-השמים = 5 פעמים דעה** (וכיון שבמלה 'השמים' יש חמש אותיות, הרי זהו הערך הממוצע של כל אות).

היחס החשבוני בין דעה לדעת מצביע על כך שהדעת חודרת בשש מדות הלב (מחסד עד יסוד), היא ה'מפתח' שמנווט ומווסת את עולם המדות והרגש. בנוסף, למלה דעה יש ששה צירופים אפשריים, כמו כל מלה בת שלש אותיות שונות, וכל צירופי המלה יחד שווים דעת.

המושגים דעה-דעת שייכים לעץ הדעת שממנו אכל אדם הראשון בחטאו (בראש השנה), אבל הדעת איננה שלילית, אלא צריכה תיקון: "עץ הדעת טוב ורע" - יש בו טוב ויש בו רע, וכאשר נתקן את הדעת יישאר רק "עץ הדעת טוב". הטוב של עץ הדעת יצטרף לעץ החיים, ואז יהיה לנו דרך עץ החיים טוב, ביטוי שעולה בגימטריא דעת.

תהלים - פרקים קי"ג-קי"ח, ע'-ע"ב

תניא - אגרת הקדש י"ז

יז נודע דבאתערותא דלתתא שהאדם מעורר בלבו מדת החסד ורחמנות על כל הצריכים לרחמים אתערותא דלעילא לעורר עליו רחמים רבים ממקור הרחמים להשפיע לו הפירות בעוה"ז והקרן לעוה"ב. פי' הפירות היא השפעה הנשפעת ממקור הרחמים וחיי החיים ב"ה ונמשכת למטה מטה בבחינת השתלשלות העולמות מלמעלה למטה כו' עד שמתלבשת בעוה"ז הגשמי בבני חיי ומזוני כו' והקרן הוא כמ"ש רחבה מצותך מאד והל"ל מצותיך לשון רבים (וגם לשון רחבה אינו מובן) אלא מצותך דייקא היא מצות הצדקה שהיא מצות ה' ממש מה שהקב"ה בכבודו ובעצמו עושה תמיד להחיות העולמות ויעשה לעתיד ביתר שאת ועז וכמ"ש ושמרו דרך ה' לעשות צדקה כו' כמו דרך שהולכים בה מעיר לעיר עד"מ. כך הצדקה היא בחי' גילוי והארת אור א"ס

ב"ה סובב כל עלמין שיאיר ויתגלה עד עוה"ז באתערותא דלתתא בתורת צדקה וחסד חנם לעתיד בתחיית המתים ביתר שאת ויתר עז לאין קץ מבחינת גילוי (הארה) [ההארה] בג"ע התחתון והעליון שהרי כל נשמות הצדיקים והתנאים והנביאים שהם עתה בג"ע העליון ברום המעלות יתלבשו בגופותיהם לעתיד ויקומו בזמן התחייה ליהנות מזיו השכינה לפי שההארה והגילוי שבג"ע היא בחינת ממלא כל עלמין שהוא בחינת השתלשלות ממדרגה למדרגה ע"י צמצומים עצומים וכמארז"ל ביו"ד נברא עוה"ב והיא בחינת חכמה עילאה הנקראת עדן העליון המשתלשלת ומתלבשת בכל העולמות כמ"ש כולם בחכמה עשית כו' והחכמה תחי' כו' ובג"ע היא בבחינת גילוי ההשגה לכל חד לפום שיעורא דילי' כנודע שעונג הנשמות בג"ע הוא מהשגת סודות התורה שעסק בעוה"ז בנגלה כדאיתא בזוה"ק פ' שלח ובגמ' בעובדא דרבה בר נחמני. אבל גילוי ההארה שבתחה"מ יהי' מבחינת סובב כל עלמין שאינה בבחינת צמצום ושיעור וגבול אלא בלי גבול ותכלית כמ"ש בלק"א פמ"ח ביאור ענין סוכ"ע שאינו כמשמעו כמו עיגול ח"ו אלא שאינו בבחי' התלבשות וכו' וע"ש היטב.

לוח היום־יום

כ"ד אלול

אמאל איז יעדער וואַרט וואס מ'האט געהערט געווען א תורה, און יעדער זאך וואס מ'האט געזעהן - א הוראה אין עבודה און הדרכה.

תרגום: פעם כל אימרה ששמעו היה תורה, וכל דבר שראו היה הוראה בעבודה והדרכה.

נ"ך יומי - דברי־הימים־ב פרק כ"ח

(א) {פ} בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכֹו וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וְלֹא־עָשָׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְ־הוָֹה כְּדָוִיד אָבִיו: (ב) וַיֵּלֶךְ בְּדַרְכֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם מַסֵּכוֹת עָשָׂה לַבְּעָלִים: (ג) וְהוּא הִקְטִיר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם וַיְבַעֵר אֶת־בָּנָיו בָּאֵשׁ כְּתֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הֹרִישׁ יְ־הוָֹה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ד) וַיִּזְבַּח וַיְקַטֵּר בַּבָּמוֹת וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: (ה) וַיִּתְּנֵהוּ יְ־הוָֹה אֱ־לֹהָיו בְּיַד מֶלֶךְ אֲרָם וַיַּכּוּ־בוֹ וַיִּשְׁבּוּ מִמֶּנּוּ שִׁבְיָה גְדוֹלָה וַיָּבִיאוּ דַּרְמֶשֶׂק וְגַם בְּיַד־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נִתָּן וַיַּךְ־בּוֹ מַכָּה גְדוֹלָה: (ו) {ס} וַיַּהַרֹג פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ בִּיהוּדָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף בְּיוֹם אֶחָד הַכֹּל בְּנֵי־חַיִל בְּעָזְבָם אֶת־יְ־הוָֹה אֱ־לֹהֵי אֲבוֹתָם: (ז) וַיַּהַרֹג זִכְרִי גִּבּוֹר אֶפְרַיִם אֶת־מַעֲשֵׂיָהוּ בֶן־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־עַזְרִיקָם נְגִיד הַבַּיִת וְאֶת־אֶלְקָנָה מִשְׁנֵה הַמֶּלֶךְ:

את מעשיהו בן המלך - אחז, הרג זכרי גבור אפרים. **ואת עזריקם** - ואת דוגמא ואיה וענה (בראשית ל"ו, כ"ד), וכן נרדם ורכב וסוס (תהלים ע"ו, ז').

(ח) {ס} וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֲחֵיהֶם מָאתַיִם אֶלֶף נָשִׁים בָּנִים וּבָנוֹת וְגַם־שָׁלָל רַב בָּזְזוּ מֵהֶם וַיָּבִיאוּ אֶת־הַשָּׁלָל לְשֹׁמְרוֹן: (ט) {ס} וְעֹדֵד הָיָה נָבִיא לַי־הוָה עֹדֵד שְׁמוֹ וַיֵּצֵא לִפְנֵי הַצָּבָא הַבָּא לְשֹׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה בַּחֲמַת יְ־הוָה אֱ־לֹהֵי־אֲבוֹתֵיכֶם עַל־יְהוּדָה נְתָנָם בְּיֶדְכֶם וַתַּהַרְגוּ־בָם בְּזַעַף עַד לַשָּׁמַיִם הִגִּיעַ: (י) וְעַתָּה בְּנֵי־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ͏ִם אַתֶּם אֹמְרִים לְכְבֹּשׁ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת לָכֶם הֲלֹא רַק־אַתֶּם עִמָּכֶם אֲשָׁמוֹת לַי־הוָה אֱ־לֹהֵיכֶם: (יא) וְעַתָּה שִׁמְעוּנִי וְהָשִׁיבוּ הַשִּׁבְיָה אֲשֶׁר שְׁבִיתֶם מֵאֲחֵיכֶם כִּי חֲרוֹן אַף־יְ־הוָה עֲלֵיכֶם: (יב) {ס} וַיָּקֻמוּ אֲנָשִׁים מֵרָאשֵׁי בְנֵי־אֶפְרַיִם עֲזַרְיָהוּ בֶן־יְהוֹחָנָן בֶּרֶכְיָהוּ בֶן־מְשִׁלֵּמוֹת וִיחִזְקִיָּהוּ בֶן־שַׁלֻּם וַעֲמָשָׂא בֶן־חַדְלָי עַל־הַבָּאִים מִן־הַצָּבָא: (יג) וַיֹּאמְרוּ לָהֶם לֹא־תָבִיאוּ אֶת־הַשִּׁבְיָה הֵנָּה כִּי לְאַשְׁמַת יְ־הוָה עָלֵינוּ אַתֶּם אֹמְרִים לְהוֹסִיף עַל־חַטֹּאתֵנוּ וְעַל־אַשְׁמָתֵנוּ כִּי־רַבָּה אַשְׁמָה לָנוּ וַחֲרוֹן אַף עַל־יִשְׂרָאֵל: (יד) {ס} וַיַּעַזְבוּ הֶחָלוּץ אֶת־הַשִּׁבְיָה וְאֶת־הַבִּזָּה לִפְנֵי הַשָּׂרִים וְכָל־הַקָּהָל: (טו) וַיָּקֻמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־נִקְבוּ בְשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַּשִּׁבְיָה וְכָל־מַעֲרֻמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן־הַשָּׁלָל וַיַּלְבִּשֵׁם וַיְנַעֲלוּם וַיַּאַכְלוּם וַיַּשְׁקוּם וַיְסָכּוּם וַיְנַהֲלוּם בַּחֲמֹרִים לְכָל־כּוֹשֵׁל וַיְבִיאוּם יְרֵחוֹ עִיר־הַתְּמָרִים אֵצֶל אֲחֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ שֹׁמְרוֹן:

ויקמו האנשים אשר נקבו בשמות - למעלה מי הם אותם אנשים שהם מראשי בני אפרים עזריהו בן יהוחנן (דברי הימים ב כ"ח, י"ב) וחביריו. **וכל מערמיהם** - לשון ערום ועריה.

(טז) {פ} בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז עַל־מַלְכֵי אַשּׁוּר לַעְזֹר לוֹ: (יז) וְעוֹד אֲדוֹמִים בָּאוּ וַיַּכּוּ בִיהוּדָה וַיִּשְׁבּוּ־שֶׁבִי: (יח) וּפְלִשְׁתִּים פָּשְׁטוּ בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וְהַנֶּגֶב לִיהוּדָה וַיִּלְכְּדוּ אֶת־בֵּית־שֶׁמֶשׁ וְאֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־הַגְּדֵרוֹת וְאֶת־שׂוֹכוֹ וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־תִּמְנָה וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־גִּמְזוֹ וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

ופלשתים פשטו בערי השפלה והנגב - שהוא כנגדם כדכתיב והכנעני יושב על הים (במדבר י"ג, כ"ט).

(יט) כִּי־הִכְנִיעַ יְ־הוָה אֶת־יְהוּדָה בַּעֲבוּר אָחָז מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כִּי הִפְרִיעַ בִּיהוּדָה וּמָעֹל מַעַל בַּי־הוָה:

כי הפריע ביהודה - דוגמא כי פרעה אהרן (שמות ל"ב, כ"ה), בפרוע פרעות (שופטים ה', ב').

(כ) וַיָּבֹא עָלָיו תִּלְגַת פִּלְנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיָּצַר לוֹ וְלֹא חִזְּקוֹ:

ויבא עליו - ששלח אחריו לעזור לו כמו שכתוב במלכים וישלח מלאכים אל תגלת פלנאסר (מלכים ב ט"ז, ד'). (כ-כא) ויצר לו - ממה שחלק לו את בית י"י ואת בית המלך וגו'.

(כא) כִּי־חָלַק אָחָז אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים נָתַן לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר וְלֹא לְעֶזְרָה לוֹ:

ולא לעזרה לו - אף על פי שמצינו במלכים: ויעל מלך אשור על דמשק ויתפשה ויגלה קירה ואת רצין המית (מלכים ב ט"ז, ט') לא היה לו לעזרה כל כך לחזקו ולהשיב לו ערים שלקחו ממנו פלשתים (דברי הימים ב כ"ח, י"ח).

(כב) וּבְעֵת הָצַר לוֹ וַיּוֹסֶף לִמְעֹל בַּי־הוָה הוּא הַמֶּלֶךְ אָחָז: (כג) וַיִּזְבַּח לֵאלֹהֵי דַרְמֶשֶׂק הַמַּכִּים בּוֹ וַיֹּאמֶר כִּי אֱלֹהֵי מַלְכֵי־אֲרָם הֵם מַעְזְרִים אֹתָם לָהֶם אֲזַבֵּחַ וְיַעְזְרוּנִי וְהֵם הָיוּ־לוֹ לְהַכְשִׁילוֹ וּלְכָל־יִשְׂרָאֵל: (כד) וַיֶּאֱסֹף אָחָז אֶת־כְּלֵי בֵית־הָאֱ־לֹהִים וַיְקַצֵּץ אֶת־כְּלֵי בֵית־הָאֱ־לֹהִים וַיְסַגֵּר אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית־יְהוָה וַיַּעַשׂ לוֹ מִזְבְּחוֹת בְּכָל־פִּנָּה בִּירוּשָׁלִָם:

ויסגר את דלתות בית י"י - כדי שלא יבואו הכהנים לעבוד עבודתם באהל מועד כי אם לבוא למזבחות שעשה בכל פינה בירושלים. וחזקיה פתח דלתות בית י"י לפי שאביו סגר דלתות בית י"י.

(כה) וּבְכָל־עִיר וָעִיר לִיהוּדָה עָשָׂה בָמוֹת לְקַטֵּר לֵא־לֹהִים אֲחֵרִים וַיַּכְעֵס אֶת־יְהוָה אֱ־לֹהֵי אֲבֹתָיו: (כו) וְיֶתֶר דְּבָרָיו וְכָל־דְּרָכָיו הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל: (כז) וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּר�ֻהוּ בָּעִיר בִּירוּשָׁלִַם כִּי לֹא הֱבִיאֻהוּ לְקִבְרֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ יְחִזְקִיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו:

יום שני // כ"ה אלול // בריאת העולם

חומש - שני פרשת האזינו

(פרק ל"ב) (ז) {שני} זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דֹּר־וָדֹר שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ:

אִדְכַּר יוֹמִין דְּמִן עָלְמָא אִסְתַּכַּל בְּשָׁנֵי דָּר וְדָר שְׁאַל אֲבוּךְ וְיַחֲוֵי לָךְ סָבָךְ וְיֵימְרוּן לָךְ.

זכור ימות עולם - מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו. **בינו שנות דור ודר** - דר אנוש שהציף עליהם אוקיינוס, דור המבול ששטפן. דבר אחר: בינו שנות דר ודר - לא נתתם לבבכם על לשעבר, בינו שנות דר ודר, להבין שיש בידו להטיב לכם ולהנחיל אתכם ימות המשיח והעולם הבא. **שאל אביך** - אל הנביאים שנקראו אבות, כמו שנאמר באליהו: אבי אבי רכב ישראל (מלכים ב ב', י"ב). **זקניך** - אילו חכמים. **ויאמרו לך** - הראשונות.

(ח) בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

בְּאַחְסָנָא עִלָּאָה עַמְמַיָּא בְּפָרְשׁוּתֵיהּ בְּנֵי אֱנָשָׁא קַיֵּים תְּחוּמֵי עַמְמַיָּא לְמִנְיַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

בהנחל עליון גוים - כשהנחיל הקב"ה למכעיסיו את חלק נחלתם, הציפן ושטפן. **בהפרידו בני אדם** - כשהפיץ דור הפלגה, היה בידו להעבירן מן העולם, ולא עשה כן, אלא יצב גבולות עמים וקיימם ולא אבדם. **למספר בני ישראל** - בשביל מספר בני ישראל שעתידין לצאת מבני שם, ולמספר שבעים נפש מבני ישראל שירדו למצרים, הציב גבולות עמים - שבעים לשון.

(ט) כִּי חֵלֶק יְ־הוָה עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:

אֲרֵי חוּלָקָא דַּיְיָ עַמֵּיהּ יַעֲקֹב עֲדַב אַחְסָנָתֵיהּ.

כי חלק י"י עמו - למה כל זאת? לפי שהיה חלקו כבוש ביניהם, ועתיד לצאת. **ומי הוא חלקו - עמו. ומי הוא עמו** - יעקב חבל נחלתו - השלישי שבאבות, המשולש בשלש זכיות: זכות אבי אביו, וזכות אביו, וזכותו, הרי שלשה, כחבל הזה שהוא עשוי בשלשה גדילים, הוא ובניו היו לו לנחלה, ולא ישמעאל בן אברהם, ולא עשו בן יצחק.

(י) יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן יְסֹבְבֶנְהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ:

סוֹפִיק צָרְכֵּיהוֹן בְּאַרְעָא מַדְבְּרָא וּבֵית צַהֲנָנָא אֲתַר דְּלֵית מַיָּא אַשְׁרִינוּן סְחוֹר סְחוֹר לִשְׁכִינְתֵּיהּ אַלֵּיפִנּוּן פִּתְגָמֵי אוֹרָיְתֵיהּ נְטָרִנּוּן כְּבָבַת עֵינְהוֹן.

ימצאהו בארץ מדבר - אותם מצא נאמנים לו כנחלתו בארץ המדבר שקבלו תורתו ומלכותו ועולו, מה שלא עשו בני ישמעאל ועשו, שנאמר: וזרח משעיר והופיע מהר פארן (דברים ל"ג, ב'). **ובתוהו יליל ישימון** - בארץ ציה ושממה, מקום יללת תנין ובנות יענה, אף שם נמשכו אחר האמנה, ולא אמרו למשה: היאך נצא

למדברות מקום צדו ושממון. כעניין שנאמר: לכתך אחרי במדבר (ירמיהו ב', ב'). **יסובבנהו** - שם סיבבן והקיפן בעננים, וסיבבן בדגלים לארבע רוחות, סיבבן בתחתית ההר, כפהו עליהם כגיגית. **יבוננהו** - שם בתורה ובינה. **יצרנהו** - מנחש שרף ועקרב ומן האומות. **כאישון עינו** - הוא השחור שבעין שהמאור יוצא המנו. ואונקלוס תירגם: ימצאהו - יספיקהו כל צורכן במדבר, כמו: ומצא להם (במדבר י"א, כ"ב), אשרינון סחור סחור לשכינתיה - אהל מועד באמצע וארבע דגלים לארבע רוחות.

(יא) כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל־גּוֹזָלָיו יְרַחֵף יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו יִקָּחֵהוּ יִשָּׂאֵהוּ עַל־אֶבְרָתוֹ:

כְּנִשְׁרָא דְּמְחַיֵּשׁ לְקִנֵּיהּ עַל בְּנוֹהִי מִתְחָפַף פָּרֵים גַּדְפּוֹהִי מְקַבֵּילְהוֹן מְנַטַּילְהוֹן עַל תְּקוֹף אֶבְרוֹהִי.

כנשר יעיר קנו - ניהגם ברחמים ובחמלה, הנשר הזה רחמני על בניו, אינו נכנס לקנו פתאום, עד שהוא מקשקש ומטרף על בניו בכנפיו, בין אילן לאילן בין סוכה לחברתה, כדי שיעורו בניו ויהא בהם כח לקבלו. **יעיר קנו** - יעורר על בניו. **על גוזליו ירחף** - אינו מכביד עצמו עליהם, אלא מחופף, כנוגע ולא נוגע, אף הקב"ה: שדי לא מצאנוהו שגיא כח (איוב ל"ז, כ"ג), כשבא ליתן תורה לא נגלה עליהם מרוח אחת, אלא מארבע רוחות: מסיני בא, וזרח משעיר, הופיע מהר פארן (דברים ל"ג, ב'), אלוה מתימן יבא (חבקוק ג', ג'), הרי ארבע רוחות. **יפרש כנפיו יקחהו - כשבא** ליטלו ממקום למקום, אינו נוטלו ברגליו כשאר עופות, לפי ששאר עופות יריאים מן הנשר, אבל הנשר אינו ירא אלא מן החץ, לפיכך נושאו על כנפיו, אמר: יכנס בי החץ ולא בבני. אף הקב"ה: ואשא אתכם על כנפי נשרים (שמות י"ט, ד') - כשנסעו מצרים אחריהם והשיגום על הים, היו מזרקים חיצים בהם ואבני בליסטראות, ויסע מלאך האלהים וגו', ויבא בין מחנה מצרים וגו' (שמות י"ד, י"ט-כ').

(יב) יְ־הוָה בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר:

יְיָ בִּלְחוֹדֵיהוֹן עֲתִיד לְאַשְׁרָיוּתְהוֹן בְּעָלְמָא דְּהוּא עָתִיד לְחַדָּתָא וְלָא יִתְקַיֵּים קֳדָמוֹהִי פּוּלְחַן טָעֲוָן.

י"י בדד ינחנו - בטח ניהגם במדבר. **ואין עמו אל נכר** - לא היה כח לאחד מכל אלוהות הגוים להראות כחו ולהלחם עמהם. ורבותינו דרשוהו על העתיד, וכן תרגם אונקלוס. ואני אומר: דברי תוכחה הם להעיד השמים והארץ, שתהא השירה לעד על שסופן לבגוד, ולא זכרו הראשונות שעשה להם ולא הנולדות שהוא היה עתיד לעשות להם, לפיכך צריך ליישב הדבר לכאן ולכאן. וכל העניין מוסב על: זכור ימות עולם בינו שנות דר ודר (דברים ל"ב, ז'), כן עשה להם וכך עתיד לעשות, כל זה היה להם לזכור.

חלק ה'

"כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ". ה' בחר אותנו שנהיה חלקו ונחלתו, העם המיוחד לו. יותר מזה, הנשמה של כל אחד ואחת מישראל היא "חֵלֶק הוי'", כמו חלק אחד מתוך השלם. אכן, "כאשר אתה תופס בחלק מהעצם אתה תופס בכולו" (כדברי הבעל-שם-טוב), ומכאן שלכל יהודי בשורש יש דבקות מוחלטת בה'. אלא שהמודעות שלנו תופסת רק את הקצה התחתון של הנשמה שהיא כמו חבל ארוך-ארוך, "חבל נחלתו".

בספר התניא נאמר שהנשמה האלוקית של כל יהודי היא "חלק אלוה ממעל ממש", על יסוד פסוק מספר איוב, "חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמָּעַל". מדוע אדמו"ר הזקן הרחיק לספר איוב ולא השתמש בפסוק שלנו, "חלק ה' עמו"? אלא ששֵם הוי' מורה על בחינות שונות, בארבע אותיות השם, ואפשר לחשוב שהדבקות אינה מוחלטת. לכן מובא הפסוק המשלים "חלק אלוה ממעל" שממנו מובן שהנשמה הינה חלק מה'.

תהלים - פרקים קי"ט פסוקים א'-צ"ו, ע"ג-ע"ה

תניא - אגרת הקדש י"ז

וזהו שארז"ל ועטרותיהם בראשיהם ונהנין כו' עטרה היא בחינת מקיף וסובב ונקרא כתר מלשון כותרת והוא בחי' ממוצע המחבר הארת המאציל א"ס ב"ה להנאצלים ולעתיד יאיר ויתגלה בעוה"ז לכל הצדיקים שיקומו בתחייה (ועמך כולם צדיקים כו'). וזה שארז"ל עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש כי קדוש הוא בחי' מובדל שאינו בגדר השגה ודעת כי הוא למעלה מעלה מבחינת החכמה ודעת שבג"ע כי החכמה מאין תמצא כתיב הוא בחינת כתר עליון הנקרא אין בזוה"ק והשפעתו והארתו בבחינת גילוי הוא דוקא כשהנשמה תתלבש בגוף זך וצח אחר התחי' כי נעוץ תחלתן בסופן דוקא וסוף מעשה במחשבה תחלה כו' כנודע. אך א"א להגיע למדרגה זו עד שיהא בג"ע תחלה להשיג בחינת חכמה עילאה (כו') [אפשר צ"ל כל חד] כפום שיעורא דיליה וטל תורה מחייהו והקיצות היא תשיחך כו' וד"ל.

לוח היום־יום

כ"ה אלול

אמירת כל התהלים בהשכמה.

יום התוועדות. סליחות - אחר חצות לילה ובסמוך לה. אבל בשאר הימים - באשמורת הבוקר.

כאשר נצבים וילך נפרדות מתחילין למפטיר וכן לשביעי - שבת פרשת נצבים - "ראה נתתי לפניך" גו'.

אדמו"ר הזקן סיפר: בהיותי במעזריטש שמעתי ממורי ורבי הרב המגיד ממזריטש בשם מורו רבו הבעל שם טוב נשמתו עדן: החדש השביעי שהוא החדש הראשון לחדשי השנה, הקדוש ברוך הוא בעצמו מברכו בשבת מברכים שהוא השבת האחרון דחודש אלול, ובכח זה ישראל מברכים את החדשים י"א פעמים בשנה, כתיב "אתם נצבים היום", דהיום קאי על ראש השנה שהוא יום הדין, וכמו שכתוב "ויהי היום" גו' ותרגם "והוה יום דינא רבא", ואתם נצבים קיימים ועומדים, והיינו שזוכים בדין, ובשבת שלפני ראש השנה שהוא שבת האחרון דחדש אלול קוראין אז פרשת אתם נצבים, דזהו ברכתו של הקב"ה, בשבת מברכים חדש השביעי שהוא המשובע והמשביע ברוב טוב לכל ישראל על כל השנה.

נ"ך יומי - דברי־הימים־ב פרק כ"ט

(א) {פ} יְחִזְקִיָּהוּ מָלַךְ בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה וְעֶשְׂרִים וְתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִיָּה בַּת־זְכַרְיָהוּ: (ב) וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְ־הוָֹה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִיד אָבִיו: (ג) הוּא בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְמָלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן פָּתַח אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית־יְ־הוָֹה וַיְחַזְּקֵם:

ויחזקם - לפי שאחז קצץ את כל כלי בית האלהים.

(ד) וַיָּבֵא אֶת־הַכֹּהֲנִים וְאֶת־הַלְוִיִּם וַיַּאַסְפֵם לִרְחוֹב הַמִּזְרָח: (ה) וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּנִי הַלְוִיִּם עַתָּה הִתְקַדְּשׁוּ וְקַדְּשׁוּ אֶת־בֵּית יְ־הוָֹה אֱ־לֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם וְהוֹצִיאוּ אֶת־הַנִּדָּה מִן־הַקֹּדֶשׁ:

והוציאו את הנדה - עבודה זרה, את המת לא נאמר כאן כי אם נדה ומאוס יותר מן המת המוטל שלם דוגמא כטומאת הנדה (יחזקאל ל"ו, י"ז) כי דם נדה מאוס ומוסרח.

(ו) כִּי־מָעֲלוּ אֲבֹתֵינוּ וְעָשׂוּ הָרַע בְּעֵינֵי יְ־הוָֹה־אֱ־לֹהֵינוּ וַיַּעַזְבֻהוּ וַיָּסֵבּוּ פְּנֵיהֶם מִמִּשְׁכַּן יְ־הוָֹה וַיִּתְּנוּ־עֹרֶף: (ז) גַּם סָגְרוּ דַּלְתוֹת הָאוּלָם וַיְכַבּוּ אֶת־הַנֵּרוֹת וּקְטֹרֶת לֹא הִקְטִירוּ וְעֹלָה לֹא־הֶעֱלוּ בַּקֹּדֶשׁ לֵא־לֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

ויכבו את הנרות וקטרת לא הקטירו ועולה לא העלו בקדש לאלהי ישראל - אבל לאלהים אחרים עשו במות לכל עיר ועיר לקטר להם.

(ח) וַיְהִי קֶצֶף יְ־הוָֹה עַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם וַיִּתְּנֵם [לְזַעֲוָה] (לזועה) לְשַׁמָּה וְלִשְׁרֵקָה כַּאֲשֶׁר אַתֶּם רֹאִים בְּעֵינֵיכֶם: (ט) וְהִנֵּה נָפְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בֶּחָרֶב וּבָנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ וְנָשֵׁינוּ בַּשְּׁבִי עַל־זֹאת: (י) עַתָּה עִם־לְבָבִי לִכְרוֹת בְּרִית לַי־הוָֹה אֱ־לֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשֹׁב מִמֶּנּוּ חֲרוֹן אַפּוֹ: (יא) בָּנַי עַתָּה אַל־תִּשָּׁלוּ כִּי־בָכֶם בָּחַר יְ־הוָֹה לַעֲמֹד לְפָנָיו לְשָׁרְתוֹ וְלִהְיוֹת לוֹ מְשָׁרְתִים וּמַקְטִרִים:

אל תשלו - לשון שגגה.

(יב) {פ} וַיָּקֻמוּ הַלְוִיִּם מַחַת בֶּן־עֲמָשַׂי וְיוֹאֵל בֶּן־עֲזַרְיָהוּ מִן־בְּנֵי הַקְּהָתִי וּמִן־בְּנֵי מְרָרִי קִישׁ בֶּן־עַבְדִּי וַעֲזַרְיָהוּ בֶּן־יְהַלְלְאֵל {ס} וּמִן־הַגֵּרְשֻׁנִּי יוֹאָח בֶּן־זִמָּה

וְעֵדֶן בֶּן־יוֹאָח: (יג) וּמִן־בְּנֵי אֵלִיצָפָן שִׁמְרִי [וְיִעִיאֵל] (ויעואל) וּמִן־בְּנֵי אָסָף זַכַּרְיָהוּ וּמַתַּנְיָהוּ: (יד) {ס} וּמִן־בְּנֵי הֵימָן [יְחִיאֵל] (יחואל) וְשִׁמְעִי {ס} וּמִן־בְּנֵי יְדוּתוּן שְׁמַעְיָה וְעֻזִּיאֵל: (טו) וַיַּאַסְפוּ אֶת־אֲחֵיהֶם וַיִּתְקַדְּשׁוּ וַיָּבֹאוּ כְּמִצְוַת־הַמֶּלֶךְ בִּדְבְרֵי יְ־הוָה לְטַהֵר בֵּית יְ־הוָה: (טז) וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים לִפְנִימָה בֵּית־יְ־הוָה לְטַהֵר וַיּוֹצִיאוּ אֵת כָּל־הַטֻּמְאָה אֲשֶׁר מָצְאוּ בְּהֵיכַל יְ־הוָה לַחֲצַר בֵּית יְ־הוָה וַיְקַבְּלוּ הַלְוִיִּם לְהוֹצִיא לְנַחַל־קִדְרוֹן חוּצָה:

ויבאו הכהנים לפנימה - כי לא על הלוים ליכנס פנימה. **לחצר בית י״י** - מקום מעמד הלוים כאומר ויקבלו הלוים וגו׳ ויחלו באחד לחדש (דברי הימים ב כ״ט, י״ז).

(יז) וַיָּחֵלּוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְקַדֵּשׁ וּבְיוֹם שְׁמוֹנָה לַחֹדֶשׁ בָּאוּ לְאוּלָם יְ־הוָה וַיְקַדְּשׁוּ אֶת־בֵּית־יְ־הוָה לְיָמִים שְׁמוֹנָה וּבְיוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן כִּלּוּ:

ויקדשו את בית י״י לימים שמונה - לכך עכבו בטהרה לטהר כל כך לפי שאחז צייר כל הכתלים צלמי משכית כדכתיב: צלמי כשדים חקוקים בששר (יחזקאל כ״ג, י״ד) ועכבו ח׳ ימים עד שהשחיתו דמות הצלמים מן הכתלים וביום י״ו לחדש כלו הכל הבית והעזרה.

(יח) {ס} וַיָּבֹאוּ פְנִימָה אֶל־חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ טִהַרְנוּ אֶת־כָּל־בֵּית יְ־הוָה אֶת־מִזְבַּח הָעוֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־שֻׁלְחַן הַמַּעֲרֶכֶת וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו: (יט) וְאֵת כָּל־הַכֵּלִים אֲשֶׁר הִזְנִיחַ הַמֶּלֶךְ אָחָז בְּמַלְכוּתוֹ בְּמַעֲלוֹ הֵכַנּוּ וְהִקְדָּשְׁנוּ וְהִנָּם לִפְנֵי מִזְבַּח יְ־הוָה:

הכנו והקדשנו - מפורש בעבודה זרה בפרק ר׳ ישמעאל כלים ששמשו בבית חניו מהו כו׳ עד איתיביה אשר הזניח אחז הכנו והקדשנו מאי לאו הכנו דאטבלינהו הקדשנהו דאקדשינהו אמר לו ברוך אתה לשמים שהחזרת לי אבדתי הכנו שגנזום והקדשנו שהקדשנו אחרים תחתיהם.

(כ) {ס} וַיַּשְׁכֵּם יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֶּאֱסֹף אֶת שָׂרֵי הָעִיר וַיַּעַל בֵּית יְ־הוָה: (כא) וַיָּבִיאוּ פָרִים־שִׁבְעָה וְאֵילִים שִׁבְעָה וּכְבָשִׂים שִׁבְעָה וּצְפִירֵי עִזִּים שִׁבְעָה לְחַטָּאת עַל־הַמַּמְלָכָה וְעַל־הַמִּקְדָּשׁ וְעַל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים לְהַעֲלוֹת עַל־מִזְבַּח יְ־הוָה:

וצפירי עזים וגו׳ - הוראת שעה היתה. **על מזבח י״י** - ולא על אותן מזבחות שעשה אחז אביו.

(כב) וַיִּשְׁחֲטוּ הַבָּקָר וַיְקַבְּלוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וַיִּזְרְקוּ הַמִּזְבֵּחָה וַיִּשְׁחֲטוּ הָאֵלִים וַיִּזְרְקוּ הַדָּם הַמִּזְבֵּחָה וַיִּשְׁחֲטוּ הַכְּבָשִׂים וַיִּזְרְקוּ הַדָּם הַמִּזְבֵּחָה: (כג) וַיַּגִּישׁוּ אֶת־שְׂעִירֵי הַחַטָּאת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַקָּהָל וַיִּסְמְכוּ יְדֵיהֶם עֲלֵיהֶם: (כד) וַיִּשְׁחָטוּם הַכֹּהֲנִים וַיְחַטְּאוּ אֶת־דָּמָם הַמִּזְבֵּחָה לְכַפֵּר עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי לְכָל־יִשְׂרָאֵל אָמַר הַמֶּלֶךְ הָעוֹלָה וְהַחַטָּאת:

לכפר על כל ישראל - שחטאו בעבודה זרה כן אמר המלך תהי העולה והחטאת עבור כל ישראל, בפרשת שלח לך כתיב ועשו כל העדה פר וגו׳ (במדבר ט"ו, כ"ד), וכתיב והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת (ויקרא ד׳, י"ד). וכאן כתיב ויביאו פרים ואילים וצפירי עזים שבעה (דברי הימים ב כ"ט, כ"א) אלא הוראת שעה היתה.

(כה) וַיַּעֲמֵד אֶת־הַלְוִיִּם בֵּית יְ־הוָה בִּמְצִלְתַיִם בִּנְבָלִים וּבְכִנֹּרוֹת בְּמִצְוַת דָּוִיד וְגָד חוֹזֵה־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא כִּי בְיַד־יְ־הוָה הַמִּצְוָה בְיַד־נְבִיאָיו:

כי ביד י״י המצוה ביד נביאיו - לשורר הלוים בכלי שיר לא כתוב בתורה שיהא קרבן טעון שירה אלא מצות י״י שצוה ביד נביאיו לשורר על הקרבן ורבותינו פי׳ במסכת ערכין מניין שהלוים טעונין לשורר בכלי שיר דכתיב עבודת עבודה (במדבר ד׳, מ"ז) איזוהי עבודה שצריכה עבודה אחרת עמה הוי אומר זה השיר בכלי שיר, ועבודת משא (במדבר ד׳, מ"ז) נכון לפרש על השיר כדכתיב: וכנניהו שר הלוים במשא כי מבין הוא (דברי הימים א ט"ו, כ"ב), שהיה ממונה להרים קול הנגון של שיר.

(כו) וַיַּעַמְדוּ הַלְוִיִּם בִּכְלֵי דָוִיד וְהַכֹּהֲנִים בַּחֲצֹצְרוֹת:

והכהנים בחצצרות - ככתוב ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות (במדבר י׳, ח׳).

(כז) {פ} וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ לְהַעֲלוֹת הָעֹלָה לְהַמִּזְבֵּחַ וּבְעֵת הֵחֵל הָעוֹלָה הֵחֵל שִׁיר־יְ־הוָה וְהַחֲצֹצְרוֹת וְעַל־יְדֵי כְּלֵי דָוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל: (כח) וְכָל־הַקָּהָל מִשְׁתַּחֲוִים וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר וְהַחֲצֹצְרוֹת [מַחְצְרִים] (מחצצרים) הַכֹּל עַד לִכְלוֹת הָעֹלָה: (כט) וּכְכַלּוֹת לְהַעֲלוֹת כָּרְעוּ הַמֶּלֶךְ וְכָל־הַנִּמְצְאִים אִתּוֹ וַיִּשְׁתַּחֲווּ: (ל) וַיֹּאמֶר יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לַלְוִיִּם לְהַלֵּל לַי־הוָה בְּדִבְרֵי דָוִיד וְאָסָף הַחוֹזֶה וַיְהַלְלוּ עַד־לְשִׂמְחָה וַיִּקְדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ:

להלל לי״י בדברי דוד - זה הודו לי״י קראו בשמו (דברי הימים א ט"ז, ח׳) ככתוב למעלה ביום ההוא אז נתן דוד בראש להודות וגו׳ (דברי הימים א ט"ז, ז׳).

(לא) {פ} וַיַּעַן יְחִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר עַתָּה מִלֵּאתֶם יֶדְכֶם לַי־הוָה גְּשׁוּ וְהָבִיאוּ זְבָחִים וְתוֹדוֹת לְבֵית יְ־הוָה וַיָּבִיאוּ הַקָּהָל זְבָחִים וְתוֹדוֹת וְכָל־נְדִיב לֵב עֹלוֹת:

ויביאו הקהל זבחים ותודות - דבר המותר לבעלים באכילה. **וכל נדיב לב עולות** - קצת מהם מי שהתנדב לבו הביאו עולות ולא כולם לפי שאין לבעלים היתר אכילה בהם.

(לב) וַיְהִי מִסְפַּר הָעֹלָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ הַקָּהָל בָּקָר שִׁבְעִים אֵילִים מֵאָה כְּבָשִׂים מָאתַיִם לְעֹלָה לַי־הוָה כָּל־אֵלֶּה: (לג) וְהַקֳּדָשִׁים בָּקָר שֵׁשׁ מֵאוֹת וְצֹאן שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים:

והקדשים - קדשים קלים זבחים ושלמים מה שהבעלים נהנים בהם.

(לד) רַק הַכֹּהֲנִים הָיוּ לְמֵעָט וְלֹא יָכְלוּ לְהַפְשִׁיט אֶת־כָּל־הָעֹלוֹת וַיְחַזְּקוּם אֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם עַד־כְּלוֹת הַמְּלָאכָה וְעַד יִתְקַדְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים כִּי הַלְוִיִּם יִשְׁרֵי לֵבָב לְהִתְקַדֵּשׁ מֵהַכֹּהֲנִים:

רק הכהנים היו למעט - כלומר אותן שהקדישו היו עדיין למעט ויחזקום אחיהם הלוים עד כלות המלאכה ועד יתקדשו הכהנים, וא"ת היאך יתקדשו הלוים ולא יתקדשו הכהנים ומפרש לפי כי הלוים ישרי לבב להתקדש מהכהנים וישרו לבם הלוים להתקדש יותר מהכהנים והיו הכהנים והלוים וכל יראי השם מתחפשים ומתנכרים ואף מסתתרים כל ימי המלכים הרשעים וכשבא חזקיהו שהיה צדיק לא היו יכולים מיד להתקדש ולטהר שזה בשנה ראשונה היה למלכו והיו באים ומתקדשים על יד כדכתיב: בעלוץ צדיקים רבה תפארת ובקום רשעים יחופש אדם (משלי כ"ח, י"ב), וכתיב: בקום רשעים יסתר אדם ובאבדם ירבו צדיקים (משלי כ"ח, כ"ח), כלומר בקום רשע אחז יסתר אדם ובאבדם ירבו צדיקים (משלי כ"ח, כ"ח) חזקיה וסיעתו.

(לה) וְגַם־עֹלָה לָרֹב בְּחֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים וּבַנְּסָכִים לָעֹלָה וַתִּכּוֹן עֲבוֹדַת בֵּית־יְ־הוָה: (לו) וַיִּשְׂמַח יְחִזְקִיָּהוּ וְכָל־הָעָם עַל הַהֵכִין הָאֱ־לֹהִים לָעָם כִּי בְּפִתְאֹם הָיָה הַדָּבָר:

על ההכין האלהים לעם - לעבדו ולעשות רצונו דוגמא דלמטה כל לבבו הכין לדרוש וגו' (דברי הימים ב ל', י"ט), וגם שמחו כי בפתאום היה הדבר עליהם בשנה ראשונה למלכו לשוב אל י"י ושבו מיד.

יום שלישי // כ"ו אלול

הומש - שלישי פרשת האזינו

(פרק ל"ב) (יג) {שלישי} יַרְכִּבֵהוּ עַל־[בָּמֳתֵי] (במותי) אָרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שָׂדָי וַיֵּנִקֵהוּ דְבַשׁ מִסֶּלַע וְשֶׁמֶן מֵחַלְמִישׁ צוּר:

אַשְׁרִינוּן עַל תּוּקְפֵי אַרְעָא אוֹכֵילְנוּן בִּזַּת שָׁנְאֵיהוֹן יְהַב לְהוֹן בִּזַּת שַׁלִּיטֵי קְרָווֹן וְנִכְסֵי יָתְבֵי כַּרְכִּין תַּקִּיפִין.

(יג-יד) ירכיבהו על במתי ארץ - כל המקרא כתרגומו. **ירכיבהו** - על שם שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות. **ויאכל תנובות שדי** - אילו פירות ארץ ישראל, שקלין לנוב ולהתבשל מכל פירות הארצות. **ויניקהו דבש מסלע** - מעשה שאמר אדם אחד לבנו בסיכני: הבא לי קציעות מן החבית. הלך ומצא הדבש צף על פיה, אמר: זו של דבש היא. אמר לו: השקע ידך לתוכה ואתה מעלה קציעות מתוכה. **ושמן מחלמיש צור** - אילו זיתים של גוש חלב. **חמאת בקר וחלב צאן** - זה היה בימי שלמה, שנאמר: ויהי לחם שלמה עשרה בקר בריאים ועשרים בקר רעי ומאה צאן (מלכים א ה', ב'-ג'). **עם חלב כרים** - זה היה בימי עשרת השבטים, שנאמר: אוכלים כרים מצאן (עמוס ו', ד'). **עם חלב כליות חטה** - זה היה בימי שלמה, שנאמר: ויהי לחם שלמה וגו' (מלכים א ה', ב'). **ודם ענב תשתה חמר** - בימי עשרת השבטים: השותים במזרקי יין (עמוס ו', ו'). **במותי ארץ** - לשון גובה. **שדי** - כמו: שדה. **חלמיש צור** - תוקפו וחוזקו של סלע. כשאינו דבוק לתיבה של אחריו נקוד: חַלַמיש, וכשהוא דבוק נקוד: חלְמיש. **חמאת בקר** - הוא שומן הנלקט על גבי חַלַב. **וחלב צאן** - חַלַב של צאן, וכשהוא דבוק נקוד חַלֵב, כמו: בחלב אמו (שמות כ"ג, י"ט). **כרים** - כבשים. **ואילים** - כמשמעו. **בני בשן** - אותן של בשן היו שמנים. **כליות חטה** - שמנים כמו חלב כליות, וגסין ככוליא. **ודם ענב** - היתה שותה טוב וטעם יין חשוב. **חמר** - יין בלשון ארמי. חַמֶּר - אין זה שם דבר, אלא לשון משובח בטעם, וינוש בלעז. ועוד יש לפרש שתי מקראות הללו אחר תרגומו: אשרינון על תוקפי ארעא וגומ'.

(יד) חֶמְאַת בָּקָר וַחֲלֵב צֹאן עִם־חֵלֶב כָּרִים וְאֵילִים בְּנֵי־בָשָׁן וְעַתּוּדִים עִם־חֵלֶב כִּלְיוֹת חִטָּה וְדַם־עֵנָב תִּשְׁתֶּה־חָמֶר:

יְהַב לְהוֹן בִּזַּת מַלְכֵיהוֹן וְשַׁלִּיטֵיהוֹן עִם עוֹתָר רַבְרְבֵיהוֹן וְתַקִּיפֵיהוֹן עַמָּא דַּאֲרַעְהוֹן אַחְסָנַתְהוֹן עִם בִּזַּת חֵילֵיהוֹן וּמַשַּׁרְיָתְהוֹן וְדַם גִּבָּרֵיהוֹן אִתְאֲשַׁד כְּמַיָּא.

(טו) וַיִּשְׁמַן יְשֻׁרוּן וַיִּבְעָט שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ וַיִּטֹּשׁ אֱ־לוֹהַ עָשָׂהוּ וַיְנַבֵּל צ֖וּר יְשֻׁעָתֽוֹ:

עַתַר יִשְׂרָאֵל וּבְעַט אַצְלַח תְּקוֹף קָנָא נִכְסִין שְׁבַק פּוּלְחַן אֱלָהָא דְּעָבְדֵיהּ אַרְגִּיז קֳדָם תַּקִּיפָא פָּרְקֵיהּ.

עבית - לשון עובי. **כשית** - כמו כסית, לשון כי כסה פניו בחלבו (איוב ט"ו, כ"ז), כאדם ששמן מבפנים וכסליו נכפלין מבחוץ, וכן הוא אומר: ויעש פימה עלי כסל (איוב ט"ו, כ"ז). **כשית** - יש לשון קל בלשון כיסוי, כמו: וכוסה קלון ערום (משלי י"ב, ט"ז), ואם כתב: כיסית דגש, היה נשמע: כיסת את האחרים. **וינבל צור ישועתו**

- גינהו וביזוהו, כמו שנאמר: אחוריהם אל היכל י"י וגומ' (יחזקאל ח', ט"ז), אין נבלות גדולה מזו.

(טז) יַקְנִאֻהוּ בְזָרִים בְּתוֹעֵבֹת יַכְעִיסֻהוּ:

אַקְנִיאוּ קֳדָמוֹהִי בְּפוּלְחַן טָעֲוָן בְּתוֹעֵיבָתָא אַרְגִּיזוּ קֳדָמוֹהִי.

יקניאוהו - הבעירו חמתו וקנאתו **בתועבות** - במעשה תיעובים, כגון משכב זכור וכשפים, שנאמר בהם: תועבה.

(יז) יִזְבְּחוּ לַשֵּׁדִים לֹא אֱ־לֹהַּ אֱלֹהִים לֹא יְדָעוּם חֲדָשִׁים מִקָּרֹב בָּאוּ לֹא שְׂעָרוּם אֲבֹתֵיכֶם:

דַּבַּחוּ לְשֵׁידִין דְּלֵית בְּהוֹן צְרוֹךְ דַּחְלָן דְּלָא יְדַעוּנִין חֲדַתָּן דְּמִקָּרִיב אִתְעַבִּידָא דְּלָא אִתְעַסָּקוּ בְהוֹן אֲבָהָתְכוֹן.

לא אלוה - כתרגומו: דלית בהון צרוך. אילו היה בהן צרוך, לא היתה קנאה כפולה כמו עכשיו. **חדשים מקרוב באו** - אפילו האומות לא היו רגילין בהן, וגוי שהיה רואה אותם היה אומר זה צלם יהודי. **לא שערום אבותיכם** - לא יראו מהם, לא עמדה שערתם מפניהם, דרך שערות האדם לעמוד מחמת יראה. כך נדרש בספרי (ספרי דברים ל"ב, י"ז). ויש לפרש עוד: **שערום** - לשון: שעירים ירקדו שם (ישעיהו י"ג, כ"א), שעירים הם שדים, לא עשו אבותיכם שעירים הללו.

(יח) צוּר יְלָדְךָ תֶּשִׁי וַתִּשְׁכַּח אֵ־ל מְחֹלְלֶךָ:

דַּחְלַת תַּקִּיפָא דִּי בְרָאֲךָ אִתְנְשֵׁיתָא שְׁבַקְתָּא פּוּלְחַן אֱלָהָא דְּעָבְדָךְ.

תשי - תשכחי. ורבותינו אמרו: כשבא להיטיב לכם, אתם מכעיסין לפניו ומתישים כחו מלהיטיב לכם. **מחוללך** - מוציאך מרחם, לשון: חולל איילות (איוב ל"ט, א'), חיל כיולדה (תהלים מ"ח, ז').

תהלים - פרקים קי"ט פסוקים צ"ז-קע"ו, ע"ו-ע"ח

תניא - אגרת הקדש י"ז

וזהו רחבה מצותך מאד היא מצות הצדקה שהיא כלי ושטח רחב מאד להתלבש בה הארת אור א"ס ב"ה (וכמ"ש לבושו צדקה) אשר יאיר לעתיד בבחינת בלי גבול ותכלית בחסד חנם באתערותא דלתתא זו הנק' דרך ה' וזהו לשון מאד שהוא בלי גבול ותכלית. אבל לכל תכלה ראיתי קץ תכלה היא מלשון כלות הנפש שבג"ע שהיא בבחי' קץ ותכלית וצמצום כנ"ל ולכל תכלה הוא לפי שיש כמה וכמה מעלות ומדרגות ג"ע זה למעלה מזה עד רום המעלות כמ"ש בלקוטי הש"ס מהאריז"ל בפי' מארז"ל ת"ח אין להם מנוחה כו' שעולים תמיד ממדרגה למדרגה בהשגת התורה שאין לה סוף כו' עד אחר התחי' שיהיה להם מנוחה כו':

לוח היום־יום

כ"ו אלול

סדר הכשר בשר לאכילה להוציא ממנו דם האסור הוא: שריה, מליחה, הדחה. ענינם בעבודה: שריה - ווייקען זיך אין דברי הרב (=להשרות עצמו בדברי הרב), מליחה - יחידות, הדחה - ניגון.

נ"ך יומי - דברי־הימים־ב פרק ל'

(א) {פ} וַיִּשְׁלַח יְחִזְקִיָּהוּ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וְגַם־אִגְּרוֹת כָּתַב עַל־אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה לָבוֹא לְבֵית־יְהוָה בִּירוּשָׁלִַם לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

וגם אגרות כתב על אפרים ומנשה וגו' - כי עדיין לא גלו כי זה היה בשנה ראשונה למלכו והם לא גלו כי אם בשש למלכו כדכתיב וילכדה בקצה שלש שנים בשנת שש לחזקיה (מלכים ב י"ח, י'), והיא שנת ט' להושע מלך ישראל (מלכים ב י"ח, י') כאשר תמצא כתוב בסוף הספר.

(ב) וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו וְכָל־הַקָּהָל בִּירוּשָׁלִַם לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי:
(ג) כִּי לֹא יָכְלוּ לַעֲשֹׂתוֹ בָּעֵת הַהִיא כִּי הַכֹּהֲנִים לֹא־הִתְקַדְּשׁוּ לְמַדַּי וְהָעָם לֹא־נֶאֶסְפוּ לִירוּשָׁלִָם:

כי לא יכלו לעשותו בעת ההיא - בחדש הראשון בניסן. **כי הכהנים לא התקדשו למדי** - התקדשו להיות די לישראל בהם להקריב פסחיהם ואין צריך לומר שלא היו יכולים לעשותו בניסן שהרי לא כלו לקדש את הבית עד י"ו בניסן וכן פתרון כי לא יכלו לעשותו בעת ההיא כלומר אפי' אם לא עכבו טהר' הבי' שלא כלו עד י"ו בניסן לא היינו יכולין לעשותו עתה לפי כי הכהנים לא התקדשו למדי. **והעם לא נאספו** - עדיין כולם לירושלים.

(ד) וַיִּישַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וּבְעֵינֵי כָּל־הַקָּהָל: (ה) וַיַּעֲמִידוּ דָבָר לְהַעֲבִיר קוֹל בְּכָל־יִשְׂרָאֵל מִבְּאֵר־שֶׁבַע וְעַד־דָּן לָבוֹא לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלִַם כִּי לֹא לָרֹב עָשׂוּ כַּכָּתוּב:

מבאר שבע ועד דן - זהו תחום עשרת השבטים. **כי לא לרוב** - פתרון כי רוב שנים עברו שלא עשהו כהלכתו.

(ו) וַיֵּלְכוּ הָרָצִים בָּאִגְּרוֹת מִיַּד הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וּכְמִצְוַת הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּבוּ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל וְיָשָׁב אֶל־הַפְּלֵיטָה הַנִּשְׁאֶרֶת לָכֶם מִכַּף מַלְכֵי אַשּׁוּר:

וישוב אל הפליטה הנשארת לכם מכף מלכי אשור - אע"פ שלא הגלו עדיין קורא להם פליט' כי הי' נחשב בעיניהם כאשר גלו כבר ועוד כי מלכי אשור תפשו הכל בימי אחז ומה שהיה בעיניהם כאילו גלו לפי כי ו' שנים היו ישראל למלך אשור

עבדים נושאי מנחה והיה מושל בהם ומוליכן בגולה ועושה בהם כרצונו וזה היה בתוך אותן שש שנים וכבר גלו כמה פעמים בימי מלכי ישראל ואחז והם יודעים מיד כשימרדו ישראל במלך אשור יוליכם בגולה ולהם קורא פליטת אשור לפי שלא משל בהם ולא בכל ארץ יהודה.

(ז) וְאַל־תִּהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם וְכַאֲחֵיכֶם אֲשֶׁר מָעֲלוּ בַּי־הוָה אֱ־לֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיִּתְּנֵם לְשַׁמָּה כַּאֲשֶׁר אַתֶּם רֹאִים:

ואל תהיו כאבותיכם וכאחיכם - פתרון וא"ת עדיין בוטחים אנו שיעלה מעלינו מלך אשור אל תהיו כאבותיכם כל דור ודור שהיה לפניכם, ומה אירע להם כשעזבו את י"י וימעלו בו מעל ויתנם לשמה כאשר אתם רואים.

(ח) עַתָּה אַל־תַּקְשׁוּ עָרְפְּכֶם כַּאֲבוֹתֵיכֶם תְּנוּ־יָד לַי־הוָה וּבֹאוּ לְמִקְדָּשׁוֹ אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ לְעוֹלָם וְעִבְדוּ אֶת־י־הוָה אֱ־לֹהֵיכֶם וְיָשֹׁב מִכֶּם חֲרוֹן אַפּוֹ:

(ח-ט) **עתה אל תקשו ערפכם** וגו' **בשובכם על י"י אחיכם ובניכם יהיו לרחמים לפני שוביהם ולשוב לארץ הזאת** - אפילו אותן קצת שגלו כבר שהיו נלחמים עם ישראל ויכלו להם ומוליכין את בניהם ואת בנותיהם בשביה ואם תשובו אליו יתנם לרחמים לפני שוביהם לשובם לארץ הזאת כי חנון ורחום י"י אלהיכם.

(ט) כִּי בְשׁוּבְכֶם עַל־י־הוָה אֲחֵיכֶם וּבְנֵיכֶם לְרַחֲמִים לִפְנֵי שׁוֹבֵיהֶם וְלָשׁוּב לָאָרֶץ הַזֹּאת כִּי־חַנּוּן וְרַחוּם י־הוָה אֱ־לֹהֵיכֶם וְלֹא־יָסִיר פָּנִים מִכֶּם אִם־תָּשׁוּבוּ אֵלָיו: (י) {ס} וַיִּהְיוּ הָרָצִים עֹבְרִים מֵעִיר | לָעִיר בְּאֶרֶץ־אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְעַד־זְבֻלוּן וַיִּהְיוּ מַשְׁחִיקִים עֲלֵיהֶם וּמַלְעִגִים בָּם: (יא) אַךְ־אֲנָשִׁים מֵאָשֵׁר וּמְנַשֶּׁה וּמִזְּבֻלוּן נִכְנְעוּ וַיָּבֹאוּ לִירוּשָׁלִָם: (יב) גַּם בִּיהוּדָה הָיְתָה יַד הָאֱ־לֹהִים לָתֵת לָהֶם לֵב אֶחָד לַעֲשׂוֹת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים בִּדְבַר י־הוָה: (יג) וַיֵּאָסְפוּ יְרוּשָׁלִַם עַם־רָב לַעֲשׂוֹת אֶת־חַג הַמַּצּוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי קָהָל לָרֹב מְאֹד: (יד) וַיָּקֻמוּ וַיָּסִירוּ אֶת־הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִַם וְאֵת כָּל־הַמְקַטְּרוֹת הֵסִירוּ וַיַּשְׁלִיכוּ לְנַחַל קִדְרוֹן:

המקטרות - מקום שהיו בו כהנים ולוים.

(טו) וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם נִכְלְמוּ וַיִּתְקַדְּשׁוּ וַיָּבִיאוּ עֹלוֹת בֵּית י־הוָה:

והכהנים והלוים נכלמו - שעיכבו להתקדש ולפיכך עכבו כל כך מלבוא עד עתה כי לא יוכלו להאמין בדבר הזה קודם לכן לפי שהזניחן אחז מכהן וכך היו אומרים אפשר אתמול עבד אחז עבודה זרה ובנו יחזקיהו לאלתר בשנה ראשונה מיד בחדש הראשון ויאמר לכהנים וללוים לעבוד לאל אחד לבדו ויצטרך לנו ולכך נתעצלו ונתרשלו מלבא וגם שאר יהודה שלפניו הזניח אחז וכשחקרו והבינו בדבר שהכל היה לשם שמים באו ויתקדשו כלם.

(טז) וַיַּעַמְדוּ עַל־עָמְדָם כְּמִשְׁפָּטָם כְּתוֹרַת מֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱ־לֹהִים הַכֹּהֲנִים זֹרְקִים אֶת־הַדָּם מִיַּד הַלְוִיִּם:

הכהנים זורקים - כי מקבלה ואילך מצות כהונה, ואל תתמה למה לא שחטו בעלים עצמם לפי שכתוב בסמוך כי רבת בקהל אשר לא התקדשו והלוים (דברי הימים ב ל', י"ז) היו על שחיטת פסחיהם.

(יז) כִּי־רַבַּת בַּקָּהָל אֲשֶׁר לֹא־הִתְקַדֵּשׁוּ וְהַלְוִיִּם עַל־שְׁחִיטַת הַפְּסָחִים לְכֹל לֹא טָהוֹר לְהַקְדִּישׁ לַי־הוָה:

לכל לא טהור - שהי' לוי במקומו להקדיש לי"י.

(יח) כִּי מַרְבִּית הָעָם רַבַּת מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יִשָּׂשכָר וּזְבֻלוּן לֹא הִטַּהָרוּ כִּי־אָכְלוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּלֹא כַכָּתוּב כִּי֩ הִתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ עֲלֵיהֶם לֵאמֹר יְ־הוָה הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעַד:

כי אכלו את הפסח בלא ככתוב - שלא כהלכה שאכלוהו בטומאה כי התפלל יחזקיהו עליהם וגו'.

(יט) כָּל־לְבָבוֹ הֵכִין לִדְרוֹשׁ הָאֱ־לֹהִים | יְ־הוָה אֱ־לֹהֵי אֲבוֹתָיו וְלֹא כְּטָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ:

כל לבבו הכין - כך מפורש בברייתא דר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי המתחלת בכל מקום שאתה מוצא דברי ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי באגדה עשה אזנך כאפרכסת שנאמר: להקשיב אזנך לתבונה (משלי ב', ב') משלשים ושתים מדות האגדה נדרש וזה אחד מהם נחלק הסדר כגון זה י"י הטוב יכפר בעד (דברי הימים ב ל', י"ח) כל מי שכל לבבו הכין לדרוש האלהים לעשות פסחו להקריב קרבנו אף על פי שלא עשו בטהרת הקדש כי לא טהרו ויהודה כולם נטהרו לפי שהיו קרובים לירושלים והיו יכולים לטהר ולהתקדש ולשוב לירושלים אבל רבת מאפרים ומנשה יששכר זבולן (דברי הימים ב ל', י"ח) אין להם כל כך פשע בדבר לפי שהי' להם הדבר רחוק על ידי אגרות לא היה להם להמתין ולאחר מלבוא עד שיתקדשו לפיכך באו ולא נטהרו ולפי שלא היתה פשיעתם לפיכך תכפר בעדם וכן ישושו' מדבר וציה וגומר (ישעיהו ל"ה, א'), הוא נחלק הסידור.

(כ) {ס} וַיִּשְׁמַע יְ־הוָה אֶל־יְחִזְקִיָּהוּ וַיִּרְפָּא אֶת־הָעָם: (כא) {ס} וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצְאִים בִּירוּשָׁלַ֫͏ִם אֶת־חַג הַמַּצּוֹת שִׁבְעַת יָמִים בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה וּמְהַלְלִים לַי־הוָה יוֹם | בְּיוֹם הַלְוִיִּם וְהַכֹּהֲנִים בִּכְלֵי־עֹז לַי־הוָה:

והכהנים בכלי עוז - בחצוצרות.

(כב) {ס} וַיְדַבֵּר יְחִזְקִיָּהוּ עַל־לֵבְ כָּל־הַלְוִיִּם הַמַּשְׂכִּילִים שֵׂכֶל־טוֹב לַי־הוָה וַיֹּאכְלוּ אֶת־הַמּוֹעֵדְ שִׁבְעַת הַיָּמִים מְזַבְּחִים זִבְחֵי שְׁלָמִים וּמִתְוַדִּים לַי־הוָה אֱ־לֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם:

המשכילים שכל טוב לי״י - לענין שירה נופל לומר לשון שכל כמו שנאמר: ויפל הגורל מזרחה לשלמיהו וזכריהו בנו יועץ בשכל וגומר (דברי הימים א כ״ו, י״ד) ודבר חזקיהו על לבם תנחומים ודברים טובים לחזקם ולעזור להם כדי שיחזקו אף הם בשיר שכל טוב לי״י. **מתודים לי״י** - על זבח תודה ומודים לי״י על הנס שעשה להם שזבח תודה על נס הוא בא.

(כג) {ס} וַיִּוָּעֲצוּ כָּל־הַקָּהָל לַעֲשׂוֹת שִׁבְעַת יָמִים אֲחֵרִים וַיַּעֲשׂוּ שִׁבְעַת־יָמִים שִׂמְחָה:

שבעת ימים אחרים - כמו שמפורש ויעשו שבעת ימים שמחה.

(כד) כִּי חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה הֵרִים לַקָּהָל אֶלֶף פָּרִים וְשִׁבְעַת אֲלָפִים צֹאן {ס} וְהַשָּׂרִים הֵרִימוּ לַקָּהָל פָּרִים אֶלֶף וְצֹאן עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וַיִּתְקַדְּשׁוּ כֹהֲנִים לָרֹב:

הרים לקהל - מצאנו ומבקרו. **לקהל אלף פרים** וגו׳ - והיו אוכלים ביחד מלך ושרים והעם שמחים.

(כה) וַיִּשְׂמְחוּ כָּל־קְהַל יְהוּדָה וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל־הַקָּהָל הַבָּאִים מִיִּשְׂרָאֵל וְהַגֵּרִים הַבָּאִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַיּוֹשְׁבִים בִּיהוּדָה: (כו) וַתְּהִי שִׂמְחָה־גְדוֹלָה בִּירוּשָׁלִָם כִּי מִימֵי שְׁלֹמֹה בֶן־דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֹא כָזֹאת בִּירוּשָׁלִָם:

כי מימי שלמה בן דוד מלך ישראל לא - היתה כזאת בירושלים שמא עם רב יותר היו באין לרגל לירושלים בימי שלמה אבל שמחה גדולה לא היתה בירושלים כזאת מימות שלמה כי ביותר שמחו על מה שאם היו כל רגל ורגל מקובצים בירושלים לפי שלא היה להם חדוש אין להם שמחה אבל עתה שכל ימי אחז ומלכי יהודה הרשעים לא עלו לרגל לירושלים ועתה הורשו לעלות לירושלים שמחו שמחה גדולה ולפי שהיה כמה שנים שלא עלו לירושלים עד עתה הוקטן בעיניהם ז׳ ימים דחג המצות והוסיפו עוד ז׳ ימים כדי לשמוח בהם ושמחו שמחה גדולה.

(כז) {ס} וַיָּקֻמוּ הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעָם וַיִּשָּׁמַע בְּקוֹלָם וַתָּבוֹא תְפִלָּתָם לִמְעוֹן קָדְשׁוֹ לַשָּׁמָיִם:

ויברכו את העם - אם תרצה לומר בירכם בזה שבקשו לשוב מארץ שוביהם וישמע י״י בקולם וישיבום אז ד״א וישמע בקולם וכן כתוב למעלה וישמע י״י אל יחזקיהו וירפא את העם (דברי הימים ב ל׳, כ׳).

יום רביעי // כ״ז אלול

חומש - רביעי פרשת האזינו

(פרק ל״ב) (יט) {רביעי} וַיַּ֤רְא יְ־הוָה֙ וַיִּנְאַ֔ץ מִכַּ֥עַס בָּנָ֖יו וּבְנֹתָֽיו׃

וּגְלֵי קֳדָם יְיָ וּתְקֵיף רוּגְזֵיהּ מִדְּאַרְגִּיזוּ קֳדָמוֹהִי בְּנִין וּבְנָן.

(כ) וַיֹּ֕אמֶר אַסְתִּירָ֥ה פָנַ֖י מֵהֶ֑ם אֶרְאֶ֥ה מָ֛ה אַחֲרִיתָ֖ם כִּי־דֹ֣ור תַּהְפֻּכֹ֔ת הֵ֖מָּה בָּנִ֥ים לֹא־אֵמֶ֖ן בָּֽם׃

וַאֲמַר אֶסְלֵיק שְׁכִינְתִּי מִנְּהוֹן גְּלֵי קֳדָמַי מָא יְהֵי בְּסוֹפְהוֹן אֲרֵי דָּרָא דְּאַשְׁנִי אִנּוּן בְּנַיָּא דְּלֵית בְּהוֹן הֵימָנוּ.

מה אחריתם - מה תועלה בהן לסופן. **כי דור תהפכות המה** - מהפכין רצוני לכעס. **לא אמון בם** - אין גידוליי ניכרים בהם כי הוריתם דרך טובה וסרו ממנה. **אמון** - לשון ויהי אומן (אסתר ב׳, ז׳), נורטורא בלעז. דבר אחר: **לא אמון בם** - לשון אמונה, כתרגומו, שהרי אמרו בסיני: נעשה ונשמע, ולשעה קלה בטלו אבטחתם ועשו את העגל.

(כא) הֵ֣ם קִנְאֻ֔ונִי בְּלֹא־אֵ֖ל כִּעֲסֻ֑ונִי בְּהַבְלֵיהֶ֔ם וַאֲנִ֞י אַקְנִיאֵ֣ם בְּלֹא־עָ֗ם בְּגֹ֥וי נָבָ֛ל אַכְעִיסֵֽם׃

אִנּוּן אַקְנִיאוּ קֳדָמַי בְּלָא דַּחְלָא אַרְגִּיזוּ קֳדָמַי בְּטָעֲוָתְהוֹן וַאֲנָא אַקְנִינוּן בְּלָא עַם בְּעַמָּא טַפְּשָׁא אַרְגִּיזְנוּן.

קנאוני - הבעירו חמתי. **בלא אל** - בדבר שאינו אלוה. **בלא עם** - באומה שאין לה שם, הן ארץ כשדים זה העם לא היה (ישעיהו כ״ג, י״ג), בעשו הוא אומר: בזוי אתה מאד (עבדיה א׳, ב׳). **בגוי נבל אכעיסם** - אילו המינין, וכן הוא אומר: אמר נבל בלבו וג׳ (תהלים י״ד, א׳).

(כב) כִּי־אֵ֥שׁ קָדְחָ֖ה בְּאַפִּ֑י וַתִּיקַ֕ד עַד־שְׁאֹ֖ול תַּחְתִּ֑ית וַתֹּ֤אכַל אֶ֙רֶץ֙ וְיִבְלָ֔הּ וַתְּלַהֵ֖ט מוֹסְדֵ֥י הָרִֽים׃

אֲרֵי קְדוּם תַּקִּיף כְּאִישָׁא נְפַק מִן קֳדָמַי בְּרַגְזִי שֵׁיצִי עַד שְׁאוֹל אַרְעָיְתָא אֲסִיף אַרְעָא וַעֲלַלְתַּהּ שֵׁיצִי עַד סְיָפֵי טוּרַיָּא.

קדחה - בערה. **ותיקד** - בכם עד היסוד. **ותאכל ארצכם ויבולה. ותלהט** - את ירושלם המיוסדת על ההרים שנאמר: ירושלם הרים סביב לה (תהלים קכ״ה, ב׳).

(כג) אַסְפֶּ֥ה עָלַ֖ימוֹ רָעֹ֑ות חִצַּ֖י אֲכַלֶּה־בָּֽם׃

אֲסִיף עֲלֵיהוֹן בִּישָׁן מַכְתָּשַׁי אֲשֵׁיצִי בְּהוֹן.

אספה עלימו רעות - אחביר רעה על רעה, לשון: ספו שנה על שנה (ישעיהו כ״ט, א׳), ספות הרוה וגו׳ (דברים כ״ט, י״ח), ספו על זבחיכם וגומ׳ (ירמיהו ז׳, כ״א). דבר אחר: **אספה** - אכלה, כמו: פן תספה (בראשית י״ט, ט״ו). **חציי אכלה בם** - כל חציי אשלים בהם. וקללה זו ברכה היא לפי הפורענות, חיציי כלים ורעותיי ספות, והם אינם כלים.

(כד) מְזֵי רָעָ֙ב וּלְחֻמֵ֣י רֶ֔שֶׁף וְקֶ֥טֶב מְרִירִ֖י וְשֶׁן־בְּהֵמֹ֣ת אֲשַׁלַּ֑ח־בָּ֕ם עִם־חֲמַ֖ת זֹחֲלֵ֥י עָפָֽר׃

נְפִיחֵי כְּפַן וַאֲכִילֵי עוּף וּכְתִישֵׁי רוּחִין בִּישִׁין וְשָׁן חַיַּת בָּרָא אֲגָרֵי בְּהוֹן עִם חֲמַת תַּנִּינָיָא דְּזָחֲלִין בְּעַפְרָא.

מזי רעב - אונקלוס תירגם: נפוחי כפן, ואין לו עד מוכיח עליו. ומשמו של ר' יהודה הדרשן מטולוזא שמעתי: שעירי רעב, אדם כחוש מגדל שער על בשרו. לשון ארמי הוא: שיער מזיא, דהוה מהפיך במזייה (בבלי מגילה י"ח.). **ולחומי רשף** - השדים נלחמים בם, כמו: ובני רשף יגביהו עוף (איוב ה', ז'), והן השדים. **וקטב מרירי** - וכריתות שד ששמו מרירי. **קטב** - כריתה, כמו: אהי קטבך שאול (הושע י"ג, י"ד). **ושן בהמות** - מעשה היה, והיו רחלות נושכות וממיתות. **חמת זוחלי עפר** - ארס הנחשים המהלכים בגחונם על העפר, כמים הזוחלים על הארץ. זחילה - לשון מרוצת מים על עפר. וכן כל מרוצת דבר המשפשף על העפר והולך.

(כה) מְחוּץ תְּשַׁכֵּל־חֶרֶב וּמֵחֲדָרִים אֵימָה גַּם־בָּחוּר גַּם־בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם־אִישׁ שֵׂיבָה:

מִבַּרָא תַּתְכֵּיל חַרְבָּא וּמִתַּנָּנָיָא חַרְגַּת מוֹתָא אַף עוּלֵימֵיהוֹן אַף עוּלֵימָתְהוֹן יָנְקֵיהוֹן עִם סָבֵיהוֹן.

מחוץ לעיר תשכלם חרב - הגייסות. **ומחדרים אימה** - כשברח ונמלט מן החרב, חדרי לבו נוקפין עליו מחמת האימה והוא מת והולך. דבר אחר: **ומחדרים אימה** - בבית תהא אימת דבר, כמה שנאמר: כי עלה מות בחלונינו (ירמיהו ט', כ'), וכן תירגם אונקלוס. דבר אחר: **מחוץ תשכל חרב** - על מה שעשו בחוצות, שנאמר: ומספר חוצות ירושלם שמתם מזבחות לבושת (ירמיהו י"א, י"ג). **ומחדרים אימה** - על מה שעשו בחדרי חדרים, שנאמר: אשר זקני {בית} ישראל עושים {בחשך} איש בחדרי משכיתו (יחזקאל ח', י"ב).

(כו) אָמַרְתִּי אַפְאֵיהֶם אַשְׁבִּיתָה מֵאֱנוֹשׁ זִכְרָם:

אֲמַרִית יְחוֹל רוּגְזִי עֲלֵיהוֹן וַאֲשֵׁיצִינוּן אֲבַטֵּיל מִן בְּנֵי אֲנָשָׁא דּוּכְרָנְהוֹן.

אמרתי אפאיהם - אמרתי בלבי: אפאה אותם. יש לפרש: **אפאיהם** - אשיתם פאה להשליכם מעלי הפקר. ודוגמתו מצינו בעזרא: ותתן להם ארץ שבעה גוים ותחלקם לפאה (נחמיה ט', כ"ב) - הפקר, וכן חברו מנחם. ויש פותרים אותו כתרגומו: אחיל רוגזי עליהון. ולא יתכן לפרש, שאם כן היה לו לכתוב: אאפאיהם, אחת לשימוש ואחת ליסוד, כמו: אאזרך (ישעיהו מ"ה, ה'), אאמצכם במו פי (איוב ט"ז, ה'), והאל"ף התיכונה אינה ראויה בו כלל. ואונקלוס תירגם אחר לשון הברייתא השנויה בסיפרי (ספרי דברים ל"ב, כ"ו) החולקת תיבה זו לשלש תיבות: אף אי הם: אמרתי באפי אתנם כאילו אינם, שיאמרו רואיהם עליהם: איה הם.

(כז) לוּלֵי כַּעַס אוֹיֵב אָגוּר פֶּן־יְנַכְּרוּ צָרֵימוֹ פֶּן־יֹאמְרוּ יָדֵנוּ רָמָה וְלֹא יְ־הוָה פָּעַל כָּל־זֹאת:

אִלּוּ לָא פּוּן רוּגְזָא דְּשָׂנְאָה כְּנִישׁ דִּלְמָא יִתְרַרַב בְּעֵיל דְּבָבָא דִּלְמָא יֵימְרוּן יְדַנָא תְּקִיפַת לַנָא וְלָא מִן קֳדָם יְיָ הֲוָת כָּל דָּא.

לולי כעס אויב אגור - אם לא שכעס האויב כנוס עליהם להשחיתם, ואם יוכל להשחיתם יתלה הגדולה בו ובאלהיו, ולא יתלה הגבורה בי. וזהו שנאמר: **פן ינכרו** - ינכרו את הדבר, לתלות את גבורתי בנכרי, **שאין הגדולה בו, פן יאמרו ידינו רמה.**

(כח) כִּי־גּוֹי אֹבַד עֵצוֹת הֵמָּה וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה:

אֲרַי עַם מְאַבְּדֵי עֵיצָה אִנּוּן וְלֵית בְּהוֹן סוּכְלָתָנוּ.

(כח-ל) כי אותו אויב גוי אובד עצות המה ואין בהם תבונה - שאילו היו חכמים ישכילו זאת איכה ירדף וגו'. (כח-מג) בפנים אחרים היא נדרשת בסיפרי (ספרי דברים ל"ב, כ"ח-ל"ז), ונחלקו בה ר' יהודה ור' נחמיה: ר' יהודה דורשה כלפי ישראל, ור' נחמיה דורש את כולה כלפי האומות. ר' יהודה דורשה כלפי ישראל: [כו-כז] אמרתי אפאיהם (דברים ל"ב, כ"ו) כמו שפירשתי, עד: ולא י"י פעל כל זאת (דברים ל"ב, כ"ז). [כח] **כי גוי אובד עצות** - איבדו את תורתי שהיא להם עצה נכונה. [כח-לא] **ואין בהם תבונה** - להתבונן, איכה ירדף אחד - מן האומות אלף - מהם, אם לא כי צורם מכרם, כי לא כצורנו וגומ', הכל כמה שפירשתי עד תכלית. ר' נחמיה דורשה כלפי האומות: [כח-לא] **כי גוי אובד עצות המה** (דברים ל"ב, כ"ח) כמו שפירשתי תחילה, עד: ואויבינו פלילים (דברים ל"ב, ל"א). [לב] **כי מגפן סדם גפנם** - של אומות. **ומשדמות עמורה וגומ'** - ולא ישימו לבם לתלות בי הגדולה. **ענבימו ענבי רוש** - הוא שאמר: כעס אויב אגור על ישראל להרעילם ולהמרירם, לפיכך אשכלות מררות למו - להעליט אותם על מה שעשו לבניי. [לג] **חמת תנינים יינם** - מוכן להשקותם על מה שעושים להם. [לד-לה] **כמוס עמדי** - אותו הכוס, שנאמר: כי כוס ביד י"י וגו' (תהלים ע"ה, ט'), לעת תמוט רגלם, כעניין שנאמר: תרמסנה רגל (ישעיהו כ"ו, ו'). [לו] **כי ידין י"י עמו** - בלשון זה משמש כי ידין בלשון דהא, ואין דין לשון ייסורין, אלא כי יריב ריבם מיד עושקיהם. כי יראה כי אזלת יד וגומ'. [לז] **ואמר אי אלהימו** - והאויב יאמר אי אלהימו של ישראל, כמו שאמר טיטוס הרשע כשגידד את הפרכות, כעניין שנאמר: ותרא אויבתי ותכסה בושה האומרה אלי איו י"י אלהיך (מיכה ז', י'). [לט] **ראו עתה כי אני אני הוא** - אז יגלה הקב"ה ישועתו ויאמר: ראו עתה כי אני אני הוא - מאתי באת עליהם הרעה, ומאתי תבא הישועה והטובה, ואין מידי שמציל אתכם מן הרעה שאביא עליכם. [מ] **כי אשא אל שמים ידי** - כמו: כי נשאתי, תמיד אני משרה מקום שכינתי בשמים, כתרגומו, ואפילו חלש למעלה וגבור למטה, אימת עליון על התחתון, וכל שכן שגבור למעלה וחלש למטה. **ידי** - מקום שכינתי, כמו: איש על ידו (במדבר ב', י"ז). והיה בידי ליפרע מכם, אבל אמרתי **חי אנכי לעולם** - אין אני ממהר ליפרע, לפי שיש שהות בדבר. אני חי לעולם, ובדורות אחרונים אני נפרע מהם, והיכולת בידי ליפרע מן החיים ומן המתים. מלך בשר ודם שהוא הולך למות ממהר ליפרע נקמתו בחייו או שמא ימות אויבו ונמצא שלא ראה נקמתו ממנו, אבל אני חי לעולם, ואם ימותו הם ואיני נפרע בחייהם איפרע במותם. [מא] **אם שנותי ברק חרבי** - הרבה 'אם' יש שאינן תלוים, כשאשנן ברק חרבי **ותאחז במשפט ידי וכו', כמו שפירשתי למעלה.**

תהלים - פרקים ק"כ-קל"ד, ע"ט-פ"א

תניא - אגרת הקדש י"ח

יח כתיב מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. הנה ב' מיני אהבות הן הא' אהבה בתענוגים דהיינו שמתענג על ה' עונג נפלא בשמחה רבה ועצומה שמחת הנפש וכלותה בטעמה כי טוב ה' ונעים נעימות עריבות עד להפליא מעין עוה"ב ממש שנהנין כו' וע"ז כתיב שמחו צדיקים בה' ולא כל אדם זוכה לזה וזו היא בחינת כהנא ברעותא דלבא שבזוה"ק וע"ז נאמר עבודת מתנה וגו' והזר הקרב וגו' כי אין דרך להשיגה ע"י יגיעת בשר כמו היראה ששואלין עליה יגעת ביראה ואוי לבשר שלא נתייגע ביראה כמ"ש בר"ח וכתיב ביראה אם תבקשנה ככסף וגו' מלמד שצריכה יגיעה רבה ועצומה כמחפש אחר אוצרות. אבל אהבה רבה זו [אהבה בתענוגים] נופלת לאדם מאליה מלמעלה בלי שיכין ויכוון לה אך ורק אחר שנתייגע ביראת הרוממות והגיע לתכלית מה שיוכל להשיג ממנה לפי בחינת נשמתו אזי ממילא באה האהבה בתענוגים מלמעלה לשכון ולהתייחד עם היראה כי דרכו של איש לחזר כו' כמ"ש בלק"א.

לוח היום־יום

כ"ז אלול

מדברי קודש רבינו הזקן: "ישראל גוי אחד בארץ", דער עם ישראל אויך אין דער ערדישער וועלט איז פארבונדען מיט ה' אחד, השי"ת מאכט פון רוחניות גשמיות, און דער עם ישראל מאכט פון גשמיות רוחניות.

תרגום: מדברי קודש רבינו הזקן: "ישראל גוי אחד בארץ" - עם ישראל גם בעולם הארצי הוא קשור עם ה' אחד. השם יתברך עושה מהרוחניות גשמיות ועם ישראל עושה מהגשמיות רוחניות.

נ"ך יומי - דברי־הימים־ב פרק ל"א

(א) {פ} וּכְכַלּוֹת כָּל־זֹאת יָצְאוּ כָל־יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצְאִים לְעָרֵי יְהוּדָה וַיְשַׁבְּרוּ הַמַּצֵּבוֹת וַיְגַדְּעוּ הָאֲשֵׁרִים וַיְנַתְּצוּ אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת מִכָּל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וּבְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה עַד־לְכַלֵּה וַיָּשׁוּבוּ כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לַאֲחֻזָּתוֹ לְעָרֵיהֶם: (ב) {פ} וַיַּעֲמֵד יְחִזְקִיָּהוּ אֶת־מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם עַל־מַחְלְקוֹתָם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם לְעֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְשָׁרֵת וּלְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל בְּשַׁעֲרֵי מַחֲנוֹת יְ־הוָה:

איש כפי עבודתו - הכהנים לשרת והלוים להיות משוררים ושוערים וכל איש ואיש על עבודתו הנכונה.

(ג) {ס} וּמְנָת֣ הַמֶּ֔לֶךְ מִן־רְכוּשׁ֖וֹ לָעֹל֣וֹת לְעֹל֑וֹת הַבֹּ֕קֶר וְהָעֶ֖רֶב וְהָעֹל֥וֹת לַשַּׁבָּת֛וֹת וְלֶחֳדָשִׁ֖ים וְלַמֹּעֲדִ֑ים כַּכָּת֣וּב בְּתוֹרַ֔ת יְ־הוָ֖ה:

ומנת המלך מן רכושו לעלות וגו׳ - **אשר נתן לעשות אותם** (ברצון).

(ד) וַיֹּ֣אמֶר לָעָ֗ם לְיוֹשְׁבֵ֤י יְרוּשָׁלַ֙͏ִם֙ לָתֵ֣ת מְנָ֔ת הַכֹּהֲנִ֖ים וְהַלְוִיִּ֑ם לְמַ֥עַן יֶחֶזְק֖וּ בְּתוֹרַ֥ת יְ־הוָֽה:

ויאמר לעם ליושבי ירושלים וגו׳ - למען יחזקו בתורת י״י יותר ברצון ועוד בעוד שיהא להם פרנסת׳ מזומנת יכלו לעשות ולעסוק בתורת י״י לפי שלא נתנה התורה אלא לאוכלי המן ושניים להם אוכלי תרומה.

(ה) וְכִפְרֹ֣ץ הַדָּבָ֗ר הִרְבּ֤וּ בְנֵֽי־יִשְׂרָאֵל֙ רֵאשִׁ֣ית דָּגָ֔ן תִּירֹ֖שׁ וְיִצְהָ֑ר וּדְבַ֕שׁ וְכֹ֖ל תְּבוּאַ֣ת שָׂדֶ֑ה וּמַעְשַׂ֥ר הַכֹּ֛ל לָרֹ֖ב הֵבִֽיאוּ:

וכפרץ הדבר - מפי המלך לתת מנת לכהנים והלוים הרבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר ודבש, דבש תמרים. **וכל תבואת שדה** - וכל אלו לא מתבואת השדה הם אלא כך מפורש במסכת נדרים בפרק הנודר מן הירק הנודר מן הירק מותר בדלועים מתיב רב יוסף וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל וגו׳ ואי אמרת דגן כל דמדגן משמע מאי וכפרוץ וגומר אמר אביי לאתויי פירות האילן וירק עד אמר רבא תבואה לחוד ותבואת שדה לחוד.

(ו) וּבְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֗ל וִיהוּדָה֙ הַיּוֹשְׁבִ֣ים בְּעָרֵ֣י יְהוּדָ֔ה גַּם־הֵ֖ם מַעְשַׂ֣ר בָּקָ֑ר וָצֹ֕אן וּמַעְשַׂ֥ר קָדָשִׁ֛ים הַמְקֻדָּשִׁ֖ים לַי־הוָ֣ה אֱ־לֹהֵיהֶ֑ם הֵבִ֣יאוּ וַיִּתְּנ֔וּ עֲרֵמ֥וֹת עֲרֵמֽוֹת:

ומעשר קדשים המקודשים לי״י - המעשר מן המעשר שהלוים נותנים לכהנים. **ויתנו ערמות ערמות** - הוי״פין בלשון אשכנז דוגמא ערמות חטים (שיר השירים ז׳, ג׳).

(ז) {ס} בַּחֹ֣דֶשׁ הַשְּׁלִשִׁ֗י הֵחֵ֙לּוּ֙ הָעֲרֵמ֔וֹת לְיִסּ֖וֹד וּבַחֹ֣דֶשׁ הַשְּׁבִיעִ֑י כִּלּֽוּ:

החלו הערמות ליסוד - כי תחילת דבר נקרא יסוד כמו יסוד הבית שהוא ראש לבנין ודומה לו הוא יסוד המעלה וגומר (עזרא ז׳, ט׳).

(ח) {ס} וַיָּבֹ֣אוּ יְחִזְקִיָּ֗הוּ וְהַשָּׂרִים֙ וַיִּרְא֣וּ אֶת־הָעֲרֵמ֔וֹת וַיְבָרְכ֥וּ אֶת־יְ־הוָ֖ה וְאֶת עַמּ֥וֹ יִשְׂרָאֵֽל:

ויברכו את י״י - שנתן בלב ישראל להפריש תרומותיהם ומעשרותיהם.

(ט) {פ} וַיִּדְרֹ֥שׁ יְחִזְקִיָּ֖הוּ עַל־הַכֹּהֲנִ֣ים וְהַלְוִיִּ֑ם עַל־הָעֲרֵמֽוֹת:

וידרש יחזקיהו - לפי שראה חזקיהו הערימות גדולות אמר בלבו שמא לא לקחו הכהנים והלוים מהם ולא נגעו בהם שאם נגעו בהם איך נתרבו כל כך ותמה ודרש מהם על דבר הערימות על מה זה.

(י) וַיֹּ֣אמֶר אֵלָ֣יו עֲזַרְיָ֣הוּ הַכֹּהֵ֡ן הָרֹאשׁ֩ לְבֵ֨ית צָד֜וֹק וַיֹּ֣אמֶר מֵהָחֵ֗ל הַתְּרוּמָ֙ה לָבִ֣יא בֵּית־יְ־הוָ֔ה אָכ֥וֹל וְשָׂבוֹעַ֖ וְהוֹתֵ֣ר עַד־לָרֹ֑וב כִּֽי־יְ־הוָ֣ה בֵּרַ֔ךְ אֶת־עַמּ֖וֹ וְהַנּוֹתָ֥ר אֶת־הֲהָמ֖וֹן הַזֶּֽה:

ויאמר אליו עזריהו - הוא היה בימי עוזיהו. מהחל התרומה לביא - אכלנו אכול ולא אכילת עראי אלא אכול ושבוע והותר ומה שאתה מתמה על שאכלנו ד' חדשים ואעפ"כ ערמותיהם כל כך גדולות זה הדבר כי ברך י"י את עמו ונתן להם תבואות הרבה לפיכך הרבה התרומות והמעשרות שלנו. והנותר - מן אכילתנו זה. ההמון הזה - אשר אתה רואה ערמות ערמות.

(יא) {ס} וַיֹּאמֶר יְחִזְקִיָּהוּ לְהָכִין לִשְׁכוֹת בְּבֵית יְהוָה וַיָּכִינוּ׃

להכין לשכות בבית י"י - ולשום בהם התרומות.

(יב) וַיָּבִיאוּ אֶת־הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַקָּדָשִׁים בֶּאֱמוּנָה וַעֲלֵיהֶם נָגִיד [כָּנַנְיָהוּ] (כונניהו) הַלֵּוִי וְשִׁמְעִי אָחִיהוּ מִשְׁנֶה׃ (יג) וִיחִיאֵל וַעֲזַזְיָהוּ וְנַחַת וַעֲשָׂהאֵל וִירִימוֹת וְיוֹזָבָד וֶאֱלִיאֵל וְיִסְמַכְיָהוּ וּמַחַת וּבְנָיָהוּ פְּקִידִים מִיַּד [כָּנַנְיָהוּ] (כונניהו) וְשִׁמְעִי אָחִיו בְּמִפְקַד יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַעֲזַרְיָהוּ נְגִיד בֵּית־הָאֱ־לֹהִים׃ (יד) וְקוֹרֵא בֶן־יִמְנָה הַלֵּוִי הַשּׁוֹעֵר לַמִּזְרָחָה עַל נִדְבוֹת הָאֱ־לֹהִים לָתֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְקָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים׃ (טו) וְעַל־יָדוֹ עֵדֶן וּמִנְיָמִן וְיֵשׁוּעַ וּשְׁמַעְיָהוּ אֲמַרְיָהוּ וּשְׁכַנְיָהוּ בְּעָרֵי הַכֹּהֲנִים בֶּאֱמוּנָה לָתֵת לַאֲחֵיהֶם בְּמַחְלְקוֹת כַּגָּדוֹל כַּקָּטָן׃ (טז) מִלְּבַד הִתְיַחְשָׂם לִזְכָרִים מִבֶּן שָׁלוֹשׁ שָׁנִים וּלְמַעְלָה לְכָל־הַבָּא לְבֵית־יְהוָה לִדְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לַעֲבֹדָתָם בְּמִשְׁמְרוֹתָם כְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם׃ (יז) וְאֵת הִתְיַחֵשׂ הַכֹּהֲנִים לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם וְהַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּלְמָעְלָה בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם׃

ואת התיחש הכהנים לבית אבותיהם והלוים - עם ייחוס טפם נשיהם בניהם ובנותיהם לכל אותו קהל היו מספיקין מזונותיהם מהתרומות ומעשרות הקדש, והתרומות והמעשרות כל אלו שאמרנו לאותן העומדים לשרת בעזרה וגם לבני אהרן הכהנים שלא הגיע משמרותם לשרת והם בשדה מגרש עריהם בכל עיר ועיר (דברי הימים ב ל"א, י"ט).

(יח) וּלְהִתְיַחֵשׂ בְּכָל־טַפָּם נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם לְכָל־קָהָל כִּי בֶאֱמוּנָתָם יִתְקַדְּשׁוּ־קֹדֶשׁ׃ (יט) וְלִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים בִּשְׂדֵי מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם בְּכָל־עִיר וָעִיר אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְבוּ בְשֵׁמוֹת לָתֵת מָנוֹת לְכָל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים וּלְכָל־הִתְיַחֵשׂ בַּלְוִיִּם׃

אנשים אשר נקבו בשמות - למעלה כנניהו ואחיו היו ממונים עליהם (דברי הימים ב ל"א, י"ב-י"ג), לקבל המנות התרומות והמעשרות מאת ישראל לתת המנות לכל זכר בכהנים ולוים. לכל זכר בכהנים - וגם לכל נשיהם בניהם ובנותיהם ומה שאמר כאן לכל זכר משום רבותא שאפי' לזכרים קטנים היו מספיקין כדלעיל לזכרים מבן שלש ומעלה (דברי הימים ב ל"א, ט"ז), וכ"ש שהיו מספיקין לנשיהם ולבניהם ולבנותיהם.

(כ) וַיַּעַשׂ בָּזְאֹת יְחִזְקִיָּהוּ בְּכָל־יְהוּדָה וַיַּעַשׂ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת לְפָנֵי יְ־הוָה אֱ־לֹהָיו: (כא) וּבְכָל־מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר־הֵחֵל בַּעֲבוֹדַת בֵּית־הָאֱ־לֹהִים וּבַתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה לִדְרֹשׁ לֵא־לֹהָיו בְּכָל־לְבָבוֹ עָשָׂה וְהִצְלִיחַ:

יום חמישי // כ"ח אלול

חומש - המישי פרשת האזינו

(פרק ל"ב) (כט) {חמישי} לוּ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זֹאת יָבִינוּ לְאַחֲרִיתָם:

אִלּוּ חֲכִימוּ אִסְתַּכָּלוּ בְּדָא סַבָּרוּ מָא יְהֵי בְּסוֹפְהוֹן.

יבינו לאחריתם - יתנו לב להתבונן לסוף פורענותן של ישראל.

(ל) אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יָנִיסוּ רְבָבָה אִם־לֹא כִּי־צוּרָם מְכָרָם וַי־הוָה הִסְגִּירָם:

אֵיכְדֵין יְרַדּוֹף חַד לְאַלְפָא וּתְרֵין יְעָרְקוּן לְרִבּוֹתָא אֱלָהֵין תַּקִּיפְהוֹן מְסַרְנוּן וַיְיָ אַשְׁלִימְנוּן.

איכה ירדף אחד - ממנו אלף מישראל, אם לא כי צורם מכרם. **הסגירם** - מסרם בידינו, ליבריר בלעז.

(לא) כִּי לֹא כְצוּרֵנוּ צוּרָם וְאֹיְבֵינוּ פְּלִילִים:

אֲרֵי לָא כְתוּקְפָּנָא תּוּקְפְהוֹן וּבַעֲלֵי דְּבָבָנָא הֲווֹ דַּיָּינַנָא.

כי לא כצורנו צורם - כל זה היה להם לאויבים להבין שי"י הסגירם, ולא להם ולאלהיהם הנצחון, שהרי עד הנה לא יכלו אלהיהם כלום לנגד צורינו. כי לא כסלענו סלעם, כל צור שבמקרא לשון סלע. **ואויבינו פלילים** - ועכשיו אויבינו שופטים אותנו, הרי שצורינו מכרנו להם.

(לב) כִּי־מִגֶּפֶן סְדֹם גַּפְנָם וּמִשַּׁדְמֹת עֲמֹרָה עֲנָבֵמוֹ עִנְבֵי־רֹאשׁ אַשְׁכְּלֹת מְרֹרֹת לָמוֹ:

אֲרֵי כְּפוּרְעָנוּת עַמָּא דִּסְדוֹם כָּם פּוּרְעָנוּתְהוֹן וְלָקוּתְהוֹן כְּעַם עֲמוֹרָה מַחֲתְהוֹן בִּישָׁן כְּרֵישֵׁי חִוִּין וְתוּשְׁלְמַת עוֹבָדֵיהוֹן כִּמְרָרוּתְהוֹן.

כי מגפן סדום גפנם - מוסב למעלה: אמרתי בלבי אפאיהם ואשבית זכרם (דברים ל"ב, כ"ו), לפי שמעשיהם מעשה סדם ועמרה. **ומשדמת** - שדה תבואה, כמו: ושדמות לא עשה אוכל (חבקוק ג', י"ז), בשדמות קדרון (מלכים ב כ"ג, ד'). **ענבי רוש** - עשב מר. **אשכלות מררת למו** - משקה מר ראוי להם, לפי מעשיהם פורענותם. וכן תרגם אונקלוס: ותשלמת עבדיהון כמררתהון.

(לג) חֲמַת תַּנִּינִם יֵינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר:

חָא כְמֵרַת תַּנִּינָיָא כָּם פּוּרְעָנוּתְהוֹן וּכְרֵישׁ פִּתְנֵי חִוִּין אַכְזָרָאִין.

חמת תנינים יינם - כתרגומו: הא כמרת תניניא כס פרענותהון. הנה כמרירת נחשים כוס משתה פורענותם. **וראש פתנים אכזר** - כוסם שהוא אכזר לנשוך, אוייב אכזרי יבא ויפרע מהם.

(לד) הֲלֹא־הִוא כָּמֻס עִמָּדִי חָתוּם בַּאוֹצְרֹתָי:

הֲלָא כָּל עוֹבָדֵיהוֹן גְּלַן קֳדָמַי גְּנִיזִין לְיוֹם דִּינָא בְּאוֹצָרָי.

הלוא הוא כמוס עמדי - כתרגומו: כסבורים הם ששכחתי מעשיהם, כלם גנוזים ושמורים לפני. הלא הוא - פרי גפנם ותבואות שדמותם כמוס עמדי.

(לה) לִי נָקָם וְשִׁלֵּם לְעֵת תָּמוּט רַגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם וְחָשׁ עֲתִדֹת לָמוֹ:

קֳדָמַי פּוּרְעָנוּתָא וַאֲנָא אֲשַׁלֵּים לְעִדָּן דְּיִגְלוֹן מַאֲרָעֵהוֹן אֲרֵי קָרִיב יוֹם תְּבָרְהוֹן וּמַבַּע דַּאֲתִיד לְהוֹן.

לי נקם ושלם - עמי נכון ומזומן פורענות נקם, וישלם להם כמעשיהם, הנקם ישלם להם גמולם. ויש מפרשים: ושלם - שם דבר, כמו: ושלום, והוא מגזרת: והדיבר אין בהם (ירמיהו ה', י"ג), כמו: והדיבור. אימתי אשלם להם? לעת תמוט רגלם - כשתתום זכות אבות שהם סמוכים עליו. כי קרוב - משארצה להביא עליהם יום אידם, קרוב ומזומן לפני להביאו על ידי שלוחים הרבה. וחש עתידות למו - ומהר יבאו העתידות להם.וחש - כמו: ימהר יחישה (ישעיהו ה', י"ט). עד כאן העיד עליהם משה דברי תוכחה, להיות השירה להם לעד: כשתבא עליהם הפורענות, ידעו שאני הודעתים מראש. מכאן ואילך העיד עליהם דברי ניחומים שיבאו עליהם ככלות הפורענות ככל אשר למעלה: והיה כי יבאו עליך הברכה והקללה אשר נתתי לפניך וכו' (דברים ל', א'), ושב י"י אלהיך את שבותך וגו' (דברים ל', ג').

(לו) כִּי־יָדִין יְ־הוָה עַמּוֹ וְעַל־עֲבָדָיו יִתְנֶחָם כִּי יִרְאֶה כִּי־אָזְלַת יָד וְאֶפֶס עָצוּר וְעָזוּב:

אֲרֵי יְדִין יְיָ דִּינָא דְּעַמֵּיהּ וּפוּרְעָנוּת עַבְדּוֹהִי צַדִּיקַיָּא יִתְפְּרַע אֲרֵי גְּלֵי קֳדָמוֹהִי דִּבְעִדָּן דְּיִתְתַּקַּף עֲלֵיהוֹן מַחַת שָׁנְאָה יְהוֹן מְטוּלְטָלִין וּשְׁבִיקִין.

כי ידין י"י עמו - כשישפוט אותם ביסורין הללו האמורין עליהם, כמו: כי בם ידין עמים (איוב ל"ו, ל"א) - ייסר עמים. כי זה אינו משמש בלשון דהא, לתת טעם לדברים של מעלה, אלא לשון תחלת דבור, כמו: כי תבואו אל הארץ (ויקרא כ"ה, ב'), כשיבאו עליהם משפטים הללו ויתנחם הקב"ה על עבדיו לשוב ולרחם עליהם. יתנחם - לשון הפך מחשבה, להיטיב או להרע. כשתראה כי אזלת יד האויב - הולכת וחזקה עליהם, ואפס בהם עצור ועזוב. עצור - נושע על ידי עוצר ומושל שיעצור בהם, עזוב - עזור, על ידי עוזב. עוצר הוא המושל העוצר בעם שלא ילכו מפוזרים בצאתם לצבא על האויב, בלעז מייטניר. עצור - הוא הנושע במעצור המושל, עזוב - מחוזק, כמו: ויעזבו את ירושלם עד החומה (נחמיה ג', ח'), איך לא עוזבה עיר תהלה (ירמיהו מ"ט, כ"ה). עצור - מיטנאור, עזוב - איפורצאור בלעז.

(לז) וְאָמַר אֵי אֱ־לֹהֵימוֹ צוּר חָסָיוּ בוֹ:

וְיֵימַר אָן דַּחְלַתְהוֹן תַּקִּיפָא דַּהֲווֹ רְחִיצִין בֵּיהּ.

ואמר - הקב"ה עליהם. אי אלהימו - עבודה זרה שעבדו. צור חסיו בו - הסלע שהיו מתכסין בו בפני החמה והצינה, כלומר שהיו בטוחין בו להגן עליהם מפני הרעה.

(לח) אֲשֶׁר חֵלֶב זְבָחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם יָקוּמוּ וְיַעְזְרֻכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה:

דְּתַרַב נִכְסַתְהוֹן הֲווֹ אָכְלִין שָׁתַן חֲמַר נִסְכֵּיהוֹן יְקוּמוּן כְּעַן וְיִסַּעֲדוּנְכוֹן יְהוֹן עֲלֵיכוֹן לְמַגִּן.

אשר חלב זבחימו - היו אותן אלוהות אוכלין, שהיו מקריבין לפניהם, ושותין יין נסיכם. **יהי עליכם סתרה** - אותו הצור יהי עליהם סתרה - למחסה ולמסתור.

(לט) רְאוּ֙ עַתָּ֔ה כִּ֥י אֲנִ֖י אֲנִ֑י הוּא֙ וְאֵ֣ין אֱלֹהִ֔ים עִמָּדִ֖י אֲנִ֣י אָמִ֣ית וַאֲחַיֶּ֑ה מָחַ֙צְתִּי֙ וַאֲנִ֣י אֶרְפָּ֔א וְאֵ֥ין מִיָּדִ֖י מַצִּֽיל׃

חֲזוֹ כְעַן דַּאֲנָא אֲנָא הוּא וְלֵית אֱלָהָ בָּר מִנִּי אֲנָא מְמִית וּמַחֵי מְחֵינָא וְאַף מַסֵּינָא וְלֵית מִן יְדִי מְשֵׁיזֵיב.

ראו עתה - הבינו מן הפורענות שהבאתי עליכם ואין לכם מושיע, ומן התשועה שאושיעכם ואין מוחה בידי. **כי אני אני הוא** - אני הוא להשפיל ואני הוא להרים. **ואין אלהים עמדי** - עומד כנגדי למחות. **עמדי** - דוגמתי, כמני. **ואין מידי מציל** - הפושעים בי.

תהלים - פרקים קל"ה-קמ"ד, פ"ב-פ"ד

תניא – אגרת הקדש י"ח

והשנית היא אהבה ותאוה שהנפש מתאוה ואוהבת וחפיצה לדבקה בה' לצרור בצרור החיים וקרבת אלהים טוב לה מאד ובו תחפוץ ורע לה מאד להתרחק ממנו ית' ח"ו להיות מחיצה של ברזל מהחיצונים מפסקת ח"ו ואהבה זו היא מוסתרת בלב כלל ישראל אפילו ברשעים וממנה באה להם החרטה אך מפני שהיא מוסתרת ונעלמה בבחינת גלות בגוף הרי הקליפה יכולה לשלוט עליה וזהו רוח שטות המחטיא לאדם וע"כ עבודת האדם לקונו היא להתחזק ולהתגבר על הקליפה בכל מכל כל דהיינו מתחלה לגרשה מהגוף לגמרי ממחשבה דו"מ שבמוח ולשון ורמ"ח אברים ואח"כ יוכל ג"כ להוציא ממסגר אסיר בחוזק יד דהיינו להיות חזק ואמיץ לבו בגבורים להיות האהבה המסותרת נגלית בגילוי רב בכל כחות חלקי הנפש שבגוף דהיינו העיקר בשכל ובמחשבה שבמוח שהשכל יחשב ויתבונן תמיד כפי שכלו והשכלתו בבורא יתברך איך שהוא חיי החיים בכלל וחיי נשמתו בפרט וע"כ יכסוף ויתאוה להיות דבוק בו וקרוב אליו כוסף טבעי כבן הכוסף להיות תמיד אצל אביו וכמו אש העולה למעלה תמיד בטבעה למקורה וכל מה שיתמיד לחשוב בשכלו כוסף זה ככה יתגבר ויתפשט כוסף זה גם בפיו ובכל אבריו לעסוק בתורה ומצות לדבקה בהם בה' ממש דאורייתא וקוב"ה כולא חד ועל כוסף זה שבגילוי רב כתיב צמאה נפשי וגו' כאדם הצמא למים ואין לו תענוג עדיין כלל וגם על כוסף זה ואהבה זו המוסתרת בנו אנו מעתירים לה' להיות בעזרנו להוציאה ממסגר ושיהיה הלב מלא ממנה לבדה ולא תכנס צרתה בביתה שהיא תאות עוה"ז רק שתהיה היא עקרת הבית למשול בצרתה ולגרשה החוצה ממחדרו"מ עכ"פ הגם שלא יוכל לשלחה לגמרי מלבו עכ"פ תהיה היא מוסתרת בבחי' גלות ועבדות לעקרת הבית גברתה להשתמש בה לדברים הכרחים לה לבד כאכילה ושתיה כדכתיב בכל דרכיך דעהו:

לוח היום־יום

כ"ח אלול

"ברכת ה' היא תעשיר" בכלל, ובפרט להנותן מעתו ומזמנו לעסוק בצרכי ציבור בעניני צדקה וחיזוק היהדות, וכמאמר: דער אויבערשטער ברוך הוא בלייבט ניט קיין בעל חוב, פאר יעדער גוטער זאך וואס א איד טוט, צאלט ער במיטב מיט בני חיי ומזוני רויחי (= אין הקדוש ברוך הוא נשאר בעל-חוב, תמורת כל פעולה טובה שיהודי עושה, משלם הוא ב'מיטב', בבני חיי ומזוני רויחי).

נ"ך יומי - דברי־הימים־ב פרק ל"ב

(א) {פ} אַחֲרֵי הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת הָאֵלֶּה בָּא סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וַיָּבֹא בִיהוּדָה וַיִּחַן עַל־הֶעָרִים הַבְּצֻרוֹת וַיֹּאמֶר לְבַקְּעָם אֵלָיו:

אחרי הדברים והאמת האלה וגו' - ויאמר לבקעם - כמו לבקעם כמו על מכרם בכסף (עמוס ב', ו'), כמו מכרם וסמוך ליה על בקעם הרות הגלעד (עמוס א', י"ג), ופתרונו ודוגמא ונבקיענה (ישעיהו ז', ו'), ויבקע עצי העולה (בראשית כ"ב, ו').

(ב) וַיַּרְא יְחִזְקִיָּהוּ כִּי־בָא סַנְחֵרִיב וּפָנָיו לַמִּלְחָמָה עַל־יְרוּשָׁלִָם: (ג) וַיִּוָּעַץ עִם־שָׂרָיו וְגִבֹּרָיו לִסְתּוֹם אֶת־מֵימֵי הָעֲיָנוֹת אֲשֶׁר מִחוּץ לָעִיר וַיַּעְזְרוּהוּ: (ד) וַיִּקָּבְצוּ עַם־רָב וַיִּסְתְּמוּ אֶת־כָּל־הַמַּעְיָנוֹת וְאֶת־הַנַּחַל הַשּׁוֹטֵף בְּתוֹךְ־הָאָרֶץ לֵאמֹר לָמָּה יָבוֹאוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר וּמָצְאוּ מַיִם רַבִּים: (ה) וַיִּתְחַזַּק וַיִּבֶן אֶת־כָּל־הַחוֹמָה הַפְּרוּצָה וַיַּעַל עַל־הַמִּגְדָּלוֹת וְלַחוּצָה הַחוֹמָה אַחֶרֶת וַיְחַזֵּק אֶת־הַמְּלוֹא עִיר דָּוִיד וַיַּעַשׂ שֶׁלַח לָרֹב וּמָגנִים:

ויחזק את המלוא - דוגמא ויבן את המלוא (שמואל ב ה', ט'). **ויעש שלח לרוב** - כלי זיין דוגמת ואיש שלחו בידו (דברי הימים ב כ"ג, י'), איש שלחו המים (נחמיה ד', י"ז).

(ו) וַיִּתֵּן שָׂרֵי מִלְחָמוֹת עַל־הָעָם וַיִּקְבְּצֵם אֵלָיו אֶל־רְחוֹב שַׁעַר הָעִיר וַיְדַבֵּר עַל־לִבָּם לֵאמֹר: (ז) חִזְקוּ וְאִמְצוּ אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ מִפְּנֵי מֶלֶךְ אַשּׁוּר וּמִלְפְּנֵי כָּל־הֲהָמוֹן אֲשֶׁר־עִמּוֹ כִּי־עִמָּנוּ רַב מֵעִמּוֹ: (ח) עִמּוֹ זְרוֹעַ בָּשָׂר וְעִמָּנוּ יְ־הוָה אֱ־לֹהֵינוּ לְעָזְרֵנוּ וּלְהִלָּחֵם מִלְחֲמֹתֵנוּ וַיִּסָּמְכוּ הָעָם עַל־דִּבְרֵי יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה: (ט) {פ} אַחַר זֶה שָׁלַח סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עֲבָדָיו יְרוּשָׁלַיְמָה וְהוּא עַל־לָכִישׁ וְכָל־מֶמְשַׁלְתּוֹ עִמּוֹ עַל־יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְעַל־כָּל־יְהוּדָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִַם לֵאמֹר: (י) כֹּה אָמַר סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל־מָה אַתֶּם בֹּטְחִים וְיֹשְׁבִים בְּמָצוֹר בִּירוּשָׁלִָם:

על מה אתם בוטחים - לפי שכתוב בי"י אלהי ישראל בטח (מלכים ב י"ח, ה'), וגם כתיב שם וימרד במלך אשור (מלכים ב י"ח, ז') לכן אמר על מה אתם בוטחים

שמרדת בי. ויושבים במצור בירושלים - כדכתיב: למות ברעב ובצמא (דברי הימים ב ל"ב, י"א).

(יא) הֲלֹא יְחִזְקִיָּהוּ מַסִּית אֶתְכֶם לָתֵת אֶתְכֶם לָמוּת בָּרָעָב וּבַצָּמָא לֵאמֹר יְ־הוָה אֱ־לֹהֵינוּ יַצִּילֵנוּ מִכַּף מֶלֶךְ אַשּׁוּר: (יב) הֲלֹא־הוּא יְחִזְקִיָּהוּ הֵסִיר אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלַ͏ִם לֵאמֹר לִפְנֵי מִזְבֵּחַ אֶחָד תִּשְׁתַּחֲווּ וְעָלָיו תַּקְטִירוּ:

הלא הוא יחזקיהו - הבוטח באלהיו הלא הוא פשע ואפילו אם היה יכולת לעזור לו לא יהיה עוזרו כי חטא לו שהסיר את במותיו ואת מזבחותיו ויאמר ליהודה ולירושלים לפני מזבח אחד תשתחוו ולא מוטב שישתחוה יהודה לפני מזבח אחד וירושלים לפני אחד או שנים ויותר ומה מועיל אחד לעם רב כזה שהיו סבורים שכל אותן במות שהסיר כדלעיל ויגדע את האשרה וגו' שהיו בנוים לשם אלהי ישראל.

(יג) הֲלֹא תֵדְעוּ מֶה עָשִׂיתִי אֲנִי וַאֲבוֹתַי לְכָל עַמֵּי הָאֲרָצוֹת הֲיָכוֹל יָכְלוּ אֱלֹהֵי גּוֹיֵ הָאֲרָצוֹת לְהַצִּיל אֶת־אַרְצָם מִיָּדִי: (יד) מִי בְּכָל־אֱ־לֹהֵי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הֶחֱרִימוּ אֲבוֹתַי אֲשֶׁר יָכוֹל לְהַצִּיל אֶת־עַמּוֹ מִיָּדִי כִּי יוּכַל אֱ־לֹהֵיכֶם לְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדִי:

החרימו אבותי - פול מלך אשור ותגלת פלאסר.

(טו) וְעַתָּה אַל־יַשִּׁיאְ אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ וְאַל־יַסֵּית אֶתְכֶם כָּזֹאת וְאַל־תַּאֲמִינוּ לוֹ כִּי־לֹא יוּכַל כָּל־אֱלוֹהַ כָּל־גּוֹי וּמַמְלָכָה לְהַצִּיל עַמּוֹ מִיָּדִי וּמִיַּד אֲבוֹתָי אַף כִּי אֱ־לֹהֵיכֶם לֹא־יַצִּילוּ אֶתְכֶם מִיָּדִי: (טז) וְעוֹד דִּבְּרוּ עַבָדָיו עַל־יְ־הוָה הָאֱ־לֹהִים וְעַל יְחִזְקִיָּהוּ עַבְדּוֹ: (יז) וּסְפָרִים כָּתַב לְחָרֵף לַי־הוָה אֱ־לֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְלֵאמֹר עָלָיו לֵאמֹר כֵּא־לֹהֵי גּוֹיֵ הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר לֹא־הִצִּילוּ עַמָּם מִיָּדִי כֵּן לֹא־יַצִּיל אֱ־לֹהֵי יְחִזְקִיָּהוּ עַמּוֹ מִיָּדִי:

וספרים כתב לחרף לי"י אלהי - ובמלכים (מלכים ב י"ט, י"ד) ובישעיה כתיב: ויקח חזקיהו את הספרים מיד המלאכים ויקראהו ויעל בית י"י ויפרשהו חזקיהו לפני י"י (ישעיהו ל"ז, י"ד).

(יח) וַיִּקְרְאוּ בְקוֹל־גָּדוֹל יְהוּדִית עַל־עַם יְרוּשָׁלַ͏ִם אֲשֶׁר עַל־הַחוֹמָה לְיִרְאָם וּלְבַהֲלָם לְמַעַן יִלְכְּדוּ אֶת־הָעִיר:

בקול גדול יהודית וגו' - ליראם ולבהלם כאן סתם הענין ובמלכים מפורש היטב מה אמר להם וגם בישעיה.

(יט) וַיְדַבְּרוּ אֶל־אֱ־לֹהֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם כְּעַל אֱ־לֹהֵי עַמֵּי הָאָרֶץ מַעֲשֵׂה יְדֵי הָאָדָם:

וידברו אל אלהי ירושלים - מי שכתב ספר זה הוא קובל על נבל זה סנחריב שחירף אלהים חיים. כעל אלהי עמי הארץ - שהם מעשה ידי אדם ודמו את אלהי יוצרנו

יוצר הכל לאלהי העמים שהם מעשה ידיהם כמו שאמר לעיל מי בכל אלהי וגו' כי לא יוכל אלהיכם להציל אתכם מידי (דברי הימים ב ל"ב, י"ד).

(כ) {ס} וַיִּתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וְיֹשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא עַל־זֹאת וַיִּזְעֲקוּ הַשָּׁמָיִם:

ויתפלל יחזקיהו - במלכים ובישעיה מפורשת התפילה.

(כא) {ס} וַיִּשְׁלַח יְ־הוָה מַלְאָךְ וַיַּכְחֵד כָּל־גִּבּוֹר חַיִל וְנָגִיד וְשָׂר בְּמַחֲנֵה מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיָּשָׁב בְּבֹשֶׁת פָּנִים לְאַרְצוֹ וַיָּבֹא בֵּית אֱלֹהָיו [ומיציאי] (ומיציאו) מֵעָיו שָׁם הִפִּילֻהוּ בָּחָרֶב:

ומיציאי מעיו - כדכתיב ובניו הכוהו בחרב (מלכים ב י"ט, ל"ז).

(כב) וַיּוֹשַׁע יְ־הוָה אֶת־יְחִזְקִיָּהוּ וְאֵת| יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם מִיַּד סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וּמִיַּד־כֹּל וַיְנַהֲלֵם מִסָּבִיב: (כג) וְרַבִּים מְבִיאִים מִנְחָה לַי־הוָה לִירוּשָׁלַם וּמִגְדָּנוֹת לִיחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּנַּשֵּׂא לְעֵינֵי כָל־הַגּוֹיִם מֵאַחֲרֵי־כֵן: (כד) {פ} בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה יְחִזְקִיָּהוּ עַד־לָמוּת וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְ־הוָה וַיֹּאמֶר לוֹ וּמוֹפֵת נָתַן לוֹ:

ויתפלל אל י"י - כדמפורש במלכים. ויאמר לו - מה האות. ומופת נתן לו - וזה לך האות הכל מפורש שם.

(כה) וְלֹא־כִגְמֹל עָלָיו הֵשִׁיב יְחִזְקִיָּהוּ כִּי גָבַהּ לִבּוֹ וַיְהִי עָלָיו קֶצֶף וְעַל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִָם:

ולא כגמול עליו השיב - לא כמו שגמל הקב"ה על יחזקיהו שרפאוהו השיב לו יחזקיהו. כי גבה לבו - שהראה את כל בית נכותו וגו' עד ובכל ממשלתו. ויהי עליו קצף ועל יהודה וירושלים - על זאת והכותב הספר הזה קצרו כאן לפי שכתוב במלכים ובישעיה.

(כו) וַיִּכָּנַע יְחִזְקִיָּהוּ בְּגֹבַהּ לִבּוֹ הוּא וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם וְלֹא־בָא עֲלֵיהֶם קֶצֶף יְ־הוָה בִּימֵי יְחִזְקִיָּהוּ:

ויכנע יחזקיהו בגובה לבו - כדכתיב שם ויאמר חזקיה אל ישעיה טוב וגומר (ישעיהו ל"ט, ח') וכשנכנע לא בא עליהם הקצף בימיו.

(כז) וַיְהִי לִיחִזְקִיָּהוּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד הַרְבֵּה מְאֹד וְאֹצָרוֹת עָשָׂה־לּוֹ לְכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְאֶבֶן יְקָרָה וְלִבְשָׂמִים וּלְמָגִנִּים וּלְכֹל כְּלֵי חֶמְדָּה:

ולכל כלי חמדה - עשה מיני אוצרות.

(כח) וּמִסְכְּנוֹת לִתְבוּאַת דָּגָן וְתִירוֹשׁ וְיִצְהָר וְאֲרוֹת לְכָל־בְּהֵמָה וּבְהֵמָה וַעֲדָרִים לָאֲוֻרוֹת:

ומסכנות לתבואת - על אוצרות התבואה נופל לומר מסכנות בכל מקום כמו: ערי מסכנות לפרעה (שמות א', י"א), וכן לעיל: ויבן תדמר במדבר ואת כל ערי מסכנות אשר בנה בחמת (דברי הימים ב ח', ד') ועל כרחך לצורך תבואה שבמדבר לא היה לו לאצור זהב וכסף. **וארות לכל בהמה ובהמה** - איצטבלאות גדולות.

(כט) וְעָרִים עָשָׂה לּוֹ וּמִקְנֵה־צֹאן וּבָקָר לָרֹב כִּי נָתַן־לוֹ אֱ־לֹהִים רְכוּשׁ רַב מְאֹד: (ל) וְהוּא יְחִזְקִיָּהוּ סָתַם אֶת־מוֹצָא מֵימֵי גִיחוֹן הָעֶלְיוֹן וַיְיַשְּׁרֵם לְמַטָּה־מַעְרָבָה לְעִיר דָּוִיד וַיַּצְלַח יְחִזְקִיָּהוּ בְּכָל־מַעֲשֵׂהוּ:

ויישרם למטה מערבה - הנהיגם דרך ישר למטה מערבה לעיר דוד.

(לא) וְכֵן בִּמְלִיצֵי שָׂרֵי בָבֶל הַמְשַׁלְּחִים עָלָיו לִדְרֹשׁ הַמּוֹפֵת אֲשֶׁר הָיָה בָּאָרֶץ עֲזָבוֹ הָאֱ־לֹהִים לְנַסּוֹתוֹ לָדַעַת כָּל־בִּלְבָבוֹ:

וכן במליצי - שלוחי, דוגמא: כי המליץ בינותם (בראשית מ"ב, כ"ג) על שם שהשליח מליץ בין השולח למשתלח ונופל על פסוק שאמר ויצלח יחזקיהו בכל מעשיו (דברי הימים ב ל"ב, ל') ואחר כל הטוב הזה שהצליחו הקב"ה עזבו האלהים לנסותו לדעת כל בלבבו ביד מליצי שרי בבל המשלחים אליו. **לדרוש המופת אשר היה בארץ** - לא עמד בנסיון והראה להם את כל בית נכותו ומסיפיה לרישיה נדרש.

(לב) וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְחִזְקִיָּהוּ וַחֲסָדָיו הִנָּם כְּתוּבִים בַּחֲזוֹן יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל: (לג) וַיִּשְׁכַּב יְחִזְקִיָּהוּ עִם־אֲבֹתָיו וַיְקַבְּרֻהוּ בְּמַעֲלֵה קִבְרֵי בְנֵי־דָוִיד וְכָבוֹד עָשׂוּ־לוֹ בְּמוֹתוֹ כָּל־יְהוּדָה וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם וַיִּמְלֹךְ מְנַשֶּׁה בְנוֹ תַּחְתָּיו:

במעלה - במיטב כמפורש בסוף פרק קמא דבבא קמא.

יום ששי // כ"ט אלול // ערב ראש השנה

יום הולדת כ"ק אדמו"ר הצמח־צדק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

הומש - ששי פרשת האזינו

(פרק ל"ב) (מ) {ששי} כִּי־אֶשָּׂא אֶל־שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי חַי אָנֹכִי לְעֹלָם:

אֲרֵי אַתְקֵינִית בִּשְׁמַיָּא בֵּית שְׁכִינְתִי וַאֲמַרִית קַיָם אֲנָא לְעָלְמִין.

כי אשא אל שמים ידי - כי בחרון אפי אשא ידי אל עצמי בשבועה. **ואמרתי חי אנכי** - הוא לשון שבועה, אני נשבע: חי אני.

(מא) אִם־שַׁנּוֹתִי בָּרַק חַרְבִּי וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי אָשִׁיב נָקָם לְצָרָי וְלִמְשַׂנְאַי אֲשַׁלֵּם:

אִם עַל חַד תְּרִין כְּחֵיזוּ בַרְקָא מִסּוֹף שְׁמַיָּא וְעַד סוֹף שְׁמַיָּא תִּתְגְּלֵי חַרְבִּי וְתִתַּקַּף בְּדִינָא יְדִי אֲתִיב פּוּרְעָנוּתָא לְשָׂנְאַי וּלְבַעֲלֵי דְּבָבַי אֲשַׁלֵּים.

אם שנותי ברק חרבי - אם אשנן את להב חרבי למען היות לה ברק (יחזקאל כ"א, ט"ו), פלאנדור בלעז. **ותאחז במשפט** - להניח מידת רחמיי באויביי שהרעו לכם, אשר קצפתי מעט והם עזרו לרעה (זכריה א', ט"ז). **ותאחז ידי את מדת המשפט** להחזיק בה ולנקום נקם, אשיב נקם. ולמדו רבותינו באגדה מתוך לשון המקרא שאמר: **ותאחז במשפט ידי** - כי לא כמידת בשר ודם מידת הקב"ה. מידת בשר ודם: זורק חץ ואינו יכול להשיבו, אבל הקב"ה זורק חיציו ויש בידו להשיבם, כאילו אוחזם בידו, שהרי ברק הוא חיציו, ונאמר כאן: ברק חרבי ותאחז ידי במשפט, והמשפט הזה לשון פורענות הוא, יוטיזא בלעז.

(מב) אַשְׁכִּיר חִצַּי מִדָּם וְחַרְבִּי תֹּאכַל בָּשָׂר מִדַּם חָלָל וְשִׁבְיָה מֵרֹאשׁ פַּרְעוֹת אוֹיֵב:

אֲרַוֵי גִּרְרַי מִדְּמָא וְחַרְבִּי תְּקַטֵּיל בְּעַמְמַיָּא מִדַּם קְטִילִין וּשְׁבַן לְאַעְדָּאָה כִּתְרִין מֵרֵישׁ שָׁנָאָה וּבְעֵיל דְּבָבָא.

אשכיר חצי מדם - האויב. **וחרבי תאכל** - בשרם. **מדם חלל ושביה** - זאת תהיה להם מעון הדם של חללי ישראל ושביה ששבו בהם. **מראש פרעות אויב** - מפשע תחילת פרצות האויב. כשהקב"ה נפרע מהם מן האומות פוקד עליהם עונותם ועוון אבותם, מראשית פרצה שפרצו בישראל.

(מג) הַרְנִינוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דַם־עֲבָדָיו יִקּוֹם וְנָקָם יָשִׁיב לְצָרָיו וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ:

שַׁבְּחוּ עַמְמַיָּא עַמֵּיהּ אֲרֵי פּוּרְעָנוּת עַבְדּוֹהִי צַדִּיקַיָּא יִתְפְּרַע וּפוּרְעָנוּתָא יָתִיב לְשָׂנְאוֹהִי וְיכַפַּר עַל אַרְעֵיהּ וְעַל עַמֵּיהּ.

הרנינו גוים עמו - **לאותו הזמן ישבחו האומות את ישראל: ראו מה שבחה של אומה** זו שדבקה בהקב"ה בכל התלאות שעברו עליהם ולא עזבוהו, יודעים היו מה טיבו ושבחו. **כי דם עבדיו השפוך יקום** - שפיכות דמם, כמשמעו. **ונקם ישיב לצריו** - על הגזל ועל החמס, כעניין שנאמר: מצרים לשמה תהיה ואדום למדבר שממה מחמס

בני יהודה (יואל ד', י"ט), ואומר: מחמס אחיך יעקב (עבדיה א', י'). וכפר אדמתו עמו - ויפייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ושעשה להם האויב. וכפר - לשון ריצוי ופיוס, כמו: אכפרה פניו (בראשית ל"ב, כ"א), אניחנה לרוגזיה. וכפר אדמתו - ומה הוא אדמתו? עמו. כשעמו מתנחמין ארצו מתנחמת, וכן הוא אומר: רצית י"י את ארצך (תהלים פ"ה, ב') - במה רצית? שבת את שבות יעקב (תהלים פ"ה, ב').

תהלים - פרקים כ', ק"מ-ק"נ, פ"ה-פ"ז

תניא - אגרת הקדש י"ט

יט עוטה אור כשלמה וגו'. הנה בלקוטי תורה של האריז"ל פ' כי תשא ופ' ויקרא כתב כי השגת מרע"ה לא היתה בבחינת פנימיות דחכמה עילאה הנקרא אבא דאצי' וכ"ש בספירת הכתר שלמעלה ממנה הנקרא א"א כ"א בבחי' אחוריים דחכמה המלובשת בבינה המתלבשת בז' ספירות תחתונות שנק' ז"א סוד התורה ומתפשטת עד סוף ד' ספירות התחתונות שהן נהי"מ ושם היתה השגת נבואתו בבחי' פנימיות דהיינו מבחי' פנימיות דנהי"מ. אבל למעלה מנהי"מ לא היתה לו שום השגה בפנימיות כ"א בבחי' אחוריים דחכמה המלובשת בבינה המלובשת ומתפשטת תוך פנימיות דנהי"מ בסוד נובלות חכמה שלמעלה תורה שהיא בבחי' ז"א וכדכתיב וראית את אחורי ופני לא יראו ע"ש ובשער הנבואה פ"א. ולכאורה יש להפליא הרי נאמר ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ואיך השיג האריז"ל יותר ממנו ודרש כמה דרושים בבחי' פנימיות אפילו בספירות ומדרגות רבות שלמעלה מהחכמה וכתר דאצילות.

לוח היום־יום

כ"ט אלול

ערב ראש השנה. סליחות באשמורת הבוקר ואין נפילת אפיים. התרת נדרים ובעשרה. עירוב תבשילין.

יום הולדת את הצמח צדק - שנת תקמ"ט.

מפתגמי רבינו הזקן: מען האט גאר קיין השגה ניט, ווי עס איז טייער בא השי"ת דער גוף פון א אידען (= אין שום השגה, עד כמה יקר אצל השם יתברך גופו של היהודי).

נ"ך יומי - דברי־הימים־ב פרק ל"ג

(א) {פ} בֶּן־שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה מְנַשֶּׁה בְמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ
בִּירוּשָׁלִָם: (ב) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְ־הוָֹה כְּתוֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ

יְ־הוָֹה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ג) וַיָּשָׁב וַיִּבֶן אֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר נִתַּץ יְחִזְקִיָּהוּ אָבִיו וַיָּקֶם מִזְבְּחוֹת לַבְּעָלִים וַיַּעַשׂ אֲשֵׁרוֹת וַיִּשְׁתַּחוּ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיַּעֲבֹד אֹתָם: (ד) וּבָנָה מִזְבְּחוֹת בְּבֵית יְ־הוָֹה אֲשֶׁר אָמַר יְ־הוָֹה בִּירוּשָׁלַם יִהְיֶה־שְׁמִי לְעוֹלָם:

בירושלים יהיה שמי לעולם - הפסוק קובל זה מנשה שבנה מזבחות לעבודה זרה בבית שאמר הקב"ה אני רוצה שישכון שמי שם וגם פסוק שאמר בסמוך לשון קובלנא הוא. וישם את פסל הסמל אשר עשה בבית האלהים וגו' (דברי הימים ב ל"ג, ז'), וגם הפסוק ולא אוסיף להסיר את רגל (דברי הימים ב ל"ג, ח').

(ה) וַיִּבֶן מִזְבְּחוֹת לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם בִּשְׁתֵּי חַצְרוֹת בֵּית־יְ־הוָֹה: (ו) וְהוּא הֶעֱבִיר אֶת־בָּנָיו בָּאֵשׁ בְּגֵי בֶן־הִנֹּם וְעוֹנֵן וְנִחֵשׁ וְכִשֵּׁף וְעָשָׂה אוֹב וְיִדְּעוֹנִי הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְ־הוָֹה לְהַכְעִיסוֹ:

ועשה אוב וידעוני - מלא בוי"ו לפי שהרבה לעשות והוא הוסיף על פסל הסמל אשר עשה (דברי הימים ב ל"ג, ז').

(ז) וַיָּשֶׂם אֶת־פֶּסֶל הַסֵּמֶל אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית הָאֱ־לֹהִים אֲשֶׁר אָמַר אֱ־לֹהִים אֶל־דָּוִיד וְאֶל־שְׁלֹמֹה בְנוֹ בַּבַּיִת הַזֶּה וּבִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָשִׂים אֶת־שְׁמִי לְעֵילוֹם:

לעילום - לעולם.

(ח) וְלֹא אֹסִיף לְהָסִיר אֶת־רֶגֶל יִשְׂרָאֵל מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֶעֱמַדְתִּי לַאֲבוֹתֵיכֶם רַק אִם־יִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתִים לְכָל־הַתּוֹרָה וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים בְּיַד־מֹשֶׁה:

ולא אוסיף להסיר את רגל ישראל - מוסב על פסוק של מעלה והכל קובלנא הוא כלומר הקב"ה אומר כך אמרתי אל דוד ואל שלמה בבית הזה אשים שמי שם לעולם (דברי הימים ב ל"ג, ז') וגם הבטחתים לא אוסיף להסיר רגל ישראל מעל האדמה רק אם ישמרו וגו' ועתה ויתע מנשה וגו' נמצא שעל ידו נסתלקה שכינה וגם אנו עדיין בגלות על ידו.

(ט) וַיַּתַע מְנַשֶּׁה אֶת־יְהוּדָה וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם לַעֲשׂוֹת רָע מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד יְ־הוָֹה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (י) {פ} וַיְדַבֵּר יְ־הוָֹה אֶל־מְנַשֶּׁה וְאֶל־עַמּוֹ וְלֹא הִקְשִׁיבוּ: (יא) וַיָּבֵא יְ־הוָֹה עֲלֵיהֶם אֶת־שָׂרֵי הַצָּבָא אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּלְכְּדוּ אֶת־מְנַשֶּׁה בַּחֹחִים וַיַּאַסְרֻהוּ בַנְחֻשְׁתַּיִם וַיּוֹלִיכֻהוּ בָּבֶלָה: (יב) וּכְהָצַר לוֹ חִלָּה אֶת־פְּנֵי יְ־הוָֹה אֱ־לֹהָיו וַיִּכָּנַע מְאֹד מִלִּפְנֵי אֱ־לֹהֵי אֲבֹתָיו: (יג) וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיֵּעָתֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּחִנָּתוֹ וַיְשִׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלַם לְמַלְכוּתוֹ וַיֵּדַע מְנַשֶּׁה כִּי יְ־הוָֹה הוּא הָאֱ־לֹהִים: (יד) וְאַחֲרֵי־כֵן בָּנָה חוֹמָה חִיצוֹנָה

ו לְעִיר־דָּוִיד מַעְרָבָה לְגִיחוֹן בַּנַּחַל וְלָבוֹא בְּשַׁעַר הַדָּגִים וְסָבַב לָעֹפֶל וַיַּגְבִּיהֻהָ מְאֹד וַיָּשֶׂם שָׂרֵי־חַיִל בְּכָל־הֶעָרִים הַבְּצֻרוֹת בִּיהוּדָה:

לגיחון בנחל - אצל נחל גיחון שם מקום. **וסבב לעופל** - וסבב משם חוזק המגדלים הבנוי' במלאכ' עופל.

(טו) וַיָּסַר אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר וְאֶת־הַפֶּסֶל מִבֵּית יְ־הוָֹה וְכָל־הַמִּזְבְּחוֹת אֲשֶׁר בָּנָה בְּהַר בֵּית־יְ־הוָֹה וּבִירוּשָׁלָ‍ִם וַיַּשְׁלֵךְ חוּצָה לָעִיר:

וישלך חוצה - ולא שברם ולא גנזם מן העין לפיכך נכשל בהם בנו כדכתיב ולכל הפסילים אשר עשה מנשה אביו וגו' (דברי הימים ב ל"ג, כ"ב) שלקח אותם ממקום שהשליך אותם.

(טז) [וַיִּבֶן] (ויכן) אֶת־מִזְבַּח יְ־הוָֹה וַיִּזְבַּח עָלָיו זִבְחֵי שְׁלָמִים וְתוֹדָה וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה לַעֲבֹד אֶת־יְ־הוָֹה אֱ־לֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

ויזבח עליו זבחי שלמים ותודה - שהביא קרבן תודה והתוודה להקב"ה שהשיבו לירושלים ולמלכותו.

(יז) אֲבָל עוֹד הָעָם זֹבְחִים בַּבָּמוֹת רַק לַי־הוָֹה אֱ־לֹהֵיהֶם: (יח) וְיֶתֶר דִּבְרֵי מְנַשֶּׁה וּתְפִלָּתוֹ אֶל־אֱ־לֹהָיו וְדִבְרֵי הַחוֹזִים הַמְדַבְּרִים אֵלָיו בְּשֵׁם יְ־הוָֹה אֱ־לֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנָּם עַל־דִּבְרֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: (יט) וּתְפִלָּתוֹ וְהֵעָתֶר־לוֹ וְכָל־חַטָּאתוֹ וּמַעְלוֹ וְהַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר בָּנָה בָהֶם בָּמוֹת וְהָעֲמִיד הָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִלִים לִפְנֵי הִכָּנְעוֹ הִנָּם כְּתוּבִים עַל דִּבְרֵי חוֹזָי:

ותפלתו - היאך נתפלל. **והעתר לו** - והשיבו על מלכותו.

(כ) וַיִּשְׁכַּב מְנַשֶּׁה עִם־אֲבֹתָיו וַיְקַבְּרֵהוּ בֵּיתוֹ וַיִּמְלֹךְ אָמוֹן בְּנוֹ תַּחְתָּיו:

ויקברוהו ביתו - כמו בביתו. כתוב בגן ביתו (מלכים ב כ"א, י"ח), לא זכה ליקבר עם אבותיו.

(כא) {פ} בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אָמוֹן בְּמָלְכוֹ וּשְׁתַּיִם שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ‍ִם: (כב) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְ־הוָֹה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה אָבִיו וּלְכָל־הַפְּסִילִים אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה אָבִיו זִבַּח אָמוֹן וַיַּעַבְדֵם: (כג) וְלֹא נִכְנַע מִלִּפְנֵי יְ־הוָֹה כְּהִכָּנַע מְנַשֶּׁה אָבִיו כִּי הוּא אָמוֹן הִרְבָּה אַשְׁמָה: (כד) וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו עַבְדָּיו וַיְמִיתֻהוּ בְּבֵיתוֹ: (כה) וַיַּכּוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת כָּל־הַקֹּשְׁרִים עַל־הַמֶּלֶךְ אָמוֹן וַיַּמְלִיכוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו:

שבת קדש // א׳ תשרי // א׳ דראש השנה

חומש - שביעי פרשת האזינו

(פרק ל״ב) (מד) {שביעי} {פ} וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה־הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הִוא וְהוֹשֵׁעַ בִּן־נוּן:

וַאֲתָא מֹשֶׁה וּמַלֵּיל יָת כָּל פִּתְגָמֵי תּוּשְׁבַּחְתָּא הָדָא קֳדָם עַמָּא הוּא וְהוֹשַׁע בַּר נוּן.

הוא והושע בן נון - שבת של דיוזגי היתה, ניטלה רשות מזה ונתנה לזה. העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל: בחיי רבך לא היה לך ראש להרים. ולמה קורהו כאן הושע - לימד שלא זחה דעתו עליו. אף על פי שניתנה לו גדולה, השפיל עצמו כאשר בתחילה.

(מה) וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל:

וְשֵׁיצִי מֹשֶׁה לְמַלָּלָא יָת כָּל פִּתְגָמַיָּא הָאִלֵּין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל.

(מו) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שִׂימוּ לְבַבְכֶם לְכָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵעִיד בָּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תְּצַוֻּם אֶת־בְּנֵיכֶם לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

וַאֲמַר לְהוֹן שַׁוּוֹ לִבְכוֹן לְכָל פִּתְגָמַיָּא דַּאֲנָא מַסְהֵיד בְּכוֹן יוֹמָא דֵּין דְּתַפְקְדוּנוּן יָת בְּנֵיכוֹן לְמִטַּר לְמֶעֱבַד יָת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרָיְתָא הָדָא.

שימו לבבכם - צריך אדם שיהו עיניו ולבו ואזניו מכוונים לדברי תורה, וכן הוא אומר: בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך וגו׳ (יחזקאל מ׳, ד׳). והרי דברים קל וחומר: ומה תבנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה צריך אדם שיהו עיניו ואזניו מכוונין להבין, דברי תורה שהן כהררין התלויין בסערה, על אחת כמה וכמה.

(מז) כִּי לֹא־דָבָר רֵק הוּא מִכֶּם כִּי־הוּא חַיֵּיכֶם וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

אֲרֵי לָא פִּתְגָם רֵיקָן הוּא מִנְּכוֹן אֲרֵי הוּא חַיֵּיכוֹן וּבְפִתְגָמָא הָדֵין תֵּירְכוּן יוֹמִין עַל אַרְעָא דְּאַתּוּן עָבְרִין יָת יַרְדְּנָא לְתַמָּן לְמֵירְתַהּ.

כי לא דבר רק הוא מכם - לא לחינם אתם יגיעים בה, הרבה שכר תלוי בה כי היא חייכם. דבר אחר: אין לך דבר ריקן בתורה שאם תדרשנו, שאין בו מתן שכר. תדע לך שכך אמרו: ואחות לוטן תמנע (בראשית ל״ו, כ״ב), ותמנע היתה פלגש (בראשית ל״ו, י״ב), לפי שאמרה: איני כדיי להיות לו לאשה, הלוואי ואהיה פלגשו. כל כך למה? להודיע שבחו של אברהם שהיו מלכים ושלטונים מתאוים לידבק בזרעו.

(מח) {מפטיר} {פ} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר:

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה בְּכַרְן יוֹמָא הָדֵין לְמֵימַר.

וידבר י״י אל משה בעצם היום הזה - בשלשה מקומות נאמר בעצם היום הזה: נאמר בנח: בעצם היום הזה בא נח וגו׳ (בראשית ז׳, י״ג) - במראית אורו של יום. לפי שהיו דורו אומרים: מכך וכך, אם אנו מרגישין בו, אין אנו מניחין אותו ליכנס לתיבה, ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין התיבה. אמר הקב״ה: הריני מכניסו בחצי היום, וכל מי שיש בו כח לימחות יבא וימחה. במצרים נאמר: בעצם היום הזה הוציא וגו׳ (שמות י״ב, נ״א) - לפי שהיו מצריים אומרים: מכך וכך, אם אנו מרגישין בהם, אין אנו מניחין אותם לצאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין בהם. אמר הקב״ה: הריני מוציאם בחצי היום, וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה. אף כאן במיתתו של משה נאמר: בעצם היום הזה - לפי שהיו ישראל אומרים: מכך וכך, אם אנו מרגישין בו, אין אנו מניחין אותו. אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הים, והוריד לנו את המן, והגיז לנו את השליו, ונתן לנו את התורה, והעלה לנו את הבאר, אין אנו מניחין אותו. אמר הקב״ה: הריני מכניסו בחצי היום כו׳.

(מט) עֲלֵ֣ה אֶל־הַר֩ הָעֲבָרִ֨ים הַזֶּ֜ה הַר־נְב֗וֹ אֲשֶׁ֤ר בְּאֶֽרֶץ־מוֹאָב֙ אֲשֶׁ֣ר עַל־פְּנֵ֣י יְרֵח֔וֹ וּרְאֵ֛ה אֶת־אֶ֥רֶץ כְּנַ֖עַן אֲשֶׁ֣ר אֲנִ֑י נֹתֵ֥ן לִבְנֵ֖י יִשְׂרָאֵ֥ל לַאֲחֻזָּֽה׃

סַק לְטוּרָא דְּעִבְרָאֵי הָדֵין לְטוּרָא דִּנְבוֹ דִּבְאַרְעָא דְּמוֹאָב דְּעַל אַפֵּי יְרִיחוֹ וַחֲזִי יָת אַרְעָא דִּכְנַעַן דַּאֲנָא יָהֵיב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחְסָנָא.

(נ) וּמֻ֖ת בָּהָ֑ר אֲשֶׁ֤ר אַתָּה֙ עֹלֶ֣ה שָׁ֔מָּה וְהֵאָסֵ֖ף אֶל־עַמֶּ֑יךָ כַּאֲשֶׁר־מֵ֥ת אַהֲרֹ֛ן אָחִ֖יךָ בְּהֹ֣ר הָהָ֑ר וַיֵּאָסֶף֙ אֶל־עַמָּ֔יו׃

וּמוּת בְּטוּרָא דְּאַתְּ סָלֵיק לְתַמָּן וְאִתְכְּנֵישׁ לְעַמָּךְ כְּמָא דְּמִית אַהֲרוֹן אֲחוּךְ בְּהוֹר טוּרָא וְאִתְכְּנֵישׁ לְעַמֵּיהּ.

כאשר מת אהרן אחיך - כאותה מיתה שראיתה וחמדתה אותה, שהפשיט אהרן את בגד ראשון והלבישו לאלעזר, וכן שיני, וכן שלישי, וראה את בנו בכבודו. אמר לו משה: אהרן אחי עלה למטה ועלה, פשוט ידך ופשט, פשוט רגליך ופשט, עמוץ עיניך ועמץ, קמוץ את פיך וקמץ, והלך לו. אמר משה: אשרי מי שמת במיתה זו.

(נא) עַל֙ אֲשֶׁ֣ר מְעַלְתֶּ֣ם בִּ֔י בְּתוֹךְ֙ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל בְּמֵ֥י מְרִיבַ֖ת קָדֵ֑שׁ מִדְבַּר־צִ֔ן עַל֙ אֲשֶׁ֣ר לֹא־קִדַּשְׁתֶּ֔ם אוֹתִ֖י בְּתוֹךְ֙ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵֽל׃

עַל דְּשַׁקַּרְתּוּן בְּמֵימְרִי בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמֵי מַצּוּת רְקָם מַדְבְּרָא דְּצִין עַל דְּלָא קַדֵּישְׁתּוּן יָתִי בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

על אשר מריתם פי (במדבר כ׳, כ״ד) - גרמתם למרות פי. על אשר לא קדשתם - גרמתם לי שלא אתקדש, שאמרתי לכם: ודברתם אל הסלע (במדבר כ׳, ח׳), והם הכוהו, והוצרכו להכותו פעמים. ואילו דברו עמו ונתן מימיו בלא הכאה, היה מתקדש שם שמים, שהיו ישראל אומרים: ומה הסלע הזה שאינו לא לשכר ולא לפורענות - אם זכה אין לו מתן שכר, ואם חטא אינו לוקה, כך מקיים מצוות בוראו, אנו לא כל שכן.

(נב) כִּ֤י מִנֶּגֶד֙ תִּרְאֶ֣ה אֶת־הָאָ֔רֶץ וְשָׁ֕מָּה לֹ֥א תָבֹ֖וא אֶל־הָאָ֑רֶץ אֲשֶׁר־אֲנִ֥י נֹתֵ֖ן לִבְנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃

אֲרֵי מִקֳּבֵיל תִּחְזֵי יָת אַרְעָא וּלְתַמָּן לָא תֵיעוֹל לְאַרְעָא דַּאֲנָא יָהֵיב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

כי מנגד - מרחוק. **כי מנגד תראה** וגומ' - כי אם לא תראינה עכשיו, לא תראינה עוד בחייך. **כי שמה לא תבא** - וידעתי כי חביבה היא לך, על כן אני אומר לך: עלה וראה (דברים ל"ב, מ"ט).

(סיום) חסלת פרשת האזינו. נ"ב פסוקים כל"ב סימן.

תהלים - פרקים כ', א'-ט', פ"ח-צ'

תניא - אגרת הקדש י"ט

אך הענין הוא פשוט ומובן לכל שיש הפרש גדול בין השגת חכמי האמת כרשב"י והאריז"ל שהיא השגת חכמה ודעת ובין השגת מרע"ה ושאר הנביאים בנבואה המכונה בכתוב בשם ראיה ממש וראית את אחורי ואראה את ה' וירא אליו ה' ואף שזהו דרך משל ואינה ראיית עין בשר גשמי ממש. מ"מ הנמשל צ"ל דומה למשל וכתרגום וירא אליו ה' ואתגליא ליה וכו' שהוא בחי' התגלות שנגלה אליו הנעלם ב"ה בבחי' התגלות משא"כ בהשגת חכמי האמת שלא נגלה אליהם הוי' הנעלם ב"ה בבחי' התגלות רק שהם משיגים תעלומות חכמה הנעלם [נ"א בנעלם] ומופלא מהם ולכן אמרו חכם עדיף מנביא שיכול להשיג בחכמתו למעלה מעלה ממדרגות שיוכלו לירד למטה בבחי' התגלות לנביאים במראה נבואתם כי לא יוכלו לירד ולהתגלות אליהם רק מדרגות התחתונות שהן נהי"מ שהן הן היורדות תמיד ומתגלות מהמשפיע להמקבל בבחי' מוחין וחיות כידוע לי"ח שהנהי"מ של העליון מתלבשים בתחתון להחיותו שהן הן כלי ההשפעה והורדת החיות מהעליון לתחתון בכל העולמות והמדרגות ולכן ג"כ הן הן המתגלות לנביאים בבחי' התגלות ממש ובתוכן מלובש אור הבינה שהיא בחי' הבנת האלהות מאור [נ"א ואור] א"ס ב"ה ובתוכה מלובשים אחוריים דחכמה שהיא מדרגה שלמעלה מהשכל וההבנה באלהות ב"ה כי שם חכמה מורה על מקור השכל וההבנה ולכן אמרו בזהר דאורייתא מחכמה נפקת כי טעמי מצות לא נתגלו והם למעלה מהשכל וההבנה. וגם באיזהו מקומן שנתגלה ונתפרש איזה טעם המובן לנו לכאורה אין זה הטעם המובן לנו לבדו תכלית הטעם וגבולו אלא בתוכו מלובש פנימיות ותעלומות חכמה שלמעלה מהשכל וההבנה וכן בכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה לנביאים הכתובים בתנ"ך הן דברי תוכחה והן סיפורי מעשיות מלובש בתוכם בחינת חכמת אלהות שלמעלה מהשכל וההבנה כנראה בחוש מענין הקרי והכתיב כי הקרי הוא לפי ההבנה הנגלית לנו והכתיב הוא למעלה מהשכל וההבנה שתיבה זו ככתיבתה אין לה לבוש בבחינת ההבנה ובקריאתה בפה יש לה לבוש וכן הענין באותיות גדולות שבתנ"ך שהן מעלמא עילאה ומאירות משם בגילוי בלי לבוש כשאר האותיות.

לוח היום־יום

א' תשרי ראש השנה

א' דראש השנה

ברכת הדלקת הנרות: של יום הזכרון. שהחיינו. אין כופלין "לעילא" בקדיש, לבד מנעילה. "לדוד גו' הארץ ומלואה גו'" - קודם "עלינו". בקידוש היום: "תקעו", "כי חק". ואין אומרים "אלה מועדי" ו"אתקינו". לתשליך: מנערים שולי הטלית קטן. "יהי רצון" שעל התפוח - אחר הברכה וקודם האכילה. אוכלים ראש אייל, אבל אין אומרים "יהי רצון" כי אם על התפוח.

נ"ך יומי - דברי־הימים־ב פרק ל"ד

(א) {פ} בֶּן־שְׁמוֹנֶה שָׁנִים יֹאשִׁיָּהוּ בְמָלְכוֹ וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם: (ב) וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְ־הוָה וַיֵּלֶךְ בְּדַרְכֵי דָּוִיד אָבִיו וְלֹא־סָר יָמִין וּשְׂמֹאול: (ג) וּבִשְׁמוֹנָה שָׁנִים לְמָלְכוֹ וְהוּא עוֹדֶנּוּ נַעַר הֵחֵל לִדְרוֹשׁ לֵא־לֹהֵי דָּוִיד אָבִיו וּבִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה הֵחֵל לְטַהֵר אֶת־יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם מִן־הַבָּמוֹת וְהָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִלִים וְהַמַּסֵּכוֹת:

והוא עודנו נער החל לדרוש - פתרון אע"פ שהיה נער החל לדרוש אלהי דוד אביו דוגמת: והוא נער את בני בלהה ויבא יוסף את דבתם רעה (בראשית ל"ז, ב') ואין תימה בדבר אבל אם היה בן שלשים שנה לא היה עושה וזה תימה שהיה נער ואף ע"פ כן החל לדרוש וגו'. החל לטהר את יהודה וירושלם - מן הבמות והאשרים שעשה מנשה וחדשה אמון בנו כדלמעלה וישב ויבן את הבמות אשר נתץ יחזקיהו אביו וגו' (דברי הימים ב ל"ג, ג').

(ד) וַיְנַתְּצוּ לְפָנָיו אֵת מִזְבְּחוֹת הַבְּעָלִים וְהַחַמָּנִים אֲשֶׁר־לְמַעְלָה מֵעֲלֵיהֶם גִּדֵּעַ וְהָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִלִים וְהַמַּסֵּכוֹת שִׁבֵּר וְהֵדַק וַיִּזְרֹק עַל־פְּנֵי הַקִּבְרִים הַזֹּבְחִים לָהֶם:

והחמנים - צורות חמה. אשר למעלה - שהושיבו למעלה מהם גבוה כנגד החמה ומשתחוים לו כל זה עשה מנשה כדכתיב לעיל וישתחוה לכל צבא השמים ויעבוד אות' (דברי הימים ב ל"ג, ג'). ויזרוק על פני הקברים - כאן נתקיים מה שאמר לירבעם כה אמר י"י הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו וזבח עליך עצמות אדם את כהני הבמות המקטרים (מלכים א י"ג, ב').

(ה) וְעַצְמוֹת כֹּהֲנִים שָׂרַף עַל־[מִזְבְּחוֹתָם] (מזבחותים) וַיְטַהֵר אֶת־יְהוּדָה וְאֶת־יְרוּשָׁלִָם: (ו) וּבְעָרֵי מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וְשִׁמְעוֹן וְעַד־נַפְתָּלִי [בְּחַרְבֹתֵיהֶם] (בחר בתיהם) סָבִיב:

ובערי מנשה ואפרים וגו' - מאותן עוללות שנשתיירו מחרב ומשבי סנחריב. **בחרבותיהם** - בהר בתיהם כתוב לפי שלא היו כי אם עוללות מעט נתייראו לישב בשפלה כי אם לקבוע בהר בתיהם.

(ז) וַיִּנְתְּנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחוֹת וְאֶת־הָאֲשֵׁרִים וְהַפְּסִלִים כִּתְּתוּ לְהֵדַק וְכָל־ הַחַמָּנִים גִּדְּעוּ בְּכָל־אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיָּשָׁב לִירוּשָׁלִָם: (ח) {פ} וּבִשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לְמָלְכוֹ לְטַהֵר הָאָרֶץ וְהַבַּיִת שָׁלַח אֶת־שָׁפָן בֶּן־אֲצַלְיָהוּ וְאֶת־ מַעֲשֵׂיָהוּ שַׂר־הָעִיר וְיֹאָח בֶּן־יוֹאָחָז הַמַּזְכִּיר לְחַזֵּק אֶת־בֵּית יְ־הוָֹה אֱ־לֹהָיו:

המזכיר - בכל מקום שכתוב סופר כתוב בסמוך מזכיר שהיה לכל מלך סופר לכתוב כל המאורע לו במלכות בין טוב בין רע ויהי לו מזכיר יושב אצל הסופר להזכיר כל דבר ודבר והסופר כותב על פיו.

(ט) וַיָּבֹאוּ אֶל־חִלְקִיָּהוּ| הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵית־ אֱ־לֹהִים אֲשֶׁר אָסְפוּ־הַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי הַסַּף מִיַּד מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם וּמִכֹּל שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל וּמִכָּל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן [וַיָּשֻׁבוּ] (וישבי) יְרוּשָׁלִָם:

אשר אספו הלוים שומרי הסף וגו' - בחרבותיהם סביב.

(י) וַיִּתְּנוּ עַל־יַד עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה הַמְפֻקָּדִים בְּבֵית יְ־הוָֹה וַיִּתְּנוּ אֹתוֹ עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עֹשִׂים בְּבֵית יְ־הוָֹה לִבְדּוֹק וּלְחַזֵּק הַבָּיִת:

לבדוק ולחזק - לראות את ערות הארץ (בראשית מ"ב, ט') מתרגמינן ולמחזי ית בדקא דארעא.

(יא) וַיִּתְּנוּ לֶחָרָשִׁים וְלַבֹּנִים לִקְנוֹת אַבְנֵי מַחְצֵב וְעֵצִים לַמְחַבְּרוֹת וּלְקָרוֹת אֶת־הַבָּתִּים אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּ מַלְכֵי יְהוּדָה:

ועצים למחברות - שפנגין בלשון אשכנז. **ולקרות** - טרביר בלעז.

(יב) {ס} וְהָאֲנָשִׁים עֹשִׂים בֶּאֱמוּנָה בַּמְּלָאכָה וַעֲלֵיהֶם | מְפֻקָּדִים יַחַת וְעֹבַדְיָהוּ הַלְוִיִּם מִן־בְּנֵי מְרָרִי וּזְכַרְיָה וּמְשֻׁלָּם מִן־בְּנֵי הַקְהָתִים לְנַצֵּחַ וְהַלְוִיִּם כָּל־מֵבִין בִּכְלֵי־שִׁיר:

לנצח - רומיש טריר בלעז, וכן לנצח על המלאכה (עזרא ג', ט'), וכן שש מאות מנצחים (דברי הימים ב ב', י"ז) לעיל. **והלוים כל מבין** - בכל מקום אמור לענין שירה הבנה וכן למעלה כשהפילו גורלות כתיב כקטן כגדול מבין עם תלמיד (דברי הימים א כ"ה, ח'), וכן כל המבין בכלי שיר (דברי הימים ב ל"ד, י"ב), וכתיב וכנניהו שר הלוים וגומר כי מבין הוא (דברי הימים א ט"ו, כ"ב), והיה ממונה עליהם ליסר במשא היאך ישאו כי מבין הוא.

(יג) וְעַל הַסַּבָּלִים וּמְנַצְּחִים לְכֹל עֹשֵׂה מְלָאכָה לַעֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה וּמֵהַלְוִיִּם סוֹפְרִים וְשֹׁטְרִים וְשׁוֹעֲרִים:

ומהלוים סופרים - לכתוב את הכסף המובא בית י"י (דברי הימים ב ל"ד, י"ד), **והיאך גבו אותו. ושוטרים** - במלאכה.

(יד) וּבְהוֹצִיאָם אֶת־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְ־הוָה מָצָא חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן אֶת־סֵפֶר תּוֹרַת־יְ־הוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:

את ספר תורת י"י ביד משה - משנה תורה.

(טו) וַיַּעַן חִלְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶל־שָׁפָן הַסּוֹפֵר סֵפֶר הַתּוֹרָה מָצָאתִי בְּבֵית יְ־הוָה וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־שָׁפָן:

ויתן חלקיהו את הספר אל שפן - שהרי על הסופר לקרות את הכל לפני המלך.

(טז) וַיָּבֵא שָׁפָן אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב עוֹד אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר־נִתַּן בְּיַד־עֲבָדֶיךָ הֵם עֹשִׂים:

וישב עוד את המלך דבר - שמתחלה השיב למלך שליחותו ששלחו המלך לחזק בית י"י אלהיו כמו שכתוב למעלה שלח את שפן בן אצליהו וגו' (דברי הימים ב ל"ד, ח').

(יז) וַיַּתִּיכוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּבֵית־יְ־הוָה וַיִּתְּנוּהוּ עַל־יַד הַמְּפָקְדִים וְעַל־יַד עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה:

ויתיכו - ויציקו כמו ויצוק שמן (בראשית כ"ח, י"ח), ומתרגמינן ואתיך.

(יח) וַיַּגֶּד שָׁפָן הַסּוֹפֵר לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֵפֶר נָתַן לִי חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַיִּקְרָא־בוֹ שָׁפָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:

ויגד שפן הסופר - אחר שהשיב המלך דבר משליחותו הגיד לו שליחות של חלקיהו הכהן ויקרא את הספר לפניו.

(יט) וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו:

ויקרע את בגדיו - כששמע שהיו קורין יולך י"י אותך ואת מלכך וגומר (דברים כ"ח, ל"ו), ודרש בעצמו אשר תקים עליך (דברים כ"ח, ל"ו) העם המליכו ולא נביא על פי הדבור.

(כ) וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־חִלְקִיָּהוּ וְאֶת־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן וְאֶת־עַבְדּוֹן בֶּן־מִיכָה וְאֵת| שָׁפָן הַסּוֹפֵר וְאֵת עַשָׂיָה עֶבֶד־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: (כא) לְכוּ דִרְשׁוּ אֶת־יְ־הוָה בַּעֲדִי וּבְעַד הַנִּשְׁאָר בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה עַל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר נִמְצָא כִּי־גְדוֹלָה חֲמַת־יְ־הוָה אֲשֶׁר נִתְּכָה בָּנוּ עַל אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְרוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת־דְּבַר יְ־הוָה לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכָּתוּב עַל־הַסֵּפֶר הַזֶּה:

אשר נתכה בנו - לפי שהחמה היא אש נופל עליה לשון נתוך ודוגמתו למטה ותתך חמתי במקום הזה ולא תכבה (דברי הימים ב ל"ד, כ"ה).

(כב) וַיֵּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ וַאֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ אֶל־חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה אֵשֶׁת| שַׁלֻּם בֶּן־ [תִּקְהַת] (תוקהת) בֶּן־חַסְרָה שׁוֹמֵר הַבְּגָדִים וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַ͏ִם בַּמִּשְׁנֶה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ כָּזֹאת:

אל חולדה הנביאה - רבותינו דרשו לפי כי האשה רחמנית יותר מן האיש לכן לא שלח אל ירמיהו הנביא. **שומר הבגדים** - אם תרצה לומר או בגדי כהונה או בגדי מלכות. **יושבת בירושלים במשנה** - שני חומות היו לעיר והיא יושבת בין שני החומות ותרגומו בית אולפנא פירוש במקום תורה כי לשכה אחת היתה לה לחולדה סמוכה ללשכת הגזית לשכת חולדה היתה פתוחה לחוץ וסתומה כלפי סנהדרין שבלשכת הגזית כך כתוב במסכת מדות מפני צניעות.

(כג) וַתֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְ־הוָה אֱ־לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ לָאִישׁ אֲשֶׁר־שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלָי:

אמרו לאיש - לפי שרצה להפסיק חזון העם על המקום הזה ועל יושביו וכששילם אותו חזון אז מבאר הטיב ואל מלך יהודה השולח אתכם (דברי הימים ב ל"ד, כ"ו) ומקצר נבואת המקום ויושביו ומסלקו ותופשו בנבואת המלך שהוא מרובה.

(כד) {ס} כֹּה אָמַר יְ־הוָה הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יוֹשְׁבָיו אֵת כָּל־הָאָלוֹת הַכְּתוּבוֹת עַל־הַסֵּפֶר אֲשֶׁר קָרְאוּ לִפְנֵי מֶלֶךְ יְהוּדָה: (כה) תַּחַת| אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי [וַיְקַטְּרוּ] (ויקטירו) לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִיסֵנִי בְּכֹל מַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם וְתִתַּךְ חֲמָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא תִכְבֶּה: (כו) וְאֶל־מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם לִדְרוֹשׁ בַּי־הוָה כֹּה תֹאמְרוּ אֵלָיו {ס} כֹּה־אָמַר יְ־הוָה אֱ־לֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ: (כז) יַ֫עַן רַךְ־לְבָבְךָ וַתִּכָּנַע| מִלִּפְנֵי אֱ־לֹהִים בְּשָׁמְעֲךָ אֶת־דְּבָרָיו עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו וַתִּכָּנַע לְפָנַי וַתִּקְרַע אֶת־בְּגָדֶיךָ וַתֵּבְךְּ לְפָנָי וְגַם־אֲנִי שָׁמַעְתִּי נְאֻם־יְ־הוָה: (כח) הִנְנִי אֹסִפְךָ אֶל־אֲבֹתֶיךָ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־קִבְרוֹתֶ֫יךָ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תִרְאֶינָה עֵינֶ֫יךָ בְּכֹל הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו וַיָּשִׁיבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר:

ונאספת אל קברותיך בשלום - והלא נהרג אלא בשלום מזה שלא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה ועל יושביו כלומר חורבן הבית.

(כט) {ס} וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל־זִקְנֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָ͏ִם: (ל) וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית־יְ־הוָה וְכָל־אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל־ הָעָם מִגָּדוֹל וְעַד־קָטָן וַיִּקְרָא בְאָזְנֵיהֶם אֶת־כָּל־דִּבְרֵי סֵפֶר הַבְּרִית הַנִּמְצָא בֵּית יְ־הוָה:

ספר הברית - הרי כל החרדה שחרד המלך על שנמצא כתוב יולך י"י אותך (דברים כ"ח, ל"ו) וראה שקראה התורה אותה ברית אלה דברי הברית (דברים כ"ח, ס"ט) ולכך אף הוא כרת ברית וראה כתוב בסמוך אחריו ושמרתם את דברי וגו' ושמרתם

אותם (דברים כ"ט, ח') גם ראה יאשיהו כתוב בסמוך אתם נצבים היום כולכם וגו' (דברים כ"ט, ט') עד טפכם נשיכם עד לעברך בברית עד כורת עמך היום (דברים כ"ט, י"א) אמר אף באותו דוגמא אכרות אף אני ברית ששם כתוב אתם נצבים וגו' (דברים כ"ט, ט') אף אני ויעמד כל העם הנמצא בירושלים מקטן ועד גדול. **בכל לבבו ובכל נפשו** וגו' - אשר מצא שם כתוב ושבת עד י"י אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך (דברים ל', ב').

(לא) וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל־עָמְדּוֹ וַיִּכְרֹת אֶת־הַבְּרִית לִפְנֵי יְ־הוָה לָלֶכֶת אַחֲרֵי יְ־הוָה וְלִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹתָיו וְעֵדוֹתָיו וְחֻקָּיו בְּכָל־לְבָבוֹ וּבְכָל־נַפְשׁוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבִים עַל־הַסֵּפֶר הַזֶּה:

ויעמוד המלך על עמדו - ל' נצבים.

(לב) וַיַּעֲמֵד אֶת כָּל־הַנִּמְצָא בִירוּשָׁלִַם וּבִנְיָמִן וַיַּעֲשׂוּ יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם כִּבְרִית אֱ־לֹהִים אֱ־לֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם:

כברית אלהים אלהי אבותיהם - ככל אותן שכתוב שם אלהי אבותיהם לפיכך כתיב כאן אלהי אבותיהם שכרת לאבותם במדבר וכל ברית שלשם על עבודה זרה דכתיב ותראו את שקוציהם וגו' (דברים כ"ט, ט"ז) עד פונה היום מעם י"י (דברים כ"ט, י"ז), לפיכך ויסר יאשיהו את כל התועבות וגו' (דברי הימים ב ל"ד, ל"ג).

(לג) וַיָּסַר יֹאשִׁיָּהוּ אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבוֹת מִכָּל־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֵד אֵת כָּל־הַנִּמְצָא בְּיִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹד אֶת־יְ־הוָה אֱ־לֹהֵיהֶם כָּל־יָמָיו לֹא סָרוּ מֵאַחֲרֵי יְ־הוָה אֱ־לֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם:

הפטרת א' דראש השנה

(שמואל א פרק א-ב)

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱ־לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בִּנְבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבִנְבִיאֵי הָאֱמֶת וָצֶדֶק:

***

(א) וַיְהִי׀ אִישׁ אֶחָד מִן־הָרָמָתַיִם צוֹפִים מֵהַר אֶפְרַיִם וּשְׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶּן־יְרֹחָם בֶּן־אֱלִיהוּא בֶּן־תֹּחוּ בֶן־צוּף אֶפְרָתִי: (ב) וְלוֹ׀ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם אַחַת חַנָּה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פְּנִנָּה וַיְהִי לִפְנִנָּה יְלָדִים וּלְחַנָּה אֵין יְלָדִים: (ג) וְעָלָה הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ׀ מִיָּמִים | יָמִימָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְלִזְבֹּחַ לַי־הוָה צְ־בָאוֹת בְּשִׁלֹה וְשָׁם שְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי חָפְנִי׀ וּפִנְחָס כֹּהֲנִים לַי־הוָה: (ד) וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח אֶלְקָנָה וְנָתַן לִפְנִנָּה אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־בָּנֶיהָ וּבְנוֹתֶיהָ מָנוֹת: (ה) וּלְחַנָּה יִתֵּן מָנָה אַחַת אַפַּיִם כִּי אֶת־חַנָּה אָהֵב

וַי־הוָה סָגַר רַחְמָהּ: (ו) וְכִעַסַּתָּה צָרָתָהּ גַּם־כַּעַס בַּעֲבוּר הַרְּעִמָהּ כִּי־
סָגַר יְ־הוָה בְּעַד רַחְמָהּ: (ז) וְכֵן יַעֲשֶׂה שָׁנָה בְשָׁנָה מִדֵּי עֲלֹתָהּ בְּבֵית
יְ־הוָה כֵּן תַּכְעִסֶנָּה וַתִּבְכֶּה וְלֹא תֹאכַל: (ח) וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ
חַנָּהּ לָמָּה תִבְכִּי וְלָמָּה לֹא תֹאכְלִי וְלָמָּה יֵרַע לִבֶּךְ הֲלוֹא אָנֹכִי טוֹב
לָךְ מֵעֲשָׂרָה בָנִים: (ט) וַתָּקָם חַנָּה אַחֲרֵי אָכְלָהּ בְּשִׁלֹה וְאַחֲרֵי שָׁתֹה
וְעֵלִי הַכֹּהֵן יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא עַל־מְזוּזַת הֵיכַל יְ־הוָה: (י) וְהִיא מָרַת
נָפֶשׁ וַתִּתְפַּלֵּל עַל־יְ־הוָה וּבָכֹה תִבְכֶּה: (יא) וַתִּדֹּר נֶדֶר וַתֹּאמַר יְ־הוָה
צְ־בָאוֹת אִם־רָאֹה תִרְאֶה! בָּעֳנִי אֲמָתֶךָ וּזְכַרְתַּנִי וְלֹא־תִשְׁכַּח אֶת־
אֲמָתֶךָ וְנָתַתָּה לַאֲמָתְךָ זֶרַע אֲנָשִׁים וּנְתַתִּיו לַי־הוָה כָּל־יְמֵי חַיָּיו וּמוֹרָה
לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ: (יב) וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי יְ־הוָה וְעֵלִי
שֹׁמֵר אֶת־פִּיהָ: (יג) וְחַנָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל־לִבָּהּ רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת
וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ וַיַּחְשְׁבֶהָ עֵלִי לְשִׁכֹּרָה: (יד) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עֵלִי עַד־
מָתַי תִּשְׁתַּכָּרִין הָסִירִי אֶת־יֵינֵךְ מֵעָלָיִךְ: (טו) וַתַּעַן חַנָּה וַתֹּאמֶר לֹא
אֲדֹנִי אִשָּׁה קְשַׁת־רוּחַ אָנֹכִי וְיַיִן וְשֵׁכָר לֹא שָׁתִיתִי וָאֶשְׁפֹּךְ אֶת־נַפְשִׁי
לִפְנֵי יְ־הוָה: (טז) אַל־תִּתֵּן אֶת־אֲמָתְךָ לִפְנֵי בַּת־בְּלִיָּעַל כִּי־מֵרֹב שִׂיחִי
וְכַעְסִי דִּבַּרְתִּי עַד־הֵנָּה: (יז) וַיַּעַן עֵלִי וַיֹּאמֶר לְכִי לְשָׁלוֹם וֵא־לֹהֵי
יִשְׂרָאֵל יִתֶּן אֶת־שֵׁלָתֵךְ אֲשֶׁר שָׁאַלְתְּ מֵעִמּוֹ: (יח) וַתֹּאמֶר תִּמְצָא
שִׁפְחָתְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתֵּלֶךְ הָאִשָּׁה לְדַרְכָּהּ וַתֹּאכַל וּפָנֶיהָ לֹא־הָיוּ־לָהּ
עוֹד: (יט) וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי יְ־הוָה וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתָם
הָרָמָתָה וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת־חַנָּה אִשְׁתּוֹ וַיִּזְכְּרֶהָ יְ־הוָה: (כ) וַיְהִי לִתְקֻפוֹת
הַיָּמִים וַתַּהַר חַנָּה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁמוּאֵל כִּי מֵי־הוָה
שְׁאִלְתִּיו: (כא) וַיַּעַל הָאִישׁ אֶלְקָנָה וְכָל־בֵּיתוֹ לִזְבֹּחַ לַי־הוָה אֶת־זֶבַח
הַיָּמִים וְאֶת־נִדְרוֹ: (כב) וְחַנָּה לֹא עָלָתָה כִּי־אָמְרָה לְאִישָׁהּ עַד יִגָּמֵל
הַנַּעַר וַהֲבִאֹתִיו וְנִרְאָה אֶת־פְּנֵי יְ־הוָה וְיָשַׁב שָׁם עַד־עוֹלָם: (כג)
וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ עֲשֵׂי הַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ שְׁבִי עַד־גָּמְלֵךְ אֹתוֹ אַךְ
יָקֵם יְ־הוָה אֶת־דְּבָרוֹ וַתֵּשֶׁב הָאִשָּׁה וַתֵּינֶק אֶת־בְּנָהּ עַד־גָּמְלָהּ אֹתוֹ:
(כד) וַתַּעֲלֵהוּ עִמָּהּ כַּאֲשֶׁר גְּמָלַתּוּ בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה וְאֵיפָה אַחַת קֶמַח
וְנֵבֶל יַיִן וַתְּבִאֵהוּ בֵּית־יְ־הוָה שִׁלֹו וְהַנַּעַר נָעַר: (כה) וַיִּשְׁחֲטוּ אֶת־
הַפָּר וַיָּבִאוּ אֶת־הַנַּעַר אֶל־עֵלִי: (כו) וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי חֵי נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי
אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת עִמְּכָה בָּזֶה לְהִתְפַּלֵּל אֶל־יְ־הוָה: (כז) אֶל־הַנַּעַר
הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי וַיִּתֵּן יְ־הוָה לִי אֶת־שֵׁאֲלָתִי אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מֵעִמּוֹ: (כח)

וְגַם אָנֹכִי הִשְׁאִלְתִּהוּ לַי־הוָה כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שָׁאוּל לַי־הוָה
וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁם לַי־הוָה: (א) {ס} וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמַר עָלַץ לִבִּי בַי־הוָה
רָמָה קַרְנִי בַי־הוָה רָחַב פִּי עַל־אוֹיְבָי כִּי שָׂמַחְתִּי בִּישׁוּעָתֶךָ: (ב) אֵין־
קָדוֹשׁ כַּי־הוָה כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּא־לֹהֵינוּ: (ג) אַל־תַּרְבּוּ תְדַבְּרוּ
גְּבֹהָה גְבֹהָה יֵצֵא עָתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵ־ל דֵּעוֹת יְ־הוָה [וְלוֹ] (ולא) נִתְכְּנוּ
עֲלִלוֹת: (ד) קֶשֶׁת גִּבֹּרִים חַתִּים וְנִכְשָׁלִים אָזְרוּ חָיִל: (ה) שְׂבֵעִים בַּלֶּחֶם
נִשְׂכָּרוּ וּרְעֵבִים חָדֵלוּ עַד־עֲקָרָה יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה:
(ו) יְ־הוָה מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל: (ז) יְ־הוָה מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר
מַשְׁפִּיל אַף־מְרוֹמֵם: (ח) מֵקִים מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיב
עִם־נְדִיבִים וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִלֵם כִּי לַי־הוָה מְצֻקֵי אֶרֶץ וַיָּשֶׁת עֲלֵיהֶם
תֵּבֵל: (ט) רַגְלֵי חֲסִידָו יִשְׁמֹר וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ כִּי־לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר־
אִישׁ: (י) יְ־הוָה יֵחַתּוּ מְרִיבָו עָלָו בַּשָּׁמַיִם יַרְעֵם יְ־הוָה יָדִין אַפְסֵי־אָרֶץ
וְיִתֶּן־עֹז לְמַלְכּוֹ וְיָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ:

***

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱ־לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵ־ל הַנֶּאֱמָן, הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וָצֶדֶק. נֶאֱמָן
אַתָּה הוּא יְיָ אֱ־לֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אָחוֹר לֹא יָשׁוּב
רֵיקָם, כִּי אֵ־ל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אָתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵ־ל הַנֶּאֱמָן בְּכָל
דְּבָרָיו, רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׂמַּח
בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְשַׂמֵּחַ צִיּוֹן בְּבָנֶיהָ, שַׂמְּחֵנוּ יְיָ אֱ־לֹהֵינוּ
בְּאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַבְדֶּךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בִּמְהֵרָה יָבֹא וְיָגֵל לִבֵּנוּ.
עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קָדְשְׁךָ
נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מָגֵן דָּוִד, עַל הַתּוֹרָה
וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְעַל יוֹם הַזִּכָּרוֹן הַזֶּה, וְעַל
יוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה, שֶׁנָּתַתָּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִקְדֻשָּׁה וְלִמְנוּחָה לְכָבוֹד
וּלְתִפְאָרֶת, עַל הַכֹּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ, יִתְבָּרֵךְ
שִׁמְךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד, וּדְבָרְךָ מַלְכֵּנוּ אֱמֶת וְקַיָּם לָעַד. בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל יוֹם הַזִּכָּרוֹן.

פרק משנה לשבוע ראש השנה – חולין פרק ג'

(א) אֵלּוּ טְרֵפוֹת בַּבְּהֵמָה. נְקוּבַת הַוֵּשֶׁט, וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת, נִקַּב קְרוּם שֶׁל מֹחַ, נִקַּב הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ, נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְנִפְסַק הַחוּט שֶׁלָּהּ, נִטַּל הַכָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר הֵימֶנּוּ כְּלוּם, הָרֵאָה שֶׁנִּקְּבָה, אוֹ שֶׁחָסְרָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, עַד שֶׁתִּנָּקֵב לְבֵית הַסְּמְפוֹנוֹת. נִקְּבָה הַקֵּבָה, נִקְּבָה הַמָּרָה, נִקְּבוּ הַדַּקִּין, הַכֶּרֶס הַפְּנִימִית שֶׁנִּקְּבָה, אוֹ שֶׁנִּקְרַע רֹב הַחִיצוֹנָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַגְּדוֹלָה טְפַח, וְהַקְּטַנָּה בְּרֶבַע. הַמְּסֻם וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּקְּבוּ לַחוּץ, נָפְלָה מִן הַנֹּגַח, נִשְׁתַּבְּרוּ רֹב צַלְעוֹתֶיהָ, וּדְרוֹסַת הַזְּאֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, דְּרוֹסַת הַזְּאֵב בַּדָּקָה, וּדְרוֹסַת אֲרִי בַּגַּסָּה, דְּרוֹסַת הַנֵּץ בָּעוֹף הַדַּק, וּדְרוֹסַת הַגַּם בָּעוֹף הַגָּס. זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה, טְרֵפָה.

אֵלּוּ טְרֵפוֹת. נִקַּב הַוֵּשֶׁט. שְׁנֵי עוֹרוֹת יֵשׁ לוֹ לַוֵּשֶׁט, הַחִיצוֹן אָדֹם וְהַפְּנִימִי לָבָן. אִם נִקַּב זֶה בִּלְא זֶה, כְּשֵׁרָה, נִקְּבוּ שְׁנֵיהֶן אֲפִלּוּ זֶה שֶׁלֹּא כְנֶגֶד זֶה, טְרֵפָה. וְכָל נֶקֶב בְּמַשֶּׁהוּ: **וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת.** לְרָחְבָּהּ בְּרֶבַע. וְאֵינָהּ טְרֵפָה עַד שֶׁיִּפָּסֵק רֹב הֶחָלָל. וָעֳבִי הַתְּנוּךְ אֵינוֹ מַשְׁלִים לְרֹב. וְדַוְקָא כְּשֶׁנִּפְסְקָה לְרָחְבָּהּ הוּא דִּפְסוּלָה בְּרֶבַע, אֲבָל לְאָרְכָּהּ שֶׁל קָנֶה, אֲפִלּוּ לֹא נִשְׁתַּיֵּר בָּהּ אֶלָּא חֻלְיָא אַחַת לְמַעְלָה לְצַד הָרֹאשׁ וְחֻלְיָא אַחַת לְמַטָּה סָמוּךְ לְכַנְפֵי רֵאָה, כְּשֵׁרָה, לְפִי שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהַבְּהֵמָה מוֹשֶׁכֶת צַוָּארָהּ יוֹתֵר הַסֶּדֶק מִתְמַעֵט וְאֵינוֹ נִרְאֶה: **נִקַּב קְרוּם שֶׁל מֹחַ.** שְׁנֵי קְרוּמִים יֵשׁ לַמֹּחַ, הָעֶלְיוֹן דָּבוּק לְעֶצֶם הַגֻּלְגֹּלֶת, וְהַשֵּׁנִי הַסָּמוּךְ לַמֹּחַ. אִם נִקַּב הָעֶלְיוֹן וְהַשֵּׁנִי הַסָּמוּךְ לַמֹּחַ קַיָּם, כְּשֵׁרָה. נִקַּב הַשֵּׁנִי הַסָּמוּךְ לַמֹּחַ אַף עַל פִּי שֶׁהָעֶלְיוֹן קַיָּם, טְרֵפָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִקַּב הָעֶצֶם: **נִקַּב הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ.** שְׁנֵי חֲלָלִים יֵשׁ לַלֵּב, הַגָּדוֹל לְצַד יְמִין הַבְּהֵמָה, וְחָלָל קָטָן לְצַד שְׂמֹאל. אִם נִקַּב הַלֵּב בְּמַשֶּׁהוּ וְהִגִּיעַ הַנֶּקֶב לְאֶחָד מִשְּׁנֵי אֵלּוּ הַחֲלָלִים, טְרֵפָה. וְכֵן אִם נִקַּב בַּסְּחוֹס שֶׁבַּלֵּב הֶעָשׂוּי כְּעֵין בֵּיב וְהוּא קָרוּי קְנֵה הַלֵּב, טְרֵפָה: **נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה.** חֻלְיוֹת הַשִּׁדְרָה: **וְנִפְסַק הַחוּט.** כְּמִין חוּט לָבָן יוֹצֵא מִן הַמֹּחַ וְעוֹבֵר עַל פְּנֵי אֹרֶךְ הַשִּׁדְרָה כֻּלָּהּ, וּקְרוּם דַּק מַקִּיף אֶת הַחוּט. וְאִם נִפְסַק רֹב הֶקֵּפוֹ שֶׁל קְרוּם זֶה בְּרָחְבּוֹ, הַיְנוּ נִפְסַק הַחוּט וּטְרֵפָה, וַאֲפִלּוּ לֹא נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה, אֶלָּא אוֹרְחָא דְּמִלְתָא נָקַט, דְּרֹב פְּסִיקַת הַחוּט עַל יְדֵי שְׁבִירַת הַשִּׁדְרָה הוּא: **נִטַּל הַכָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר הֵימֶנּוּ כְּלוּם.** טְרֵפָה, עַד שֶׁיִּשְׁתַּיֵּר כַּזַּיִת בְּמָקוֹם מָרָה וְכַזַּיִת בְּמָקוֹם שֶׁהִיא חַיָּה מִשָּׁם, דְּהַיְנוּ מְקוֹם תְּלִיָּתָהּ כְּשֶׁהִיא מְעוּרָה וּדְבוּקָה תַּחַת הַכְּלָיוֹת. וְאִם נִשְׁתַּיֵּר בָּהּ פָּחוֹת מִשְּׁנֵי זֵיתִים בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת הַלָּלוּ, אוֹ אֲפִלּוּ יוֹתֵר מִשְּׁנֵי זֵיתִים וְשֶׁלֹּא בִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת הַלָּלוּ, טְרֵפָה: **הָרֵאָה שֶׁנִּקְּבָה.** שְׁנֵי קְרוּמִים דַּקִּים יֵשׁ לָרֵאָה, נִקַּב זֶה בִּלְא זֶה, כְּשֵׁרָה. נִקְּבוּ שְׁנֵיהֶן וְהָרוּחַ יוֹצֵא כְּשֶׁנּוֹפְחִים אוֹתָהּ, טְרֵפָה. וּמִטַּעַם רֵאָה שֶׁנִּקְּבָה נֶאֶסְרוּ כָּל הַסְּרֵכוֹת שֶׁבָּרֵאָה כְּשֶׁהֵם בְּמָקוֹם דַּעֲבִידֵי לְאִנְתּוֹקֵי, לְפִי שֶׁאֵין סִרְכָא בְּלֹא נֶקֶב, שֶׁהָרֵאָה שׁוֹאֶבֶת כָּל מִינֵי מַשְׁקֶה וְהַמַּשְׁקֶה נַעֲשֶׂה עָב בְּתוֹכָהּ וְיוֹצֵא מִעַט מִעַט דֶּרֶךְ הַנֶּקֶב וְנִקְפֶּה וְנַעֲשֶׂה קְרוּם. וּכְשֶׁהַסְּרֵכוֹת בְּמָקוֹם דְּלָא עֲבִידֵי לְאִנְתּוֹקֵי, כְּגוֹן אוּנָא בְּאוּנָא כְּסִדְרָן, זוֹ מְגִנָּה עַל זוֹ וְחוֹזֶרֶת לִבְרִיאוּתָהּ וְאֵין הַנֶּקֶב מִתְגַּלֶּה. אֲבָל כְּשֶׁהֵם בְּמָקוֹם דַּעֲבִידֵי לְאִנְתּוֹקֵי, הַקְּרוּם מִתְפָּרֵק וְהַנֶּקֶב מִתְגַּלֶּה: **אוֹ שֶׁחָסְרָה.** כְּגוֹן שֶׁחָסְרָה אַחַת מֵחֲמֵשׁ אוּנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָרֵאָה. וְאִם נֶחְסְרָה אַחַת מִשָּׁלֹשׁ הָאוּנוֹת שֶׁל צַד יָמִין, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָעֲנוּנִיתָא מַשְׁלֶמֶת וּכְשֵׁרָה. וְאִם חָסְרָה הָעֲנוּנִיתָא עַצְמָהּ, יֵשׁ מַכְשִׁירִין, דְּאֵין זֶה חֶסְרוֹן, שֶׁהָרִבְּה בְּהֵמוֹת אֵין לָהֶם עֲנוּנִיתָא. כָּךְ מוּכָח בַּגְּמָרָא: **עַד שֶׁתִּנָּקֵב לְבֵית הַסְּמְפוֹנוֹת.** קְנוֹקְנוֹת הַמִּתְפַּשְּׁטוֹת בְּתוֹךְ הָרֵאָה כֻּלָּן שׁוֹפְכִין לַסְּמְפוֹן הַגָּדוֹל. וּלְבֵית הַסְּמְפוֹנוֹת

דִּתְנַן, כְּלוֹמַר לַסְּמִפּוֹנוֹת שׁוֹפְכִים לוֹ. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: **נִקְבָּה הַקֵּבָה.** נֶקֶב מְפֻלָּשׁ לְתוֹךְ חֲלָלָהּ בְּכָל שֶׁהוּא: **נִקְבָּה הַמָּרָה.** הַכִּיס שֶׁלָּהּ, לְמִקּוֹם שֶׁאֵין הַכָּבֵד סוֹתֶמְתָהּ: **נִקְבוּ הַדַּקִּין.** בְּנֵי מֵעַיִם, לְמִקּוֹם שֶׁאֵין דַּקִּים אֲחֵרִים סָמוּךְ לַנֶּקֶב לְהָגֵן עָלָיו. אֲבָל הַדָּרָא דְּכַנְתָּא דְּאִנְקִיב לְחַבְרֵיהּ, חַבְרֵיהּ מָגֵן עֲלֵיהּ: **כֶּרֶס הַפְּנִימִי.** כָּל הַכֶּרֶס כֻּלּוֹ קָרוּי כֶּרֶס פְּנִימִי, וּנְקוּבָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ. כֶּרֶס הַחִיצוֹנָה, בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הַכֶּרֶס וְהוּא קָרוּם עָב עוֹבֵר עַל כָּל הֶחָלָל מִן הֶחָזֶה וְעַד הַיְרֵכַיִם. וְהַכֶּרֶס מְעוּטוֹ נָחְבָּא תַּחַת צַלְעוֹת הֶחָזֶה. וְרֻבּוֹ תַּחַת אוֹתוֹ קָרוּם. וְנִקְרַע בְּרֻבּוֹ דְּקָאָמַר, הַיְנוּ שֶׁרוֹאִים כַּמָּה יֵשׁ מִן הַקָּרוּם כְּנֶגֶד אוֹתוֹ רֹב הַכֶּרֶס, וְאִם נִקְרַע שָׁם רֹב מַה שֶּׁיֵּשׁ מִן הַקָּרוּם כְּנֶגֶד הַכֶּרֶס, טְרֵפָה. וְאִם מִמְּקוֹם שֶׁהַכֶּרֶס כָּלֶה וּלְמַטָּה נִקְרַע אוֹתוֹ קָרוּם, כְּשֵׁרָה: **הַגְּדוֹלָה טָפַח.** בְּשׁוֹר גָּדוֹל אִם נִקְרַע טָפַח, טְרֵפָה, אַף עַל גַּב דְּלֹא הֲוֵי רֻבָּהּ. וּבְעֶגֶל קָטָן מִטַּרְפָא בְּרֻבָּהּ, אַף עַל גַּב דְּלֹא הֲוֵי טָפַח. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **הַמְּסֹס וּבֵית הַכּוֹסוֹת.** סוֹף הַכֶּרֶס עָשׂוּי כְּכוֹבַע וְקָרוּי בֵּית הַכּוֹסוֹת, וְהַמְּסֹס מְחֻבָּר בּוֹ, וְסָבִיב לְחִבּוּרָן כְּשֶׁבָּאִים לְהַבְדִּילָן יֵשׁ דֹּפֶן לָזֶה וְדֹפֶן לָזֶה, וּבָאֶמְצַע הֵן שׁוֹפְכִין זֶה לְתוֹךְ זֶה, וְהַמַּאֲכָל נִכְנָס מִבֵּית הַכּוֹסוֹת לַהַמְּסֹס וּמִן הַמְּסֹס לַקֵּבָה וּמֵהַקֵּבָה לַדַּקִּין: **שֶׁנִּקְּבוּ לַחוּץ.** שֶׁהַנֶּקֶב נִרְאֶה מִבַּחוּץ, כְּגוֹן שֶׁנִּקְּבוּ אוֹ זֶה אוֹ זֶה שֶׁלֹּא בְּמִקּוֹם חִבּוּרָן, לַאֲפוּקֵי אִם נִקְּבוּ בְּמִקּוֹם חִבּוּרָן דְּכָשֵׁר, לְפִי שֶׁדֹּפֶן הַמְּסֹס מָגֵן עַל נִקְבֵי בֵּית הַכּוֹסוֹת, וְדֹפֶן בֵּית הַכּוֹסוֹת מָגֵן עַל נִקְבֵי הַמְּסֹס: **נָפְלָה מִן הַגָּג.** וּשְׁחָטָהּ מִיָּד, טְרֵפָה, אִם לֹא הָלְכָה בְּרַגְלֶיהָ אַחַר נְפִילָתָהּ. דְּחֲיִשִׁינַן שֶׁמָּא נִתְרַסְּקוּ אֵבָרֶיהָ. וְאִם הָלְכָה מְלֹא קוֹמָתָהּ, כְּשֵׁרָה וְאֵינָהּ צְרִיכָה בְּדִיקָה. וְאִם עָמְדָה וְלֹא הָלְכָה וּשְׁחָטָהּ, צְרִיכָה בְּדִיקָה. וְכֵן אִם שָׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת אַחַר שֶׁנָּפְלָה וּשְׁחָטָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָלְכָה וְלֹא עָמְדָה, כְּשֵׁרָה וּצְרִיכָה בְּדִיקָה. וּבְדִיקָה זוֹ בַּחֲלַל הַגּוּף בִּפְנִים לִרְאוֹת אִם נִתְרַסְּקוּ אֵבָרֶיהָ. וּבֵית הָרֶחֶם וְכֵן הַסְּיָמָנִים אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם רִסּוּק אֵבָרִים: **נִשְׁתַּבְּרוּ רֹב צַלְעוֹתֶיהָ.** עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם צְלָעוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן מֹחַ יֵשׁ לַבְּהֵמָה, אַחַת עֶשְׂרֵה מִכָּאן וְאַחַת עֶשְׂרֵה מִכָּאן. נִשְׁתַּבְּרוּ שֵׁשׁ מִכָּאן וְשֵׁשׁ מִכָּאן, אוֹ אַחַת עֶשְׂרֵה מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן, זֶהוּ נִשְׁתַּבְּרוּ רֹב צַלְעוֹתֶיהָ. וְהוּא שֶׁנִּשְׁבְּרוּ מֵחֶצְיָן כְּלַפֵּי הַשִּׁדְרָה, לְפִי שֶׁשָּׁם חִיּוּתָהּ, וְלֹא מֵחֶצְיָן לְצַד הֶחָזֶה: **וּדְרוֹסַת הַזְּאֵב.** שֶׁמַּכָּה בְּצִפָּרְנָיו בַּבְּהֵמָה וּמַטִּיל בָּהּ אֹרֶס וְשׁוֹרְפָהּ. וְאֵין דְּרִיסָה אֶלָּא בַּיָּד, אֲבָל לֹא בָּרֶגֶל. וְאֵין דְּרוֹסָה אֶלָּא מִדַּעַת. וּדְרוֹסָה שֶׁאָמְרוּ, צְרִיכָה בְּדִיקָה כְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם, וּכְגוֹן סָפֵק דְּרָסָהּ אוֹ שֶׁרָאָה שֶׁדְּרָסָהּ וְאֵין מְקוֹם הַדְּרִיסָה נָכָר מִבַּחוּץ, צְרִיכָה בְּדִיקָה גַּבָּהּ וּכְרֵסָהּ וְצַדֶּיהָ וְכָל שֶׁכְּנֶגֶד בְּנֵי מֵעַיִם. וְאִם הֶאֱדִים שָׁם בָּשָׂר, טְרֵפָה. וְאִם וַדַּאי דְּרוֹסָה הִיא, בּוֹדֵק כְּנֶגֶד מְקוֹם הַדְּרִיסָה וְרוֹאֶה אִם הֶאֱדִים הַבָּשָׂר, טְרֵפָה, וְאִם לָאו, כְּשֵׁרָה: **דְּרוֹסַת הַזְּאֵב בַּדַּקָּה.** אֲבָל בַּגַּסָּה לֹא אַלִּים זִיהֲרֵיהּ לְמִקְלְיֵהּ: **וּדְרוֹסַת אֲרִי בַּגַּסָּה.** וְכָל שֶׁכֵּן בַּדַּקָּה. וְרַבִּי יְהוּדָה לְפֵרוּשֵׁי מִלְּתֵיהּ דְּתַנָּא קַמָּא אָתֵי וְלָאו לְאִפְלוּגֵי עֲלֵיהּ. וַהֲלָכָה כְּמוֹתוֹ: **הַנֵּץ.** אשפרוי"ר בְּלַעַ"ז: **בָּעוֹף הַדַּק.** יוֹנִים וְצִפֳּרִים: **דְּרוֹסַת הַגַּס.** אשטו"ר: **בָּעוֹף הַגַּס.** אַוָּזִים וְתַרְנְגוֹלִים: **זֶה הַכְּלָל.** לַאֲתוֹיֵי שִׁבְעָה מִינֵי טְרֵפוֹת שֶׁלֹּא הֻזְכְּרוּ בַּמִּשְׁנָה, וְאֵלּוּ הֵן. [א׳] קוֹלִית הַיָּרֵךְ שֶׁקָּפַץ מִמְּקוֹמוֹ מִן הַחוֹר שֶׁבְּעֶצֶם הָאַלְיָה שֶׁהוּא תָּחוּב בּוֹ, וְהוּא דְּאִיעֲכּוּל נִיבֵיהּ. [ב׳] לָקְתָה אַפִּלּוּ בְּכֶלְיָא אַחַת, וְכָל שֶׁכֵּן בִּשְׁתֵּיהֶן. וְהוּא דְּמַטְיָא לַקּוּתָא לְמִקּוֹם חָרִיץ שֶׁל כֶּלְיָא. [ג׳] טְחוֹל שֶׁנִּקַּב נֶקֶב מְפֻלָּשׁ בְּמָקוֹם עָבֶה שֶׁבּוֹ. וְאִם נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ כָּעֵבִי דִּינַר זָהָב, כָּשֵׁר. [ד׳] סִימָנִים שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ בְּרֶבֶן, כְּלוֹמַר שֶׁנִּתְלְשׁוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וּמְחֻבָּרִים כָּאן מְעַט וְכָאן מְעַט. [ה׳] נֶעְקְרָה צֶלַע מֵעִקָּרָהּ. דְּדַוְקָא נִשְׁתַּבְּרוּ תְּנַן בְּמַתְנִיתִין דְּבָעִינַן רֻבָּא, אֲבָל נֶעְקְרָה צֶלַע אַחַת מֵעִקָּרָהּ עַד חֲצִי חֶלְיָתָהּ, טְרֵפָה. [ו׳] גֻּלְגֹּלֶת שֶׁהֻכְּתָה מַכּוֹת רַבּוֹת עַל גֻּלְגָּלְתָּהּ וְלֹא נִפְחֲתָה וְלֹא נִקַּב הַקָּרוּם, אִם רֻבָּהּ נֶחְבָּטָה דְּהַיְנוּ נִתְרוֹצְצָה, טְרֵפָה. [ז׳] וּבָשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הַכֶּרֶס בְּרֻבּוֹ, נַמִּי אִיכָּא לְמַאן דְּאָמַר דְּתָנָא מַיְתֵי לֵיהּ

בְּזֶה הַכְּלָל. וְלֹא הֶזֵּכַר בְּפֵרוּשׁ בַּמִּשְׁנָה, לְפִי שֶׁאֵינָם מְפָרְשִׁין הַכֵּרֶס הַחִיצוֹנָה שֶׁשָּׁנוּי בַּמִּשְׁנָה שֶׁהוּא בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב הַכֵּרֶס כִּדְפָרִישְׁנָא לְעֵיל. וְכֵן מַיְתֵי תָּנָא בְּזֶה הַכְּלָל בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ הָאַחֲרוֹנִים מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַעְלָה, טְרֵפָה. וְחַסָּרוֹן בַּשִּׁדְרָה, שֶׁאִם חֲסֵרָה חֻלְיָא אַחַת, טְרֵפָה. וּגְלוּדָה, שֶׁנָּפַל עוֹרָהּ וְהֶפְשֵׁטָה כֻּלָּהּ, אוֹ מֵחֲמַת שְׁחִין אוֹ מֵחֲמַת מְלָאכָה, טְרֵפָה. וַחֲרוּתָה, שֶׁצָּמְקָה רֵאָה שֶׁלָּהּ וְנַעֲשֵׂית כַּחֲרִיּוֹת שֶׁל דֶּקֶל מֵחֲמַת פַּחַד שֶׁהִבְעִיתָהּ אָדָם, דְּדַוְקָא בִּידֵי שָׁמַיִם תְּנַן לְקַמָּן שֶׁהִיא כְּשֵׁרָה מִשּׁוּם דְּהָדְרָא בְּרִיאָה, אֲבָל לֹא בִּידֵי אָדָם. וְכָל הָנֵי טְרֵפוֹת רַבִּינְהוּ תַּנָּא בְּזֶה הַכְּלָל: כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה. שֶׁלָּקְתָה מַכָּה שֶׁאֵין בְּהֵמָה לְקוּיָה דְּגִמְתָּהּ יְכוֹלָה לִחְיוֹת:

(ב) וְאֵלּוּ כְּשֵׁרוֹת בַּבְּהֵמָה. נִקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת אוֹ שֶׁנִּסְדְּקָה. עַד כַּמָּה תֶּחְסַר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, עַד כְּאַסָּר הָאִיטַלְקִי. נִפְחֲתָה הַגֻּלְגֹּלֶת וְלֹא נִקַּב קְרוּם שֶׁל מֹחַ, נִקַּב הַלֵּב וְלֹא לְבֵית חֲלָלוֹ, נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְלֹא נִפְסַק הַחוּט שֶׁלָּהּ, נִטְלָה הַכָּבֵד וְנִשְׁתַּיֵּר הֵימֶנָּה כַּזַּיִת, הַמְסֻם וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּקְבוּ זֶה לְתוֹךְ זֶה, נִטַּל הַטְּחוֹל, נִטְלוּ הַכְּלָיוֹת, נִטַּל לְחִי הַתַּחְתּוֹן, נִטַּל הָאֵם שֶׁלָּהּ, וַחֲרוּתָהּ בִּידֵי שָׁמַיִם. הַגְּלוּדָה, רַבִּי מֵאִיר מַכְשִׁיר, וַחֲכָמִים פּוֹסְלִין.

נִקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת. בְּלֹא חֶסְרוֹן אֹסֶר כִּדְמְפָרֵשׁ. וְאִם נִקְּבָה נְקָבִים הַרְבֵּה מִפְּלָשִׁים וְאֵין בָּהֶן חֶסְרוֹן, רוֹאִין אִם כְּשֶׁיְּטָרְפוּ יֵשׁ בְּכֻלָּן שִׁעוּר רֹב גַּרְגֶּרֶת, טְרֵפָה, וְאִם יֵשׁ בְּאוֹתָן נְקָבִים חֶסְרוֹן אוֹ שֶׁחָסְרוּ מִמֶּנּוּ רְצוּעוֹת אֲרֻכּוֹת, רוֹאִין אִם כְּשֶׁיְּטָרֵף כָּל מַה שֶּׁחָסֵר יַעֲלֶה יוֹתֵר מִשִּׁעוּר אֹסֶר, טְרֵפָה, וְאִם כְּאֹסֶר אוֹ פָּחוֹת, כְּשֵׁרָה. וְכֵן הֲלָכָה: אוֹ שֶׁנִּסְדְּקָה. וְהוּא שֶׁיִּשְׁתַּיֵּר בָּהּ בַּקָּנֶה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה כָּל שֶׁהוּא: נִפְחֲתָה הַגֻּלְגֹּלֶת. הָעֶצֶם נִפְחַת וְרוֹאִים אָנוּ שֶׁלֹּא נִקַּב קְרוּם שֶׁל מֹחַ: נִטְלָה הַכָּבֵד וְנִשְׁתַּיֵּר הֵימֶנָּה כַּזַּיִת. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה כַּזַּיִת בְּמָקוֹם מָרָה וְכַזַּיִת בְּמָקוֹם שֶׁהִיא מְעוּרָה: זֶה לְתוֹךְ זֶה. שֶׁסְּמוּכִין הֵן וְדָפְנָן שֶׁל שְׁנֵיהֶם אֲדוּקִים זֶה לָזֶה וּבְאֶמְצָעִיתָן הֵן שׁוֹפְכִין זֶה לָזֶה. וְאִם חָזְרוּ וְנִקְּבוּ בְּמָקוֹם אַדִּיקַת דָּפְנוֹתֵיהֶם וְאֵין הַנֶּקֶב נִרְאֶה לַחוּץ אֶלָּא זֶה לְתוֹךְ זֶה, כְּשֵׁרָה, דְּהָא לַהֲדֵדֵי נַמֵּי שָׁפְכֵי: נִטַּל הַטְּחוֹל. לֹא שָׁנוּ אֶלָּא נִטַּל, אֲבָל נִקַּב בְּמָקוֹם עָבְיוֹ וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ כָּעֲבִי דִּינָר זָהָב, טְרֵפָה, כִּדְמְפָרְשִׁינַן לְעֵיל: נִטְלוּ הַכְּלָיוֹת. בֵּין שֶׁנִּטְלוּ שְׁתֵּיהֶן בֵּין שֶׁנִּטְלָה אַחַת מֵהֶן, כְּשֵׁרָה. וְלֹא שָׁנוּ אֶלָּא נִטְלוּ, אֲבָל הַכְּלְיָא שֶׁהִקְטִינָה מֵחֲמַת חֹלִי, בַּדַּקָּה עַד כְּפוֹל, בַּגַּסָּה עַד כַּעֲנָבָה בֵּינוֹנִית, טְרֵפָה. וְאִם מִלְּאָה מַיִם סְרוּחִים, טְרֵפָה. מַיִם זַכִּים, כְּשֵׁרָה: נִטַּל לְחִי הַתַּחְתּוֹן. מֵעַל הַבָּשָׂר וְהַסִּימָנִים מְחֻבָּרִין בַּבָּשָׂר. וְלֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁיְּכוֹלָה לִחְיוֹת עַל יְדֵי הַלְּעָטָה, שֶׁשּׁוֹפְכִים הַמַּאֲכָל לְתוֹךְ פִּיהָ. אֲבָל אֵינָהּ יְכוֹלָה לִחְיוֹת עַל יְדֵי הַלְּעָטָה, טְרֵפָה: נִטְלָה הָאֵם. הִיא הָרֶחֶם, מטרי"ץ בְּלַע"ז, שֶׁהָעֻבָּר מְנֻחָ בָּהּ: וַחֲרוּתָהּ בִּידֵי שָׁמַיִם. שֶׁצָּמְקָה הָרֵאָה שֶׁלָּהּ וְיָבְשָׁה כַּחֲרִיּוֹת שֶׁל דֶּקֶל מִקּוֹל רַעַם (וּבָרָק) [וּרְאִית בָּרָק], כְּשֵׁרָה. וּבִידֵי אָדָם, כְּגוֹן שֶׁהִבְעִיתָהּ אָדָם אוֹ שְׁאָר כָּל הַבְּרִיּוֹת כְּגוֹן שַׁאֲגַת אַרְיֵה וְקוֹל שַׂחַל, טְרֵפָה. וְהֵיכִי יָדְעִינַן אִם בִּידֵי שָׁמַיִם וּכְשֵׁרָה אִם בִּידֵי אָדָם וּטְרֵפָה. בַּקַּיִץ מֵבִיא כְּלֵי חֶרֶס לְבָנִים וּמְמַלְּאָן מַיִם קָרִים וּמַנִּיחַ הָרֵאָה בְּתוֹכָם מֵעֵת לְעֵת, אִי הָדְרָא בָּרְיָא, בִּידֵי שָׁמַיִם הִיא וּכְשֵׁרָה, וְאִי לֹא הָדְרָא בָּרְיָא, בִּידֵי אָדָם הִיא וּטְרֵפָה. וּבַחֹרֶף מֵבִיא כְּלֵי חֶרֶס שָׁחוֹר, שֶׁאֵינוֹ מַזִּיעַ כְּמוֹ הַלָּבָן וְאֵין הַמַּיִם מִצְטַנְּנִים בּוֹ. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁמֵּבִיא כְּלֵי נְחֹשֶׁת, וּמְמַלְּאָן מַיִם פּוֹשְׁרִים וּמַנִּיחַ הָרֵאָה בְּתוֹכָן מֵעֵת לְעֵת, אִי הָדְרָא בָּרְיָא כְּשֵׁרָה, וְאִם לָאו, טְרֵפָה: הַגְּלוּדָה. שֶׁהִפְשֵׁט עוֹרָהּ מֵעָלֶיהָ. אִם נִשְׁאַר בָּהּ עוֹר כִּרְחַב סֶלַע עַל פְּנֵי הַשִּׁדְרָה כֻּלָּהּ, שֶׁנִּמְצְאוּ חֻלְיוֹת הַשִּׁדְרָה כֻּלָּן מְחֻפִּים,

הֲרֵי זוֹ כְשֵׁרָה. וְאִם נִפְשְׁטָה מִמֶּנּוּ רֹחַב סֶלַע עַל פְּנֵי כָל הַשִּׁדְרָה, אַף עַל פִּי שֶׁכָּל שְׁאָר עוֹרָהּ קַיָּם, טְרֵפָה. וְכֵן פְּסַק הֲלָכָה:

(ג) וְאֵלּוּ טְרֵפוֹת בָּעוֹף. נִקּוּבַת הַוֶּשֶׁט, פְּסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת, הִכַּתָּהּ חֻלְדָּה עַל רֹאשָׁהּ, מְקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, נִקַּב הַקָּרְקָבָן, נִקְּבוּ הַדַּקִּין, נָפְלָה לָאוּר וְנֶחְמְרוּ בְנֵי מֵעֶיהָ, אִם יְרָקִים, פְּסוּלִין. אִם אֲדֻמִּים, כְּשֵׁרִים. דְּרָסָהּ, וּטְרָפָהּ בַּכֹּתֶל, אוֹ שֶׁרְצָצַתָּהּ בְּהֵמָה וּמְפֻרְכֶּסֶת, וְשָׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת וּשְׁחָטָהּ, כְּשֵׁרָה.

הִכַּתָּהּ חֻלְדָּה עַל רֹאשָׁהּ. שֶׁנָּשְׁכָה בְּשִׁנֶּיהָ. דְּאִלּוּ בַּיָּד, יֵשׁ דְּרִיסָה לְחֻלְדָּה בְּעוֹפוֹת וְכָל כְּנֶגֶד הֶחָלָל מִטַּרְפָּא בֵּיהּ: מְקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה. שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא נִקַּב קְרוּם שֶׁל מֹחַ. וְכֵיצַד הוּא עוֹשֶׂה, מַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹךְ פִּי הָעוֹף וְדוֹחֵק אֶצְבָּעוֹ לְמַעְלָה, אִם הַמֹּחַ מְבַצְבֵּץ וְיוֹצֵא בְּיָדוֹעַ שֶׁנִּקַּב הַקְּרוּם וּטְרֵפָה: נִקַּב הַקָּרְקָבָן. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה הַנֶּקֶב בִּבְשַׂר הַקָּרְקָבָן וּבַכִּיס שֶׁבְּתוֹכוֹ שֶׁהַמַּאֲכָל עוֹבֵר בּוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיוּ נְקוּבִים הַכִּיס וְהַבָּשָׂר זֶה כְּנֶגֶד זֶה. אֲבָל קָרְקָבָן שֶׁנִּקַּב וְכִיס שֶׁלּוֹ קַיָּם, אוֹ אֲפִלּוּ נִקְּבוּ שְׁנֵיהֶם זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה, כְּשֵׁרָה: וְנֶחְמְרוּ בְנֵי מֵעֶיהָ. כָּוְצוּ מֵחֲמַת הָאוּר וְנֶהֶפְכוּ מַרְאִיתָן. לְשׁוֹן מֵעַי חֲמַרְמָרוּ: יְרָקִים פְּסוּלִים. הָכִי קָאָמַר, אֲבָרִים שֶׁדַּרְכָּן לִהְיוֹת אֲדֻמִּים, כְּגוֹן הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַקָּרְקָבָן שֶׁדַּרְכָּן לִהְיוֹת אֲדֻמִּים בְּאַוָּזִין וְתַרְנְגוֹלִים וְתוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן, אִם נִשְׁתַּנּוּ וְנַעֲשׂוּ יְרָקִים מֵחֲמַת הָאוּר, פְּסוּלִים, וְאִם נִשְׁאֲרוּ אֲדֻמִּים כְּמוֹ שֶׁהָיוּ, כְּשֵׁרִים. וְהוּא הַדִּין הַדַּקִּים שֶׁדַּרְכָּן לִהְיוֹת יְרָקִים, אִם נִשְׁתַּנּוּ מִבְּרִיָּתָן וְנֶהֶפְכוּ אֲדֻמִּים, פְּסוּלִים. וְכֵן עוֹפוֹת הַמַּיִם שֶׁהַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַקָּרְקָבָן שֶׁלָּהֶם יְרָקִים, אִם נָפְלוּ לָאוּר וְהֶאֱדִימוּ, פְּסוּלִים. שֶׁכָּל שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מַרְאִיתָן מֵחֲמַת הָאוּר, פְּסוּלִים. וְשִׁעוּר שִׁנּוּי הַמַּרְאֶה, בְּמַשֶּׁהוּ, כְּמוֹ שֶׁהַנֶּקֶב בְּמַשֶּׁהוּ: דְּרָסָהּ. אָדָם בְּרַגְלָיו: אוֹ שֶׁטְּרָפָהּ בַּכֹּתֶל. שֶׁהִכָּה בָהּ בַּכֹּתֶל: אוֹ שֶׁרְצָצַתָּהּ בְּהֵמָה. דְּאִיכָּא לְמֵימַשׁ לְהָנֵי תְּלָתָא מִשּׁוּם רִסּוּק אֵבָרִים. וַעֲדַיִן מְפֻרְכֶּסֶת: אִם שָׁהֲתָה מֵעֵת לְעֵת וּשְׁחָטָהּ כְּשֵׁרָה. וּבַעְיָא בְּדִיקָה כִּדְתָנֵי לְעֵיל גַּבֵּי בְּהֵמָה. שֶׁכָּל טְרֵפוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בַּבְּהֵמָה, כְּנֶגְדָּן בָּעוֹף. יָתֵר עֲלֵיהֶן הָעוֹף, אֵלּוּ הַשְּׁנוּיִין בַּמִּשְׁנָה:

(ד) וְאֵלּוּ כְשֵׁרוֹת בָּעוֹף. נִקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת אוֹ שֶׁנִּסְדְּקָה, הִכַּתָּהּ חֻלְדָּה עַל רֹאשָׁהּ, מְקוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵפָה, נִקַּב הַזָּפָק. רַבִּי אוֹמֵר, אֲפִלּוּ נָטַל. יָצְאוּ בְנֵי מֵעֶיהָ וְלֹא נִקְּבוּ, נִשְׁתַּבְּרוּ גַּפֶּיהָ, נִשְׁתַּבְּרוּ רַגְלֶיהָ, נִמְרְטוּ כְּנָפֶיהָ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם נִטְלָה הַנּוֹצָה, פְּסוּלָה.

נִקְּבָה הַגַּרְגֶּרֶת אוֹ שֶׁנִּסְדְּקָה. נִקּוּבַת הַגַּרְגֶּרֶת וּסְדִיקָתָהּ בָּעוֹף, כִּנְקוּבַת הַגַּרְגֶּרֶת וּסְדִיקָתָהּ בַּבְּהֵמָה. וּכְבָר פֵּרַשְׁנוּ לְעֵיל. וְאִם נִקְּבָה נֶקֶב שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חֲסָרוֹן, אִם הַחֲסָרוֹן הֲוֵי כְּשִׁעוּר רֹב חֲלַל הַקָּנֶה שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹף, טְרֵפָה, וְאִם לָאו, כְּשֵׁרָה: הַזָּפָק. הוּא סָמוּךְ לַוֶּשֶׁט. וְכָל הַנִּמְשָׁךְ עִם הַוֶּשֶׁט כְּשֶׁהָעוֹף מוֹשֵׁךְ צַוָּארוֹ דֵּינוֹ כַּוֶּשֶׁט וּנְקוּבָתוֹ בְּמַשֶּׁהוּ, וּשְׁאָר הַזָּפָק אִם נִקַּב כָּשֵׁר: רַבִּי אוֹמֵר אֲפִלּוּ נָטַל. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי: יָצְאוּ בְנֵי מֵעֶיהָ. לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהִכְנִיסָן לְתוֹכוֹ לֹא הָפַךְ עֶלְיוֹנוֹ לְתַחְתּוֹנוֹ, אוֹ עֲגָלָה זוֹ לְמַעְלָה מִכְּמוֹת שֶׁהָיְתָה, שֶׁהֶחֱלִיף זוֹ לְמַעְלָה וְזוֹ לְמַטָּה. אֲבָל הָפַךְ בָּהֶן, טְרֵפָה, שֶׁכְּיָון שֶׁנֶּהְפַּךְ אֶחָד מֵהֶם אֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת: נִשְׁתַּבְּרוּ גַּפֶּיהָ. עַצְמוֹת הַכְּנָפַיִם. וְדַוְקָא נִשְׁתַּבְּרוּ, אֲבָל שְׁמוּטַת גַּף בָּעוֹף, טְרֵפָה, חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא נִקְּבָה הָרֵאָה. לְפִי שֶׁהָרֵאָה נֶחְבֵּאת בֵּין הַצְּלָעוֹת וּקְרוּם הַבָּשָׂר רַךְ וְדַק בֵּין צֶלַע לְצֶלַע, וּכְשֶׁשּׁוֹמֵט גַּפָּהּ מִתְנַתֶּקֶת הָרֵאָה עִם הַגַּף: נִשְׁתַּבְּרוּ רַגְלֶיהָ. מִן הָאַרְכֻּבָּה וּלְמַטָּה, אוֹ אֲפִלּוּ לְמַעְלָה וְלֹא יָצָא הָעֶצֶם לַחוּץ. אֲבָל יָצָא לַחוּץ, תְּנַן בִּבְהֵמָה הַמַּקְשָׁה דַּהֲוֵי

טְרֵפָה, וְשָׁם נִפְרֵשׂ: נִמְרְטוּ כְּנָפֶיהָ. הַיְנוּ נוֹצָה גְּדוֹלָה שֶׁעַל כָּל גּוּפָהּ: נוֹצָה. הִיא הַדַּקָּה שֶׁעַל הַבָּשָׂר שֶׁאֵין לָהּ קָנִים, דַּחֲשִׁיב לָהּ כִּגְלוּדָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

(ה) אֲחוּזַת הַדָּם, וְהַמְעֻשָּׁנֶת, וְהַמְצֻנָּנֶת, וְשֶׁאָכְלָה הַרְדֵּפְנִי, וְשֶׁאָכְלָה צוֹאַת תַּרְנְגוֹלִים, אוֹ שֶׁשָּׁתְתָה מַיִם הָרָעִים, כְּשֵׁרָה. אָכְלָה סַם הַמָּוֶת אוֹ שֶׁהִכִּישָׁהּ נָחָשׁ, מֻתֶּרֶת מִשּׁוּם טְרֵפָה, וַאֲסוּרָה מִשּׁוּם סַכָּנַת נְפָשׁוֹת.

אֲחוּזַת הַדָּם. שֶׁאֲחָזָהּ דָּם וְחָלְתָה: וְהַמְעֻשָּׁנֶת. שֶׁנִּכְנַס עָשָׁן בְּגוּפָהּ: וְהַמְצֻנָּנֶת. חֹלִי מֵחֲמַת צְנָּה. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ אֲחוּזַת הַדָּם שֶׁגָּבַר עָלֶיהָ הַדָּם, וְהַמְעֻשָּׁנֶת שֶׁגָּבְרָה עָלֶיהָ הַלֵּחָה הַשְּׁחוֹרָה, וְהַמְצֻנָּנֶת שֶׁגָּבְרָה עָלֶיהָ הַלֵּחָה הַלְּבָנָה. וְלֹא הִזְכִּיר הַלֵּחָה הָרְבִיעִית שֶׁהִיא הָאֲדָמָה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ מְצוּיָה כָּל כָּךְ בַּבְּהֵמוֹת: הַרְדֵּפְנִי. סַם הַמָּוֶת דִּבְהֵמָה. וְכֵן צוֹאַת הַתַּרְנְגוֹלִים, הַבְּהֵמוֹת הָאוֹכְלוֹת מִמֶּנָּה מֵתוֹת: מַיִם הָרָעִים. מַיִם מְגֻלִּים: סַם הַמָּוֶת. דָּבָר שֶׁהוּא סַם הַמָּוֶת לָאָדָם וְאֵינוֹ סַם הַמָּוֶת לַבְּהֵמָה:

(ו) סִימָנֵי בְהֵמָה וְחַיָּה נֶאֶמְרוּ מִן הַתּוֹרָה, וְסִימָנֵי הָעוֹף לֹא נֶאֶמְרוּ. אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים, כָּל עוֹף הַדּוֹרֵס, טָמֵא. כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה, וְזֶפֶק, וְקֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף, טָהוֹר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר, כָּל עוֹף הַחוֹלֵק אֶת רַגְלָיו, טָמֵא.

הַדּוֹרֵס. הָאוֹחֵז בְּצִפָּרְנָיו וּמַגְבִּיהַּ מִן הַקַּרְקַע מַה שֶּׁהוּא אוֹכֵל. וְיֵשׁ שֶׁפֵּרְשׁוּ, שֶׁאֵינוֹ מַמְתִּין לַבַּעַל חַי עַד שֶׁיָּמוּת אֶלָּא אוֹכְלוֹ מֵחַיִּים: אֶצְבַּע יְתֵרָה. זוֹ אֶצְבַּע הַגְּבוֹהָה שֶׁאֲחוֹרֵי הָאֶצְבָּעוֹת: וְקֻרְקְבָנוֹ נִקְלָף. הַכִּיס שֶׁבְּתוֹךְ הַקֻּרְקְבָן נִקְלָף מִבְּשַׂר הַקֻּרְקְבָן. וְלֹא שֶׁיִּהְיֶה כָּל עוֹף טָהוֹר צָרִיךְ לְכָל הַסִּימָנִים הַלָּלוּ, אֶלָּא סִימָן אֶחָד בִּלְבָד דַּי, וּבִלְבָד שֶׁנֵּדַע בּוֹ שֶׁאֵינוֹ דוֹרֵס וְאוֹכֵל. וְהַגְּאוֹנִים כָּתְבוּ שֶׁמָּסֹרֶת בְּיָדָם שֶׁאֵין מַכְשִׁירִים עוֹף הַבָּא בְּסִימָן אֶחָד וְאַף עַל פִּי שֶׁיָּדוּעַ לָנוּ בּוֹ שֶׁאֵינוֹ דוֹרֵס וְאוֹכֵל, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה אוֹתוֹ סִימָן שֶׁקֻּרְקְבָנוֹ נִקְלָף בַּיָּד, אֲבָל אִם אֵינוֹ נִקְלָף בַּיָּד אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֶפֶק אוֹ אֶצְבַּע יְתֵרָה מֵעוֹלָם לֹא הִתִּירוּהוּ: הַחוֹלֵק אֶת רַגְלָיו. כְּשֶׁמַּעֲמִידוֹ עַל הַחוּט נוֹתֵן שְׁתֵּי אֶצְבְּעוֹתָיו מִכָּאן וּשְׁתַּיִם מִכָּאן: טָמֵא. בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא דוֹרֵס:

(ז) וּבַחֲגָבִים, כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם, וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם, וְקַרְסֻלַּיִם, וּכְנָפָיו חוֹפִין אֶת רֻבּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, וּשְׁמוֹ חָגָב. וּבַדָּגִים, כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁנֵי קַשְׁקַשִּׁין וּסְנַפִּיר אֶחָד. וְאֵלּוּ הֵן קַשְׁקַשִּׁין, הַקְּבוּעִין בּוֹ. וּסְנַפִּירִין, הַפּוֹרֵחַ בָּהֶן.

וּבַחֲגָבִים. זֶהוּ סִימָן טָהֳרָתָם: כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם וְיֵשׁ לוֹ קַרְסֻלַּיִם. הֵם שְׁנֵי רַגְלַיִם אֲרֻכִּים לְבַד הָאַרְבַּע. וְהֵם סָמוּךְ לְצַוָּארוֹ מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֶם, כְּשֶׁהוּא רוֹצֶה לִקְפֹּץ מִתְחַזֵּק בָּהֶם: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר וּשְׁמוֹ חָגָב. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה סִימָנִים הַלָּלוּ אֵינוֹ כָּשֵׁר, אֶלָּא אִם כֵּן יָדוּעַ שֶׁשְּׁמוֹ חָגָב. וְכֵן הֲלָכָה: כֹּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת. אֲפִלּוּ אֵין לוֹ עַכְשָׁיו וְעָתִיד לְגַדֵּל לְאַחַר זְמַן, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַכְשָׁיו וְעָתִיד לְהַשִּׁירָן כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הַמַּיִם, מֻתָּר: וּסְנַפִּירִין הַפּוֹרֵחַ בָּהֶן. שֶׁשָּׂט בָּהֶן עַל פְּנֵי הַמַּיִם:

השיעור השבועי – ראש השנה

פעולת השופר בכל כחות הנפש

מעין גנים - 'נקודה חסידית' לראש השנה

לשמוע קול שופר

בראש השנה "מצות היום בשופר"[א] - תיקון הנפש בראש השנה הוא על ידי תקיעת שופר (ו"כד אתתקן רישא דעמא אתתקן כולא עמא"[ב], כשהראש מתוקן - בראש השנה - הכל מתוקן). על תקיעת שופר מברכים "לשמוע קול שופר" - זו ברכה על עצם שמיעת הקול, ולא על הבנת המסר האלקי הטמון בתוכו (שאזי היתה הברכה 'לשמוע בקול שופר'[ג]). על אף שהמצוות הן שלוחיו של הקב"ה[ד], והתבוננות במצוה כנושאת מסר אלקי בשליחות ה' אינה מופקעת, מצות שופר דורשת רק את הטית האזן כפשוטה לשמוע את הקול. בעומק, גם בקול השופר יש מסר פנימי ומפורט לנשמה, אלא שקול השופר הפשוט פונה לשרש הנשמה - וממילא לנשמת האדם המלובשת בגוף אין בו כל אחיזה של הבנה ישירה - ומשרש הנשמה מחלחל בדרך ממילא תיקון פרטי לכל כחות הנשמה המלובשת בגוף.

הדבר רמוז בפרשת האזינו (בה חל לרוב ראש השנה): "האזינו השמים ואדברה" הוא הציווי לשרש הנשמה (בגימטריא "השמים") להטות אזן לקול השופר (כשהטיית אזן זו מתבטאת בשמיעה גשמית, ללא כל הבנה, של קול השופר) ומתוך כך נעשה בדרך ממילא (ולא באופן של ציווי) "ותשמע הארץ אמרי פי"[ה], כשהנשמה המלובשת בגוף (- הארץ) זוכה לשמיעה-הבנה של מסר השופר. אל שרש הנשמה מגיע המסר כדיבור קשה ותקיף ("ואדברה") - כח הנהגה אלקי, שיש לציית לו גם ללא הבנה - אך הוא מחלחל לנפש כ"אמרי פי", אמירה רכה הפועלת שינוי פנימי. כשמטים אזן לקול השופר הפשוט, נבלעים מסריו הפנימיים בכל כחות הנפש, מעוררים אותם ומתקנים אותם. נתבונן בפעולת קול השופר בכל כחות הנפש, ובכך נכשיר את הנפש לקלוט את הקול בשלמות:

חיזוק האמונה, גילוי התענוג, איזון הרצון

קול השופר מחלחל קודם כל משרש הנשמה אל כחות העל-מודע שבנפש - האמונה, התענוג והרצון:

[א] ר"ה פ"ג מ"ג.

[ב] זהר ח"ג קלה, א. בפרט אמורים הדברים על העמדת מלך – שהוא ראש העם – ואם כן הם שייכים ביותר לראש השנה, יום המלכת הקב"ה על עם ישראל ועל העולם כולו.

[ג] ב"ח או"ח תקפה, א בשם אגודה; שו"ע או"ח אדה"ז תקפה, ד.

[ד] תנחומא ויגש ו.

[ה] דברים לב, א.

בכלל, מסר שאיננו מובן בשכל מכוון לכח האמונה שבאדם - כך הסביר אדמו"ר האמצעי כי יש לומר "דברי אלקים חיים" גם למי שאינו יכול להבינם, משום שהנשמה מבינה והדבר מחלחל לנפשו ומחזק את אמונתו התמימה בה' (ומתוך כך את קיום המצוות שלו בעשה ולא-תעשה)[ו]. הסבר זה נובעת מאמונה שוה בכל יהודי ויהודי (ואמר הבעש"ט שכשם שיש להאמין בה' כך יש להאמין בכל יהודי ויהודי), והקול הפשוט של השופר מדבר אל הכח השוה בכל יהודי - כח האמונה - כדי לחזקו וליצבו. האמונה היא התקשרות עצמית לבעל הרצון - לה' עצמו - עוד לפני שמבינים מהו רצונו ומעמיקים בו (כמאמר חז"ל "קבלו מלכותי ואחר כך קבלו גזרותי"[ז]).

ב"שיר פשוט" של השופר - שקולו הפשוט ביותר מבין כל כלי הנגינה, והוא הכתר והשרש לכולם - יש כח לעורר ולגלות את הענג הפשוט שבנפש, והדבר רמוז בכך ששופרא בארמית הוא דבר יפה, משובח ומענג. בנפש קיים ממד תמידי של ענג שבת[ח] - נקודת נחת ותענוג בהתקשרות לה' - המאפשרת ליהודי 'לצוף' על פני כל קשיי החיים (כאילו "כל מלאכתו עשויה"[ט]), ולגשת בנינוחות ברוגע ובענג לכל מה שה' רוצה ממנו. תענוג הוא שותפות היהודי בחוית התענוג של ה' מבריאת העולם ומהתגלות ה' בה, והוא שרש נכונותו של היהודי להשתתף ב'משחק הבריאה', לרדת למציאות ולממש בה את רצון ה'. תקיעת השופר מגלה ענג זה, ונותנת כח בנפש לעבודת ה' בכל שינויי השנה.

כח הרצון שבנפש - הנוגע בפועל לתפקוד המודע של האדם - נמצא פעמים רבות בפיזור בין מגמות רבות ולעיתים אף סותרות. פיזור הנפש - פיזור הרצון (שהרי נפש מובנה רצון, כבפסוק "אם יש את נפשכם"[י]) - הוא תופעה שלילית גם כאשר אין מדובר ברצונות המפזרים ניצוצות מהנפש בתאוות רעות. עוצמת הרצונות והיומרות גורמת לאדם עליות חדות במצב רוחו וחוסר היכולת לממשם מפיל אותו לדכאון. ההאזנה לשופר צריכה לגרום לאיזון הרצון, אלא שאצל יהודי איזון הרצון אינו דיכוי יומרותיו הגדולות (כפי שיציע פסיכולוג, עצה המתאימה לאינו-יהודי) אלא יצירת סדר עדיפות נכון המאפשר להשיג את יעדי הרצון - קול השופר מרכז את הרצון ומבהיר אותו, וכשהיעדים ברורים מסוגל האדם לממש את היוזמות ואת האתגרים הגדולים ביותר באופן מאוזן ומתוקן[יא].

[ו] לוח "היום יום" כ"א אד"ר.

[ז] מכילתא פרשת בחדש ו.

[ח] גילוי ה"שופרא" כה עיקרי, עד שבשבת קדש – בה מתגלה ממילא הענג שבת – אין צורך לתקוע בשופר (כמבואר בחסידות שהטעם הפנימי לכך הוא גילוי תענוג עליון שלמעלה מפעולת תקיעת שופר). בר"ה שחל להיות בשבת כזו נוהגים להרבות בתענוג מאכל ומשתה – יותר בראשי שנים אחרות – ויש לכוון כי **שבת** הוא ראשי תבות של "**ת**קעו **ב**חדש **ש**ופר". ועוד, בענג שבת נוהגים לומר (או לכוון) כי הוא "**לכבוד שבת קדש**" העולה בדיוק "**לשמוע קול שופר**" (וכן ראשי התבות שלהם זהים)!

[ט] שו"ע או"ח שו, ט.

[י] בראשית כג, ח.

[יא] במונחי הקבלה, הרצון הפשוט והתקיף (סוד ה"איתן" שבנפש, אותו יש לחזק בחדש תשרי הנקרא "ירח האיתנים" במלכים-א ח, ב) מכונה "גלגלתא" – הרצון התקיף והעל-שכלי רמוז בעצם הגלגלת הנוקשה. איזון הרצון הוא ביקוע המלה

הערכת מצב, תשובה, שיקול הדעת

כשקול השופר מחלחל אל המוחין - חכמה, בינה ודעת - הוא מעורר כחות המכוונים את התנהגות האדם בהמשך השנה כולה:

"לשמוע קול שופר" עולה טז פעמים חכמה - בכח הקול לעורר באדם את כח הראיה של החכמה, המאפשר לראות את המציאות נכונה ולהעריך את המצב באופן אמיתי (ראית החכמה הנכונה נובעת מענג השבת שבנפש - שהרי בשבת זוכים להארת מוחין דאבא - רק נינוחות שבתית מאפשרת לראות נכונה את המציאות[ב]). בעומק יותר, כח הראיה היהודי הוא כח ישראל להעיד על אמיתת ה' ואחדותו.

תפקיד פשוט וידוע של קול השופר הוא לעורר את האדם לתשובה (מתוך התבוננותו הנכוחה בריחוקו מה' ובמצבו העגום), השייכת לכח הבינה שבנפש - כלשון הפסוק "ולבבו יבין ושב ורפא לו"[ג] (התשובה לחיבור עם ה' תלויה בחיזוק האמונה - חיזוק הקשר העצמי של הנשמה הנמצאת באמנה עם ה' גם בעת שהאדם נופל אל החטא - חויה זו מעוררת לתשובה ונותנת לה תקוה).

אחרי הערכת המצב הנכונה, והתעוררות התשובה הבאה בעקבותיה, זקוק האדם לשיקול דעת כיצד לפעול במציאות. על דיין הדן את המציאות להיות בקי בהלכות הפסוקות במשנה (אותיות נשמה) ובעל שיקול הדעת להכריע בין המגמות הסותרות לגבי כל מציאות (והרמז, משה ראשי תבות משנה שיקול הדעת). קול השופר נותן חוש בשיקול הדעת ביחס למציאות (הנובע בפשטות מאיזון הרצון העל-מודע שבנפש), והרמז: "לשמוע קול שופר" ראשי תבות שקל.

טוב עין, אומץ להרעיש עולמות, הרגשת אחדות ישראל

קול השופר המחלחל למורגש שבנפש - חסד, גבורה ותפארת - מתקן את חויות הלב ביחס למציאות בכלל וביחס לעם ישראל בפרט:

ראש השנה הוא היום הששי למעשה בראשית, בו נאמר "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"[ד] - תקיעת השופר מזכירה לאדם כי "עולם על מילואו נברא"[טו] וכל מה שיש בו הוא טוב (עד שגם מה שנראה רע הוא בעצם "טוב מאד"[טז]), וכך

גלגלת (סוד "בקע לגלגלת") לשנים – למלים **רגל** ו**רגל** – המאפשר לאזן בין הרצונות השונים ולהפוך אותם לברי יישום (הרגלים הן הנצח וההוד – המכונות מאזניים – כחות היישום המוליכים את הרצון למימוש במציאות). בעצם הגלגלת עצמה כח המאזניים שייך לאזניים – תיקון "תרין אודנין" שבגלגלתא – המאזינות לקול ומתקנות-מאזנות בכך את הרצון.

[ב] בהערה ח התבאר ש"**לשמוע קול שופר**" עולה "**לכבוד שבת קדש**". "**כבוד**" הוא סוד **לב** נתיבות חכמה, ב"שבת" מאירים מוחין דאבא ו"קדש" הוא סוד "מלה בגרמיה" (זהר ח"ג צד, ב) האמור על פנימיות ועצמיות ספירת החכמה.

[ג] ישעיה ו, י.

[ד] בראשית א, לא.

[טו] ילקו"ש תהלים רמז תרל.

[טז] ראה בראשית רבה ט, ז: "'והנה טוב מאד' – זה יצר רע".

מחזקת את כח החסד והאהבה שלו בהתיחסות למציאות (ורמז, הנוסח **ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע קול שופר עולה טוב מאד בריבוע**).

בפשטות, תקיעת השופר מעוררת באדם חרדה - "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו"[יז] - יראת ה' (שהיא פנימיות מדת הגבורה). אכן, יראת ה' מתוקנת מעניקה לאדם גבורה ועוז לפעול בעולם גדולות ונצורות - אדם המפחד באמת מה' שוב איננו מפחד מדבר זולתו, ומוכן להרעיש שמים וארץ ולהפוך עולמות כדי להכין את העולם לגאולה (כדברי הזהר[יח] שקריאת "האזינו השמים... ותשמע הארץ" מבטאת את תעוזת משה להרעיש שמים וארץ, וכשהם התקוממו על כך השיב משה "כי שם א-דני אקרא הבו גודל לאלהינו"[יט]). במובן זה, קול השופר קורא לחייליו צבאות ה' להתגייס לתיקון העולם וקירוב העם, ונוטע בהם גבורה.

קול השופר הפשוט מעורר בנפש גם 'חוש' באהבת ישראל - אילו היתה המצוה "לשמוע בקול שופר", להבין את המסר הפנימי שבתקיעה, היו חילוקי דרגות בין היהודים לפי כשרונות ההבנה של כל אחד ואחד, אך בשמיעת הקול הפשוט כל מגוון הנשמות המפואר של עם ישראל שוה ממש (והרמז, "לשמוע קול שופר" ראשי תבות שקל - רמז להשלמת כל היהודים זה את זה בשוה במתן מחצית השקל - העולה כמנין סוגי היהודים, כל **נפש** בישראל, המכוונים כנגד העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה[כ]: **צדיק יסוד עולם, יודע ספר, חסיד שמח, יהודי פשוט**).

הליכה, חיות, אור חוזר

מהפסוק "הטו אזנכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם"[כא] דרשו חז"ל[כב] כי מכה באזן היא פיקוח נפש עליו מחללים את השבת. מכך ניתן גם ללמוד כי שמיעת האזן הפשוטה נוגעת לעצם חיות האדם - קול השופר החודר למוטבע שבנפש גורם לאדם ללכת אל ה', לעצמות ממש, ללא כל התבוננות או השכלה. הליכה למעלה מטעם ודעת שייכת ל"נצח והוד תרין שוקין"[כג] - כחות הליכה בוטחת, תמימה ומתמסרת.

המשך הפסוק - "שמעו ותחי נפשכם" - מלמד על החיות המתעוררת בנפש בעקבות השמיעה. קול השופר מעניק לאדם חיות בעבודת ה', ואזי כל עבודתו נעשית ב"אבר חי" - בחיות ובתענוג של ספירת היסוד[כד].

רבי נחמן מברסלב מסביר[כה] שכאשר מוכיחים-מטיפים והדברים לא חודרים למי שמדברים אליו הם חוזרים כ"אור חוזר" למדבר עצמו. לפי זה, כשאין שומעים תוכן

[יז] עמוס ג, ו.
[יח] זהר ח"ג רפז, ב.
[יט] דברים לב, ג.
[כ] אל עולם הקבלה פ"ח עמ' 151-149.
[כא] ישעיה נה, ג.
[כב] ראה דברים רבה י, א.
[כג] הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").
[כד] ראה כש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות טז.
[כה] לקומ"א קפד.

פנימי "בקול שופר" משמש האדם כ'קיר' ממנו חוזר כלפי שמיא "קול שופר". בעומק, האור החוזר לפנימיות המשפיע מאפשר לו למצוא בתוכו מילים נכונות, שיחדרו אל השומע כ"אור ישר" ופנימי. המשכת האור הראשונה היא על דרך "ביאה ראשונה", שממנה אין האשה מתעברת, אך היא העושה את האשה כלי והיא גם נותנת במשפיע כח להמשיך זרע חי ומוליד (המותאם לכלי המקבל) בביאה השניה. כשאנו מאזינים לקול השופר הפשוט אנו מחזירים אותו כלפי שמיא, ומתוך כך זוכים אחר כך להמשכת תוכן פנימי לשמיעתנו-הבנתנו.

ולסיכום:

כתר
חיזוק האמונה
גילוי התענוג
איזון הרצון

חכמה
הערכת מצב
נכונה

בינה
התעוררות
לתשובה

דעת
שקול הדעת

חסד
טוב עין

גבורה
אומץ
להרעיש
עולמות

תפארת
אחדות ישראל

נצח והוד
הליכה אל ה'

יסוד
עבודת ה'
בחיות

מלכות
אור חוזר אל המשפיע

לוח הילולא דצדיקיא לשבוע ראש השנה

יום ראשון כ"ד אלול

יום הולדתו ויום פטירתו של רבי יוסף ב"ר משה באב"ד מחבר ספר 'מנחת חינוך' (נולד ה'תקס"א ונפטר ה'תרל"ד)

רבי ישראל מאיר ב"ר אריה זאב הכהן מראדין מחבר ספר 'חפץ חיים', 'שמירת הלשון', 'משנה ברורה' ועוד (ה'תרצ"ג)

הרב בן-ציון מאיר חי ב"ר יוסף רפאל עוזיאל הראשון לציון הראשון (ה'תשי"ג)

הרב שלום דובער ב"ר ישראל ליב ליפשיץ מייסד ויו"ר 'יד לאחים' (תשע"א)

יום שני, כ"ה אלול

רבי אלעזר ב"ר שמעון בר יוחאי

יום הולדתו של ר' אשר פריינד זצוקללה"ה (ה'תר"ע)

רבי יחיאל מיכל ב"ר יצחק מזלוטשוב (ה'תקמ"ו)

הרב שאול ישועה ב"ר יצחק אביטבול רבה הראשי של צפרו מחבר ספר 'אבני שי"ש' (ה'תקס"ט)

הרב בנימין יהושע ב"ר ברוך זילבר מחבר ספר 'בירור הלכה' ועוד (ה'תשס"ח)

יום שלישי, כ"ו אלול

רבי אליהו ב"ר יוסף הצרפתי (ה'תקס"ה)

רבי חיים ב"ר שלמה פינטו (ה'תר"ה)

יום רביעי, כ"ז אלול

רבי שלום ב"ר אלעזר רוקח ה'שר שלום' מבעלזא (ה'תרט"ו)

רבי מנחם שלמה ב"ר חנוך הניך בורנשטיין האדמו"ר מסוכטשוב-ראדומסק (ה'תשכ"ט)

יום חמישי, כ"ח אלול

שאול המלך ושלושה מבניו

יום ששי כ"ט אלול

נולד הרבי הצמח צדק רבי מנחם מענדל ב"ר שלום שכנא שניאורסון

שבת קדש, א' תשרי, ראש השנה

רבי אמנון ממגנצא הי"ד מחבר הפיוט 'ונתנה תוקף' נרצח על קידוש ה'

רבי יעקב דוד ב"ר זאב וילובסקי מחבר ספר 'נימוקי רידב"ז' ועוד (ה'תרע"ד)

הרב שניאור זלמן ב"ר נתן גוראר' ממנהלי הוצאת ספרים קה"ת (ה'תשס"ד)

הסיפור החסידי // סיפור לראש השנה

איפה האברך?

פעם אחת התקבצו בחג השבועות כמה מתלמידיו של החוזה מלובלין, כולם צדיקים גדולים: רבי דוד מלעלוב

, רבי יצחק מוואַרקי ורבי שמואל מקארוב.
בשעה שהסבו באכסניה שבעיר לובלין, חשקה נפשם לשתות מעט מי-דבש. היה שם יהודי צעיר, אברך, שהיה ותרן וטוב לב. כששמע את שיחתם, הלך ונתן להם מי דבש. כשראה שהם משבחים את המשקה שלח להביא להם עוד.

כמה חודשים אחר כך, כשקרב ראש השנה, שוב התקבצו תלמידי החוזה באותה אכסניה שבלובלין. בערב ראש השנה, לאחר שכבר עשו "התרת נדרים", אמר ר' דוד מלעלוב: "מי ייתן לנו עכשיו את האברך הזה, שהיטיב עמנו".

אמר ר' שמואל מקארוב: "חיפשתיו ולא מצאתיו. אבל כשאמרתי את פרק התהלים הנאמר בתפילת 'שיר של יום', וקראתי את הפסוק 'וַיֹּאמְרוּ — לֹא יִרְאֶה יָּהּ וְלֹא יָבִין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב' (תהלים צד, ז), עלתה בי המחשבה, אולי הוא מאותם אלו שאומרים כך, ואינם מאמינים עוד באֱלֹהֵי יַעֲקֹב". שמע זאת ר' דוד ואמר: "ובכל אופן, צריכים אנו להחזיר לו טובה."

אברך זה נוהג היה לסחור עם גויים נכבדים, ודבק בהם. ובאותם הימים שלפני ראש השנה רצה להמיר את דתו.

יום לפני התנצרותו סגרו את האברך במנזר, כפי מנהגם. אותו היום ערב ראש השנה היה. ובאותם הרגעים שבהם ישבו תלמידיו של החוזה ונזכרו בו, הרהר האברך הרהור תשובה בלבו. לאחר שהתחרט בלב שלם על כוונתו להתנצר, החליט האברך לשים קץ לחייו, כדי שלא יחלל את השם וימיר את דתו. עלה על הבימה הגבוהה שהייתה במנזר, הפיל עצמו ממנה ומת.

למחרת בבוקר בא הכומר אל המנזר ומצא את גופתו של האברך. כיוון שלא רצה שידעו האנשים שנאספו במקום מה אירע, עקר קרש אחד מן הרצפה, טמן את הגופה תחתיו ואחר כך השיב את הקרש למקומו.

במוצאי ראש השנה, שב אחד החסידים שהיו באכסניה לביתו שהיה בכפר סמוך ללובלין, ומצא כי ביתו נשדד וכל אשר לו נגנב. חזר החסיד אל האכסניה בבכי, וסיפר על הגניבה. מיד הלכו ר' דוד ור' שמואל עם החסיד אל רבם, החוזה מלובלין. אמר להם החוזה: "לכו אל שר המשטרה והוא ייתן לכם מכתב, שבכל מקום

שתבואו יעזרו לכם פקידי הממשלה לערוך חיפוש, כדי למצוא את הגֶּבה". ואכן עשו כדבריו של הרבי, וקיבלו לידיהם את המכתב משר המשטרה. בדרכם באו אל הכפר שבו היה המנזר ובו התגורר הכומר. החסיד שביתו נשדד חשש מהכומר, על כן עשה עצמו ר' יצחק מוורקי כאילו הוא הנשדד. בפולנית שהייתה שגורה בפיו דרש ר' יצחק מהכומר לערוך חיפוש במנזר. הדרישה עוררה את כעסו של הכומר אך הוא נאלץ להניח להם לעשות כן. כשבאו אל המנזר לא מצאו תחילה דבר. צעק הכומר: "כיצד מעזים אתם לערוך חיפוש במקום קדוש!". בתוך שהוא עומד וצועק קרא ר' שמואל מקָארוֹב: "הביטו, קרש זה אינו באותו גובה כמו שאר הקרשים. ודאי שם מונחת הגֶּבה."

נבהל הכומר מאוד ורצה לתת להם כל מה שירצו, רק שיעזבו את הקרש. לא שעו החסידים לדבריו והרימו את הקרש, מצאו שם את האברך ולקחו אותו לקבר ישראל. והכומר, שלא רצה שיביאו את הדבר למשפט, נתן להם את הסכום שנגנב מהחסיד.

***

בסיפור הזה ניתן להתבונן רבות: בחשיבות הקשר הפשוט עם צדיקים, שהציל נשמה מרדת שחת; בראשי בני ישראל הסוקרים את מצב הקשורים להם בראש השנה; וברוח הקודש של החוזה שפתר את בעיית החסיד הנגנב יחד עם הבאת הסוחר מוסר הנפש לקבר ישראל. אנו נקשר כאן את המעשה לתפילת "שופרות", במוסף של ראש השנה.

אחד הפסוקים המרכזיים בתפילה, הוא: "ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים" מהו עניינו של השופר הזה?

על שופרו של משיח אומרים חז"ל כי הוא בן זוגו של שופר אחר, "קול השופר" של מתן תורה. שניהם נעשו, על פי המדרש, מקרניו של האיל שהקריב אברהם תחת יצחק בנו. מתבקש אם כן לומר, כי השופר של מתן תורה הוא ה'קטן' יחסית, ואילו שופרו של משיח הוא, כפשוט, השופר הגדול.

שופר סתם, שופר קטן, מעורר את הקרובים יחסית. את אלה שעם כל ריחוקם יש להם זיקה כלשהי לקדושה. אבל כדי לעורר את מי שנידח, או גרוע מזה, אבוד לגמרי, יש צורך בשופר גדול - עליו נאמר "יתקע" בלשון נסתר, בלי לומר מי הוא זה שיתקע.

בחסידות, מפרשים את הפסוק כמדבר על שני סוגים של יהודים שהתרחקו מעבודת ה': "האובדים בארץ אשור" הם אלה שאבדו מתוך אושר, כאותו חסיד שבסיפור שהתרחק מתוך עשירות ומסחרו עם שרי הארץ. "הנדחים בארץ מצרים" הם אלה

שנדחו מתוך צרותיהם וקשייהם. את שני אלה, מעורר דווקא "השופר הגדול" של הגאולה, ש'יתקע' מעצמו. כאשר ה' מוזכר בפסוקים בלשון נסתר, הדבר רומז על דרגה גבוהה כל כך של גילוי אלוקות עד שאין שום דרך לבטא אותה במילים או לתפוס אותה באופן כלשהו. לכן מבאר הרבי מליובאוויטש כי ה"יתקע" של שופר הגאולה, גדול אף יותר מה"אנכי" של מתן תורה.

בזמן הגאולה, נגיע כולנו לדרגת מודעות כזו שהמצוות והחיבור לה' יתרחשו כמו מעצמם, בדרך ממילא. הדרגה הזו היא בעצם תוצאה של גילוי דרגה מעין זו אצל ה' יתברך: אם בתורה ובמציאות המוכרת מתגלה ה' בדרך של "יש", של דבר מה ניתן לתפיסה, הרי שבגאולה יתגלה האין האלוקי, בו ה' לא מתגלה כפועל עושה אלא כמי שהפעולות מתרחשות מתוכו בלי שתהיה יכולת להצביע על מקור התרחשותן.

דרגה כזו בנפשנו שלנו ניתן לחוש ברגעים של מסירות נפש, כזו של החסיד שהתעורר בתשובה. האדם מתמסר כאילו בלי סיבה, בלי יכולת להצביע על משהו שגרם לו למסור את נפשו. אך ברור כשמש שזהו הביטוי הנעלה ביותר של נפשו עצמה - של החלק אלוק ממעל שבו, שאיננו יכול ואיננו רוצה להיות נפרד מה' יתברך.

אמנם, גם בימים כתיקונם, ניתן להגיע לכן על ידי גימטריא פשוטה ...**אבד-נדח** בגימטריא **אביון**. הדבר מלמד על כך, שכשאדם מרגיש שהוא אביון לחלוטין ואין לו כלום משלו, הוא מגיע למצב של 'אין' כזה המסוגל לעורר את האין האלוקי. על האביון נאמר שהוא "תאב לכל דבר", ובפנימיות הדבר מרמז על תאווה לעצמות ה' - שהיא היא "כל דבר", הכל ממנה והכל בתוכה. דווקא ריקנות מוחלטת כזו מעוררת את החשק והחוש להתחבר לעצמות ה', ולהכיר שהכל ממנו.

אחדות התורה

מָה מְאַחֵד אוֹתָנוּ? הַדָּבָק שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ הַחִבּוּר הָאֲמִתִּי. מֻמְלָץ מְאֹד - לִפְנֵי כְּשָׁנָה הִתְחַלְנוּ לִלְמֹד כָּל יוֹם פֶּרֶק תָּנָ"ךְ. אִם כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת פֶּרֶק הַתָּנָ"ךְ הַזֶּה, כַּמָּה שֶׁזֶּה כְּאִלּוּ חִיצוֹנִי - זֶה בְּהֶחְלֵט מְחַבֵּר. חוּץ מֵהַחְתָּ"ת שֶׁל הָרַבִּי הַקּוֹדֵם, הָרַבִּי הוֹסִיף גַּם רַמְבָּ"ם, וְזֶהוּ הַחִבּוּר בֵּין הַחֲסִידִים, הַלִּמּוּד הַיּוֹמִי הַזֶּה. בִּשְׁבִילֵנוּ אֲנַחְנוּ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים לֹא קָשִׁים. לֹא מְסֻבָּךְ: פֶּרֶק תָּנָ"ךְ (אֲנַחְנוּ הַיּוֹם בְּסֵפֶר אִיּוֹב, סֵפֶר הַפְּסִיכוֹלוֹגְיָה הֲכִי חָשׁוּב בַּתָּנָ"ךְ), וּפֶרֶק מִשְׁנָה (שָׁבוּעַ הַבָּא מְסַיְּמִים חֲגִיגָה, סוֹף סֵדֶר מוֹעֵד, וּמַתְחִילִים סֵדֶר נָשִׁים). לְדַעְתִּי, מְאֹד מְאֹד רָצוּי שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּאן יִלְמַד גַּם אֶת הַחְתָּ"ת, וְגַם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. זֶה בֶּאֱמֶת מְחַבֵּר, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחַבְּרִים אוֹתָנוּ בְּיַחַד.

[מִתּוֹךְ שִׁעוּר כ"ד אִיָּר תשפ"ג]